

VICTOR HUGO

REGELE PETRECE

RUY BLAS

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

VICTOR HUGO

REGELE PETRECE

dramă în cinci acte în versuri

★

RUY BLAS

dramă în cinci acte în versuri

În romînește de
V. STOICOVICI

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

REGELE PETRECE

PERSOANELE

FRANÇOIS INTII
TRIBOULET
BLANCHE
DOMNUL DE SAINT-VALLIER
SALTABADIL
MAGUELONA
CLÉMENT MAROT
DUCELE DE PIENNE
CONTELE DE GORDES
VICONTELE DE PARDAILLAN
AMIRALUL DE BRION
DOMNUL DE MONTCHENU
DOMNUL DE MONTMORENCY
CONTELE DE COSSE
CONTELE DE LA TOUR-LANDRY
DOMNUL DE VIC
UN GENTILOM AL REGINEI,
VICONTELE DE VAUDRAGON
VICONTELE DE AUBUSSON
CONTESA DE COSSÉ
DOAMNA BÉRARDE
UN VALET AL REGELUI
UN MEDIC
SENIORI, PAJI
OAMENI DIN POPOR

Paris, 152 . . .

ACTUL I

DOMNUL DE SAINT-VALLIER

O serată la Luvru. Săli magnifice, pline de bărbați și femei în ținută de gală. Sfeșnice aprinse. Muzică, dans, veselie. Valeții poartă tăvi de aur cu veselă smălțuită. Grupuri de seniori și doamne se perindă fără încetare. Serata e pe sfîrșite. Zorile mijesc la ferestre. Se simte o oarecare libertate în atitudini; spre sfîrșitul ei, petrecerea începe să ia aspectul unei orgii. Ornamentația sălilor, mobilierul și costumele sînt în stilul Renașterii.

SCENA I

Regele, așa cum a fost pictat de Tițian,
Contele de la Tour-Landry

REGELE

Mă preocupă, conte, această aventură.
E drept că-i o burgheză de-obîrșie obscură,
Dar e încîntătoare.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Acum pricep de ce
Duminica vă duceţi...

REGELE

La Saint-Germain-des-Prés
S-asist la liturghie.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Idila dăinuieşte
De două luni ?

REGELE

Aproape.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Şi unde locuieşte
Frumoasa ?

REGELE

În stradela Bussy. Un colţ pustiu...

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Alături de palatul lui de Cossé ?

REGELE

Da.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Ştiu.

Şi aţi făcut progrese?

REGELE

O babă afurisită
De urma ei, ca umbra e veşnic nelipsită.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Nu, zău?

REGELE

Şi pe deasupra — ce-i foarte curios —
E că, mereu spre seară, un om misterios,
Ascuns sub o mantilă, prin umbră se strecoară
Şi profitînd cînd bezna peste oraş coboară,
Pătrunde-n casă.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Sire, făceţi la fel.

REGELE

Nu pot.
E poarta zăvorîtă şi zidu-nalt de tot.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

De cînd măria voastră îi face curte, oare
Aveţi vreun semn că doamna e... binevoitoare?

REGELE

Pot afirma, desigur, din cîteva priviri
Că nu mi-e dat să-ntîmpin prea mari împotriviri.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

Ea ştie că-i iubită de rege?

REGELE

Aş! De unde!
Sînt deghizat. Cu regele-i greu să mă confunde.

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY
(rîzînd)

Ha! ha! Văzui, în fine, un rege captivat
De-amanta vreunui popă... şiret şi depravat.

(Apar mai mulţi seniori şi Triboulet.)

REGELE
(contelui de la Tour-Landry)

St! Vine lume! — Conte, în dragoste se cere
Discreţie.

(Intorcîndu-se spre Triboulet, care s-a apropiat de ei şi a auzit ultimele cuvinte.)

Dreptate am, Triboulet?

TRIBOULET

Tăcere!
Cînd vrei de ochii lumii iubirea s-o fereşti,
Misterul este vălul în care-o înveleşti!

SCENA II

Regele, Triboulet, Contele de Gordes,
mai mulți seniori, în veșminte superbe.
(Triboulet e în costum de bufon, așa cum l-a pictat Boniface. Regele privește trecînd un grup de femei.)

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

O! Doamna de Vendosme e divină!

CONTELE DE GORDES

Mai divine
Sînt doamnele de Alba și Montchevreuil.

REGELE

Ei bine,
Pe toate le întrece contesa de Cossé.

CONTELE DE GORDES

Vorbiți în șoaptă, sire.

(Arată pe contele de Cossé, care trece prin fundul scenei. Contele de Cossé e scund și burtos; el e unul din cei „patru gentilomi cu greutate ai Franței", după cum spune Brantôme.)

Bărbatu-aicea e
Și poate să v-audă.

REGELE

S-audă, lighioana!
Nu-mi pasă!

CONTELE DE GORDES

Dar domnița ? Să n-audă Diana...

REGELE

Nu-mi pasă !

(Trece în fundul scenei, în întîmpinarea altor doamne ce-și fac apariția.)

TRIBOULET

(contelui de Gordes)

E în ceartă cu Diana de Poitiers.
De-aproape-o săptămînă nu-i mai vorbește.

CONTELE DE GORDES

He !
Ce-ai zice s-o trimită la soț acasă ?

TRIBOULET

Oare ?
Nu cred.

CONTELE DE GORDES

Pe-al ei părinte de la spînzurătoare
Ea l-a salvat, cu prețul onoarei ei.

TRIBOULET

Să-ți spun...
De Saint-Vallier acesta e un bătrîn nebun.
Dac-a putut admite ca scumpa lui Diană —

O fată minunată, frumoasă, diafană,
Un înger ce pe lume din cer s-a furişat...
S-o ieie majordomul acela cocoşat ?

CONTELE DE GORDES

Nebun ! Eram cu dînsul pe eşafod, în piaţă,
In ziua graţierii. Era livid la faţă...
Şi cu o voce gravă răspunse doar atît :
„Să-l aibă Domnu-n pază pe rege" ! — Hotărît
Că nu e-n toată mintea.

REGELE
(scoborînd cu contesa de Cossé)

Cum, pleci ? Eşti nemiloasă !

CONTESA DE COSSÉ
(suspinînd)

Plec la Soissons, cu soţul.

REGELE

E-o faptă scandaloasă !
Cînd tot Parisul este de vraja ta cuprins ;
Cînd tot ce este nobil şi spirit mai distins
Admiră cu ochi lacomi de patima iubirii
Pe cea mai minunată creaţie a firii ;
Cînd pe-un surîs seniorii cu spada se strivesc ;
Şi cînd poeţii noştri în versuri te slăvesc ;
Cînd ochii tăi, ce-aţîţă văpăile speranţii,
Fac pe femei să-şi pună la adăpost amanţii ;
Cum, dumneata, un soare fierbinte de dorinţi,
Ce străluceşti la curte ; dispreţuind pe prinţi,

Pe duci și chiar pe rege, te bagi în vizunie
In fundu-unei provincii? Dar e o nebunie!

CONTESA DE COSSÉ

Calmați-vă!

REGELE

Vai, doamnă, ce gust original
Să vrei să stingi lumina în toiul unui bal!

(Intră contele de Cossé.)

CONTESA DE COSSÉ

Vai! Soțul meu! Ia seama! Mă duc!

(Se desparte repede de rege.)

REGELE

Dracul să-l ieie!

(Lui Triboulet.)

Am scris și versuri pentru acest drac de femeie.
Nu ți-a citit din ele Marot? Trei strofe-ntregi.

TRIBOULET

Nu-s amator de versuri, cînd scrise sînt de regi.
Sînt proaste!

REGELE

Ah! Paiață!

TRIBOULET

O! Lasă trubadurii
Să cînte-ndrăgostirea și farmecul pădurii.
Ocupă-te de doamne, cu vervă și umor.
Marot să facă versuri... iar regele amor!

REGELE
(entuziast)

Dar e o voluptate să faci pentru amante
Catrene vaporoase și poezii galante.
Prind parcă aripi!

TRIBOULET

Sire, o să te văd zburînd!

REGELE

De n-aș vedea pe doamna Coislin, reapărînd...
Aș pune să te bată.

(Se îndreaptă grăbit spre doamna de Coislin, care îi face semne grațioase.)

TRIBOULET
(aparte)

Hop! fluturele zboară
Acum spre altă floare!

CONTELE DE GORDES

(se apropie de Triboulet și-i atrage atenția la ce se petrece în fundul scenei)

Doamna Cossé coboară.
Mă prind c-are să zvîrle mănușa pe podea,
Ca regele s-o vadă, s-o ia și să i-o dea.

TRIBOULET

Atunci să stăm la pîndă.

(Contesa de Cossé, care a observat atenția pe care regele o dă doamnei de Coislin, enervată, lasă să-i cadă buchetul din mînă. Regele părăsește pe doamna de Coislin și ridică buchetul contesei de Cossé, cu care apoi se întreține foarte duios.)

CONTELE DE GORDES
(aparte, lui Triboulet)

Ți-am spus?

TRIBOULET

E admirabil!

CONTELE DE GORDES

L-a prins în laț!

TRIBOULET

Femeia e-un diavol adorabil!

(Regele strînge de talie pe contesa de Cossé și îi sărută mîna. Ea rîde și face nazuri, foarte bine dispusă. Contele de Cossé apare brusc pe ușa din fund. Contele de Gordes îi atrage atenția lui Triboulet. Contele de Cossé s-a oprit în prag, cu privirea țintă la soția sa și la rege.)

CONTELE DE GORDES
(lui Triboulet)

Atenție! Bărbatul!

CONTESA DE COSSÉ

(zărindu-şi soţul, către rege, care a gata s-o îmbrăţişeze)

Vai! Să ne despărţim!

(Se strecoară din braţele regelui şi dispare.)

TRIBOULET

De ce nu stă acasă burtosul legitim?

(Regele trece la bufetul din fundul scenei şi cere să i se dea să bea.)

CONTESA DE COSSÉ

(coborînd în scenă, aparte, preocupat)

Ce-or fi vorbit?

(Se apropie de contele de la Tour-Landry, care îi face semn că are să-i spună ceva.)

Ce este?

CONTELE DE LA TOUR-LANDRY

(misterios)

Îţi admiram nevasta!

(Contele de Cossé se supără şi se îndreaptă spre contele de Gordes, care îi face semn că are să-i vorbească.)

CONTELE DE GORDES

(în şoaptă)

Ce gînduri negre, conte, îţi tot frămîntă ţeasta...

De-ntorci într-una capul, buimac și încruntat?

(Contele de Cossé îi întoarce spatele și dă cu ochii de Triboulet, care îl trage discret într-un colț, în timp ce contele de la Tour-Landry și contele de Gordes rîd cu hohote.)

TRIBOULET
(încet lui de Cossé)

Vai! conte, ai o mutră de om înspăimîntat.

(Izbucnește în rîs și-i întoarce spatele. Contele de Cossé iese furios.)

REGELE
(revenind în fața scenei)

Sînt fericit, paiață! Femeia e-o podoabă.
Alăturea de Luvru, Olimpul e-o cocioabă...
E Jupiter ridicol și Hercul caraghios!
Sînt fericit, paiață! Dar tu?

TRIBOULET

Neîndoios.
Sînt fericit atuncea cînd iscodesc buclucuri
Și cînd stîrnesc zîzanii. Tu, sire, tu te bucuri,
Ferice ca un rege!

REGELE

La fel de fericit
Ca mama-n clipa-n care, rîzînd, m-a zămislit!

(Privindu-l pe contele de Cossé, care iese.)

Numai Cossé, din toată această omenire,
Ne tulbură serbarea.

TRIBOULET

E prost ca noaptea, sire!

REGELE

Tot mă desfată-afară de-acest gelos netot.
— Să poţi să faci ce-ţi place, să vrei tot, să ai tot...
Ce minunată-i viaţa! Păcat că-i aşa scurtă!

TRIBOULET

E şi mai minunată, atuncea cînd eşti... turtă!

REGELE

Dar ce zăresc? Ce braţe! Ce ochi dumnezeieşti!

TRIBOULET

Contesa-i. Fac prinsoare.

REGELE

Să vii să ne păzeşti.

(Cîntă.)

Paris, eşti plin de tinereţe
De vrajă şi de frumuseţi.
Femeile sînt şugubeţe...

TRIBOULET
(continuînd cîntecul)

Bărbaţii toţi sînt şugu...beţi !

(Iese cu regele. Intră în scenă cîţiva gentilomi.)

SCENA III

Contele de Gordes, domnul de Pardaillan, tînăr paj blond ; *domnul de Vic ; maestrul Clément Marot*, în costum de valet al regelui ; apoi *ducele de Pienne* şi încă unul sau doi gentilomi ; din cînd în cînd *contele de Cossé*, care se plimbă agitat şi furios.

CLÉMENT MAROT
(salutîndu-l pe contele de Gordes)

Ne-aduci vreo veste nouă ?

CONTELE DE GORDES

Serbarea-i ca-n poveste !
Şi regele petrece !

MAROT

Ce uimitoare veste
Că regele... petrece ! Ce spui ? Miraculos !

CONTELE DE COSSÉ
(trecînd prin spatele lor)

Un rege ce petrece... e-un om periculos !

(Trece mai departe.)

CONTELE DE GORDES

Sărmanul om! Mi-e milă! Ce ticăloasă soartă!

MAROT

(în şoaptă)

Monarhul a pus ochii pe scumpa lui consoartă!

(Contele de Gordes dă din cap afirmativ. Intră ducele de Pienne.)

CONTELE DE GORDES

A! Iată-l şi pe duce!

(Se salută.)

DUCELE DE PIENNE

(cu un aer misterios)

Amici, sînt uluit!
Ştiţi ce-am aflat? Un lucru de neînchipuit!
Şi comic... şi fantastic! O să vă dau o veste
Să vă cruciţi cu toţii.

CONTELE DE GORDES

Ce s-a-ntîmplat? Ce este?

DUCELE DE PIENNE

(adunîndu-i în jurul lui)

Discreţie!

(Lui Marot, care se întreţine, într-un colţ al scenei, cu un alt grup de gentilomi.)

Maestre Marot, ia vino-ncoa.

(Marot se apropie.)

Ești mare găgăuță!

MAROT

Te rog, nu-nsinua,
Nu-s mare în nimica.

DUCELE DE PIENNE

N-ai scris tu într-o carte
De Triboulet că este un specimen „aparte";
„Cu toate că de treizeci de ani a tot crescut,
La cap e ca în ziua în care s-a născut."

MAROT

Să mă trăsnească Domnul dacă-nțeleg o boabă.

DUCELE DE PIENNE

Am să-ți explic.

(Contelui de Gordes.)

Ei, conte, ia vino-ncoa în grabă.

(Domnului de Pardaillan.)

De Pardaillan, poftește și dumneata aici.

(Contele de Gordes, domnul de Pardaillan, Marot și contele de Cossé fac cerc în jurul ducelui.)

Ghiciți ce i se-ntîmplă lui Triboulet, amici?

DOMNUL DE PARDAILLAN

I-a retezat cocoașa?

CONTELE DE COSSÉ

Il face conetabil?

MAROT

E plin de duh, pesemne.

DUCELE DE PIENNE

Ceva mai formidabil!

CONTELE DE GORDES

Te pomenești că are ghebosul vreun duel
Cu domnul... Gargantua... sau cu Pantagruel!

DUCELE DE PIENNE

Un lucru mai teribil!

CONTELE DE COSSÉ

A dat de vreo comoară?!

MAROT

Are-o-ntîlnire-n ceruri cu... prea sfînta fecioară?!

DOMNUL DE PARDAILLAN

O fi avînd pretenții să-l facă majordom?!

DUCELE DE PIENNE

Aş!

CONTELE DE GORDES

Ce-ar fi s-aibă suflet şi el, ca orice om?!

DUCELE DE PIENNE

Ceva mult mai fantastic! Dihania diformă
Are-o...

CONTELE DE COSSÉ

Ce are, duce?

DUCELE DE PIENNE

Surpriza e enormă!

MAROT

Cocoaşa?!

DUCELE DE PIENNE

Ei, pe dracu! O să cădeţi pe jos!
Ghebosu-are amantă!

(Toţi izbucnesc in rîs.)

MAROT

Ei, fugi! Eşti caraghios!

DUCELE DE PIENNE

Vă jur pe ce-am mai sacru!

DOMNUL DE PARDAILLAN

Te ţii de pozne, duce !

DUCELE DE PIENNE

Am să v-arăt şi casa în care el se duce
In fiecare seară, în chip misterios,
Ascuns sub o mantilă, ca un poet sfios.
Treceam din întîmplare deunăzi pe strada
Cu pricina... şi astfel descoperii şarada.
Aş vrea să-i fac o farsă.

MAROT

Ce temă de rondel !
Un Triboulet în formă de... Cupidon model !

DOMNUL DE PARDAILLAN
(rîzînd)

Ei, nu, că mor !

CONTELE DE GORDES
(rîzînd)

Ghebosul vînează-acum gazela ?!

MAROT
(rîzînd)

Cu Triboulet alături, sînt sigur că donzela
— De-ar fi ca să debarce iar la Calais Bedford —
I-ar pune pe britanici pe goană !

(Toţi fac haz. Apare domnul de Vic. Ducele de Pienne duce degetul la gură.)

DUCELE DE PIENNE

Domnilor,

Tăcere!

DOMNUL DE PARDAILLAN
(ducelui de Pienne)

Ce se-ntîmplă că regele dispare
În fiecare noapte în taină?

DUCELE DE PIENNE

Mi se pare
Că Vic o să ne spună, că dînsu-i mare vraci.

DOMNUL DE VIC

Știu doar că maiestatea sa se distrează-n draci!

CONTELE DE COSSÉ

Și încă cum!

DOMNUL DE VIC

Dar altfel, de vreți să-mi dau părerea,
Prin ce anume locuri își caută plăcerea;
Pe unde umblă noaptea, pe-ascuns și deghizat;
De cine-i în momentul de față-amorezat;
Pe ce fereastră sare și-n ce anume casă;
Cum sînt burlac, prieteni, vă spun cinstit, nu-mi pasă!

CONTELE DE COSSÉ

Cînd regele-a pus ochii pe cîte cineva,
Nici dracul nu-i în stare în cale să-i mai stea.
Vai de acei ce-au fată, sau soră, sau nevastă...

Căci poate să-i pîndească o groaznică năpastă.
Să fie-atenţi aceia ce sînt părinţi sau soţi.
O gură-atunci cînd rîde şi-arată dinţii toţi!

DOMNUL DE VIC
(încet, către ceilalţi)

Ce teamă i-e de rege!

DOMNUL DE PARDAILLAN

Dar doamnei nu-i prea pasă!

MAROT

Şi tocmai lucru-acesta îl roade şi-l apasă.

CONTELE DE GORDES
(contelui de Cossé)

Nu ai dreptate, conte. E-un lucru preţios
Cînd regele petrece, glumeşte şi-i voios.

DUCELE DE PIENNE
(contelui de Gordes)

E drept. Un rege care se plictiseşte, conte,
E ca o fată-n doliu...

DOMNUL DE PARDAILLAN

O puşcă fără glonte...

DOMNUL DE VIC

O vară fără ploaie...

MAROT
(în şoaptă)

Se-ntorc iar în salon
Stăpînul şi bufonul... frumosul Cupidon!
(Intră regele cu Triboulet. Curtenii se îndepărtează respectuoşi.)

SCENA IV

Aceiaşi, *Regele, Triboulet*

TRIBOULET
(intrînd şi continuînd o conversaţie începută.)

Ei, nu! Savanţi la curte! E groaznică povara!

REGELE

Aşa pretinde sora mea, doamna de Navara,
S-avem savanţi la curte.

TRIBOULET

O! sire, nu uita...
Eu n-am băut atîta ca maiestatea ta.
De-aceea pot să judec mai limpede, pesemne,
Această fantezie ciudată ce-o să-nsemne?
Am două avantaje cu care o combat:
Întîi că nu sînt rege... şi-al doilea... nu-s beat!
Decît savanţi la curte, mai bine o holeră,
O ciumă, o năpastă, o...

REGELE

Eşti o hahaleră!
Ţi-am spus doar că-i dorinţa surorii mele.

TRIBOULET

Rău!

Nu-i animal pe lume mai hîd, mai nătărău;
Nu-i bufniță mai slută, mai rea, mai cobitoare;
Nu-i corb mai lacom; fiară pe glob mai răpitoare;
Nu-i lup, nu-i bou, nu-i gîscă; nu-i nici măcar poet;
Nu-i turc mai îndărătnic; nu-i popă mai șiret;
Nu-i javră mai lățoasă; nu-i nici o vietate...
Un animal pe lume mai plin de-absurditate,
Mai încrezut, mai searbăd, mai sec, mai enervant...
Decît măgarul ăsta, supranumit „savant"!
Ce? Îți lipsesc puterea, plăcerea, sprintenia?
Femeile cu care îți parfumezi domnia?

REGELE

Vezi, sora mea pretinde că totuși nu-i de-ajuns.
Femeile-s plăcute, dar au un neajuns:
Te plictisești cu vremea: tot blondă, tot brunetă...
Mai trebuie-o schimbare.

TRIBOULET

Ce stranie rețetă!
Cînd omu-i dus pe gînduri, e trist sau grijuliu,
Să-i recomanzi să-nghită savanți? Dar e hazliu!

REGELE

Bun. Să lăsăm savanții. Să luăm poeți.

TRIBOULET

Vai, sire!
Ar fi pe capul nostru mai cruntă urgisire.
Căci, să-ți spun drept, m-aș teme de un poet limbut,
Mai mult decît se teme de cruce Belzebut!

REGELE

Nu mulţi. Vreo cinci sau şase poeţi de meserie.

TRIBOULET

Dar e-o academie! E o menajerie!

(Arătînd pe Marot.)

Ce, nu-ţi ajunge oare Marot? Te încumeţi
Să-ţi otrăveşti viaţa cu alţi şase poeţi?

MAROT

Îţi mulţumesc!

(Aparte.)

Bufonul mă scoate din sărite!

TRIBOULET

Femeile sînt, sire, fiinţe măiestrite.
E tot ce-avem în viaţă mai scump, mai de temei.
Cînd ai femei cu carul, femei peste femei...
Ce-ţi trebuiesc savanţii?

REGELE

O taină să rămîie...

Dar află: fug de dînşii... ca dracul de tămîie!

(Intr-un grup în fundul scenei izbucnesc rîsete.
Lui Triboulet.)

Curtenii rîd de tine.

TRIBOULET

(urcă puțin și trage cu urechea, apoi se înapoiază)

E vorba de-alt nebun.

REGELE

De cine?

TRIBOULET

Chiar de rege!

REGELE

Ei, drace! Și ce spun?

TRIBOULET

Că ești avar cu dînșii.

REGELE

Auzi, ce farfarale?

TRIBOULET

Că tot merge-n Navara: favoruri și parale...
Și ei, săracii, rabdă!

REGELE

Ha! Cine se găsi?
Mereu nemulțumiții: Brion, Montmorency
Și Montchenu.

TRIBOULET

Desigur.

REGELE

E culmea toleranței!
Căci primul dintre dînșii e amiral al Franței;
Secundul conetabil: și-al treilea-a ajuns
Chiar șambelanul curții. Și tot nu li-e de-ajuns?

TRIBOULET

Sărmanii! Au dreptate. Mai fă-le o favoare.
Mai dă-le...

REGELE

Ce anume?

TRIBOULET

Cîte-o... spînzurătoare!

DUCELE DE PIENNE
(rîzînd, către ceilalți seniori din grupul din fund)

Ați auzit ce spune de noi acest ghebos?

AMIRALUL DE BRION
(aruncînd spre Triboulet o privire plină de mînie)

Dar o să ne-o plătească!

DOMNUL DE MONTMORENCY

Cu vîrf!

DOMNUL DE MONTCHENU

Valet scîrbos !

TRIBOULET

(regelui)

Vai ! sire, nu te-apucă vreun dor, o nostalgie...
Să dai peste-o femeie ce, fără să te ştie,
Să zică „nu“ cu ochii, cu inima-nsă „da“ ?

REGELE

Ce ştii tu ?

TRIBOULET

O femeie oricînd îţi va ceda...
Dar asta nu-i iubire.

REGELE

Şi cine-ţi spune oare
Că nu-s iubit de nimeni cu sinceră ardoare ?

TRIBOULET

Făr' să te ştie ?

REGELE

Fără.

(Aparte.)

Nu-i voi mărturisi
Nimic din aventura din uliţa Bussy.

TRIBOULET

Atunci... e o burgheză ?

REGELE

Și de ce nu ?

TRIBOULET

Ia seamă !
Burgheza-i un pericol... și mi-e teribil teamă.
Burghezul are-un suflet răzbunător, hain,
Cînd de-ale sale bunuri s-atinge vreun străin.
Ce, nu-ți ajung curtenii care să te desfete...
Și care-ți dau cu droaia : surori, neveste, fete ?

REGELE

O să mă țin de fusta contesei de Cossé.

TRIBOULET

Păi ce mai stai ?

REGELE,
(rîzînd)

E lesne de zis din gură... de !

TRIBOULET

Vrei s-o răpim la noapte ?

REGELE
(arătînd pe contele de Cossé)

Dar contele ?

TRIBOULET

Pe dracu!

Avem leac pentru dînsul: Bastilia!

REGELE

Săracu'!

TRIBOULET

Ce-ar fi să-l facem duce?

REGELE

Cum e gelos — fatal —
O să refuze cinstea... și iese vreun scandal!...

TRIBOULET
(reflectînd)

E un încurcă-lume. Nu cred că ne rămîne
Decît un singur lucru: să-l exilăm, stăpîne.

(De cîteva clipe, contele de Cossé s-a apropiat de rege și Triboulet și ascultă ce vorbesc. Triboulet se bate cu mîna pe frunte, avînd o idee.)

Dar mai există-un mijloc și simplu și comod.

(Contele de Cossé se apropie și mai mult și trage cu urechea.)

Ce-ar fi de l-am trimite direct la eșafod?

(Contele de Cossé tresare, înspăimîntat.)

Stîrnim o uneltire cu Spania, cu Roma...

CONTELE DE COSSÉ
(izbucnind)

Afurisit de diavol!

REGELE

(rîzînd şi bătîndu-l pe umăr pe contele de Cossé)

E palid ca fantoma!

(Lui Triboulet.)

Vrei să-i tai capul? Doamne! Păi te-ai gîndit niţel,
Ilustra mea paiaţă, ce-o să găseşti în el...
Cînd capul lui de-a dura va fi să se răstoarne?

TRIBOULET

Ce-o să găsesc? Probabil nişte... mărețe coarne!

CONTELE DE COSSÉ

Să-mi taie capul?! Drace!

REGELE
(lui Triboulet)

Ai să-l exasperezi!

TRIBOULET

Ce naiba! Doar eşti rege! N-ai drept să te distrezi?
Şi să-ţi oferi o mică, o simplă fantezie?

CONTELE DE COSSÉ

Auzi, să-mi taie capul! Îmi vine nebunie!

TRIBOULET

În locul tău mi-aş spune: Decît aşa un cap,
Mai bine să-l reteze o dată şi să scap!

CONTELE DE COSSÉ

Am să te-nvăţ eu minte, netrebnică paiaţă!

TRIBOULET

Eu nu mă tem, căci veşnic m-am războit în viaţă
Cu cei mai mari ca mine. În fond, ce risc? Ia ghici?
Un cap de michiduţă! Un cap de măscărici!
Mi-e teamă doar de-un lucru: Ca mîndra mea cocoaşe
Să nu o ia la vale... şi burta să-mi îngroaşe...
Să semăn cu matale!

CONTELE DE COSSÉ
(cu mîna pe spadă, gata s-o tragă din teacă)

Paiaţă!

REGELE

Conte, stai!
Văd că se-ngroaşă gluma!

(Lui Triboulet.)

Hai, michiduţă, hai!

(Se îndepărtează cu Triboulet, făcînd haz amîndoi.)

CONTELE DE GORDES

Măria sa e-n vervă!

DOMNUL DE PARDAILLAN

Și rîde, face glume...

MAROT

Un rege ce petrece ca orice om pe lume.

(Indată ce regele și bufonul s-au îndepărtat, curtenii s-au strîns iar în grup și-l urmăresc pe Triboulet cu ochi plini de ură.)

AMIRALUL DE BRION

A! Merită bufonul o lecție!

TOȚI

Da... da...

MAROT

Am fost jigniți cu toții.

DOMNUL DE PARDAILLAN

Dar cum vom proceda?

DUCELE DE PIENNE

Să n-aveți nici o grijă, căci — vă pot spune-n șoapte—
E totul pus la cale.

(Toți se apropie curioși de ducele de Pienne.)

Să fiți prezenți la noapte,
Cu arme-asupra voastră, în ulița Bussy,
Lîngă Cossé, alături...

MAROT

Încep a mirosi.

DUCELE DE PIENNE

Ne-am înțeles ?

TOȚI

Nici vorbă !

DUCELE DE PIENNE

Cu armele sub vestă.

Tăcere !

(Regele și Triboulet se întorc în scenă. Regele e înconjurat de femei.)

TRIBOULET
(singur, într-un colț, aparte)

Ia să-i facem și regelui o festă !

UN VALET
(intrînd, lui Triboulet)

E un bătrîn afară : Domnul de Saint-Vallier.
Dorește să vorbească cu regele.

TRIBOULET
(frecîndu-și mîinile)

He ! He !

De Saint-Vallier ? Să vie !

(Valetul iese.)

El mai lipsea la praznic.
Vom asista acuma la un scandal năprasnic!

(Zgomot în fundul scenei, la uşa de intrare.)

O VOCE DIN CULISE

Doresc să-l văd pe rege.

REGELE
(intervenind)

Ei, cine-i? Nu primesc.

VOCEA

Pe rege!

REGELE
(brusc)

Nu se poate!

(Un bătrîn, îmbrăcat în mare doliu, străbate mulţimea pînă ajunge în faţa regelui, pe care îl priveşte drept în ochi. Curtenii s-au dat în lături, uimiţi.)

SCENA V

Aceiaşi, *domnul de Saint-Vallier*, în mare doliu cu părul şi barba albe.

DOMNUL DE SAINT-VALLIER
(regelui)

Doresc să vă vorbesc.

REGELE

De Saint-Vallier, ascultă...

DOMNUL DE SAINT-VALLIER
(nemişcat)

Exact. Aşa mă cheama.

(Regele face un pas spre el, furios. Triboulet îl opreşte.)

TRIBOULET

O! sire, stai deoparte... şi lasă-mi-l în seamă.

(Adresîndu-se domnului de Saint-Vallier, cu gesturi teatrale.)

Seniore, uiţi pesemne, c-ai fost prins conspirînd...
Şi ţi-a iertat păcatul un rege bun şi blînd.
Ce-ţi mai trăsni acuma, bătrîne respectabil?
Să fii şi tată mare — şi încă veritabil?
Ce fel de plozi să facă un ginere pocit,
Cu ochi saşii, cu nasul tot de vărsat ciupit,
Păros ca o maimuţă şi fără vlagă-n vine...
Burtos la fel ca domnul...

(Il arată pe de Cossé, care sare în sus, revoltat.)

Ghebos la fel ca mine?!
Toţi rîd cînd dau cu ochii de fata ta cu el.
Noroc că-n treaba asta s-amestecă niţel
Şi regele. Căci fără augustele strădanii,
Nepoţii tăi ieşi-vor dihănii, pocitanii...
Burtoşi la fel ca domnul...

(Il arată iar pe de Cossé, pe care îl salută ceremonios şi care se revoltă din nou.)

Ghebos ca mine. Poţi
Pe rege să te bizui... căci vei avea nepoţi
Frumoşi, voioşi şi sprinteni, să-ţi mai alinte viaţa...
Să ţi se urce-n cîrcă... să-ţi mîngîie musteaţa...

(Curtenii îl aplaudă pe Triboulet, în hohote de rîs.)

DOMNUL DE SAINT-VALLIER
(fără a ţine seamă de bufon)

Inc-o insultă, sire. — Dar mă vei asculta.
Eşti rege şi aceasta e datoria ta.
Ai pus să mă conducă-ntr-o zi pe eşafodul
Din Piaţa Grève; mulţimea îmi şi cînta prohodul.
Da-n ultima clipită, e drept că m-ai iertat.
Cu ochii plini de lacrimi te-am binecuvîntat...
Dar nu ştiam ce-ascunde imensa ta clemenţă.
Căci, sire, fără scrupul, fără condescendenţă
Pentru un neam de nobili mai mult ca milenar,
Cînd mă-ntorceam spre casă, bătrîn octogenar,
Şi mă rugam la Domnul eternelor victorii,
Să-ţi dăruiască anii mei mulţi, dar plini de glorii,
Chiar în aceeaşi noapte, tu, regele François,
Urmaşul cel din urmă al casei de Valois,
In patul tău — mormîntul virtuţii şi-al candoarei —
Şi cu dispreţul fricei, al milei şi-al pudoarei,
Batjocoreai amarnic pe-aceea care e
Diana de Poitiers şi contesă de Brézé!
Cînd aşteptam în lanţuri sentinţa fără milă,
Ea alerga la Luvru, naivă şi umilă...
Iar tu, ilustre rege, de sînge princiar,
Uns cavaler pe cîmpul de luptă de Bayard,
Pentru puţine zile cît mai aveam în viaţă,
I-ai tîrguit ruşinea... şi porunceai în piaţă

Călăilor să-nalțe semeț, triumfător,
Estrada infernală, ce-n văzul tuturor,
Avea să-nsemne unul din două sacrificii:
Sau eșafodul tatei... sau vai! alcovul fiicei!

(Cu ochii spre cer.)

Ce-ai scris tu, Doamne mare, în sfîntul tău izvod,
Cînd ochii tăi văzură pe-același eșafod,
Cum se mai terfelește — în freamătul dementei —
Corupția regească sub mantia clemenței.
Vai! Ce greșeală, sire! Ce duh rău te-a-ndemnat?
De ce nu mi-ai luat capul? Nimic n-ar fi-nsemnat.
Ba meritam — să zicem — osînda pătimașă,
Că tot făceam eu parte din tabăra vrăjmașă.
Dar unui tată gîrbov copila să i-o iei
Și să izbești cu sete în deznădejdea ei
Pe o femeie-n lacrimi... aceasta-i o sminteală,
O crimă, pentru care tu da-vei socoteală.
Că ai lovit în tată, nu plîng și nu te-acuz;
Dar să-i răpești copila e un infam abuz!
M-ai grațiat! O! Doamne! Această sfîșiere...
Batjocura aceasta... se cheamă grațiere!
— Decît să-mi fi luat fata, să te fi coborît
In temniță la mine și ți-aș fi spus atît:
„Poftim! atîrnă-mi tigva de capătu-unei funii,
Dar cruță-mi, sire, fata... și cruță-mi și străbunii!"
Aș fi dorit mai bine să fiu în groapă, mort,
Decît să port pe frunte rușinea care-o port.
— Ascultă, maiestate... fiindcă-așa te cheamă:
Pe orice om din lume, burghez, senior de seamă,
Nu ți se pare oare că îl decapitezi,
Cînd chiar cruțîndu-i capul, onoarea i-o retezi?
— Așa ți-aș fi spus, sire, trufaș, plin de orgoliu.
Iar fata mea cea scumpă, îmbrobodită-n doliu,
S-ar fi plecat în lacrimi pe racla mea de lemn...

Cu fruntea însă demnă... peste-un cadavru demn!
— Nu vin să-ți cer copila. Ar fi o înjosire...
Căci nu mai ai onoare, cînd n-ai odrasle, sire.
Te-o fi iubind? Se poate! Eu nu iau înapoi
Nimic din tot ce cade-n mocirlă și noroi!
— Păstreaz-o! N-am nevoie! Dar voi avea răbdarea
Să vin mereu aicea, să-ți tulbur sărbătoarea
Și pîn' s-o naște-un tată, un frate, sau nepoți,
Care să ne răzbune, măria ta, pe toți,
Eu voi veni la curtea ta mîndră și făloasă
Ca să-ți aduc aminte de fapta-ți ticăloasă.
Și-o să m-asculți, cu fruntea plecată și supus,
Pînă-ți voi spune, sire, tot, tot ce am de spus.
— De ce nu pui călăii de umeri să mă-nșface
Și să-mi astupe gura? Dar nu cred c-o vei face
De teamă c-al meu spectru, de ură nesătul...

(Arătîndu-și capul.)

Cu-această tigvă-n mînă, să-ți ceară cont!

REGELE

(nemaiputîndu-și stăpîni furia)

Destul!

Auzi, ce îndrăzneală! Și ce impietate!

(Ducelui de Pienne.)

Să-l pui în lanțuri, duce.

(Ducele de Pienne face un semn și doi soldați înarmați îl încadrează pe domnul de Saint-Vallier.)

TRIBOULET

(rîzînd)

Nebun e, maiestate!

DOMNUL DE SAINT-VALLER
(ridicînd brațul)

Pe amîndoi vă blestem!

(Regelui.)

Măria ta, faci rău
S-asmuți pe-un leu ce moare... o javră, un dulău!

(Lui Triboulet.)

Iar tu, slugoi netrebnic și viperă spurcată,
Ce rîzi de suferința cumplită-a unui tată,
Fii blestemat!

(Regelui.)

Crezusem, ca și în alte dăți,
Să stăm cinstit de vorbă, ca două maiestăți.
Ești rege, eu sînt tată; iar soarta suverană
Ne-a așezat pe frunte la fel cîte-o coroană.
A ta-i de crini de aur; a mea-i de păr cărunt.
Pe-a ta, cînd ți-o insultă, devii deodată crunt
Și te răzbuni tu singur; dar dalba mea cunună,
Cînd o insulți — ia seama! că Domnul o răzbună!

ACTUL II

SALTABADIL

Un colț pustiu din Fundătura Bussy. In dreapta, o căsuță discretă ca înfățișare, cu o curte micuță împrejmuită cu un zid, care ocupă o parte a scenei. In curte se văd cîțiva arbori și o bancă de piatră. In zid o poartă care dă în stradă. Deasupra zidului o terasă îngustă, cu un acoperiș sprijinit pe cîteva arcade în stilul Renașterii. Ușa de la etajul casei dă pe această terasă, de pe care te poți cobori în curte pe cîteva trepte. In stînga, zidurile înalte ale palatului contelui de Cossé. In fund, case îndepărtate, printre care se vede și clopotnița bisericii Saint-Séverin.

SCENA I

Triboulet, Saltabadil, apoi *ducele de Pienne* și *contele de Gordes,* în fundul scenei.

(Triboulet, înfășurat într-o mantie și fără nici unul din accesoriile sale de bufon, se ivește în capul străzii și se îndreaptă spre poarta casei din dreapta. Un om îl urmărește din spate. Acesta e îmbrăcat în negru, cu o mantie peste haine, de sub care se vede ieșind capătul unei spade.)

TRIBOULET
(preocupat)

M-a blestemat bătrînul !

OMUL
(salutîndu-l)

Seniore...!

TRIBOULET
(întorcîndu-se surprins şi căutîndu-se prin buzunare)

N-am un ban !

OMUL

Nici n-am cerut nimica.

TRIBOULET
(făcîndu-i semn să-l lase în pace)

Atunci...?

(Intră prin fund ducele de Pienne şi contele de Gordes, care se opresc din mers şi trag cu urechea la ce se petrece.)

OMUL

Nu-s un golan.
M-aţi confundat, desigur. Sînt spadasin, seniore.

TRIBOULET
(evitîndu-l)

O fi vreun hoţ !

OMUL

(apropiindu-se, cu un aer curtenitor)

Spre seară, cam la aceleaşi ore,
Vă văd trecînd pe-aicea, cu ochii încruntaţi.
E vorba de-o femeie... pe care-o suspectaţi...?

TRIBOULET

(aparte)

Ei, drace!

(Tare.)

Ce te-amesteci în treburile mele?

(Vrea să treacă mai departe. Omul îl opreşte.)

OMUL

Vreau să vă cruţ, seniore, de pozne şi belele.
O! Dacă m-aţi cunoaşte, n-aţi fi bănuitor.

(Apropiindu-se şi mai mult.)

Pesemne că iubitei, vreun crai stăruitor,
Ii dă mereu tîrcoale?

TRIBOULET

(scos din răbdări)

În fond, ce vrei cu mine?

OMUL

(surîzînd, în şoaptă)

În schimbu-a cîţiva galbeni... vă scap de el!

TRIBOULET
(respirînd)

A! Bine!

OMUL

Vedeţi dar, seniore, că sînt un om onest.

TRIBOULET

Se vede!

OMUL

Dacă stărui... nu e c-un gînd funest,
Ci cu intenţii bune.

TRIBOULET

Şi chiar mărinimoase!

OMUL
(modest)

Sînt paznicul onoarei femeilor frumoase!

TRIBOULET

Şi cît iei ca să spinteci pe-un dîrz cuceritor?

OMUL

E-n funcţie de rangul acelui... muritor.

TRIBOULET

Un senior, de pildă?

OMUL

Un senior ? Drăcie !
Ca să-l trimiţi pe-un nobil în neagra veşnicie,
Nu-i glumă. Toţi au armă. E risc... e pocinog.
Seniorul e-un articol mai scump.

TRIBOULET

De ce, mă rog ?
Adică cum, burghezii îţi dau şi ei parale
Ca să ucizi ?

OMUL

Fireşte. Au şi ei angarale.
E-un lux, fără-ndoială, pe care de-obicei
Il au numai aceia cu sînge-albastru-n ei.
Dar uneori mai pică şi d-ăia-nfumuraţii...
Zevzeci, ce vor să facă şi ei pe-aristocraţii.
Imi dau însă de furcă. Clienţii mei îmi dau
Acont cam jumătate... şi restul... cînd predau !

TRIBOULET

Da... văd... Iţi cam rişti capul !

OMUL
(rîzînd)

O ! nu ! Vă spun aparte...
Din sumă ia şi biata poliţie o parte !

TRIBOULET

Atît de cap ?

OMUL
(dînd din cap afirmativ)

Afară de cazuri... de! ştiu eu?
Dacă-l ucizi pe rege... ferească Dumnezeu!

TRIBOULET

Cum operezi?

OMUL

Depinde. Cum vreţi: la mine-acasă...
Sau în oraş, pe stradă...

TRIBOULET

Eşti furnizor de clasă!

OMUL

Am pentru-oraş o spadă cu vîrful ca un ac.
Pîndesc clientu-n stradă cînd s-a-nnoptat... şi pac!

TRIBOULET

Şi cum lucrezi acasă?

OMUL

Acasă am o soră:
O cheamă Maguelona. Bărbaţii o adoră.
Ea stă la colţul străzii, atrage pe client...

TRIBOULET

Pricep...

OMUL

Fără gîlceavă... şi-n mod foarte decent.
Încredinţaţi-mi cazul — şi vă dau garanţie
Că rău n-o să vă pară. Eu nu am prăvălie...
Şi nici nu fac reclamă. Eu nu-s, domnia ta,
Din cei ce ţin pumnalul ascuns sub o manta,
Dînd buzna cîte zece să nimicească prada...
Bandiţi ce au curajul mai mic de cît li-e spada.

(Scoate de sub manta o spadă exagerat de lungă.)

Acesta-i instrumentul...

(Triboulet, speriat, dă îndărăt.)

Cu care vă servesc.

TRIBOULET
(privind spada cu spaimă)

Nu! N-am deocamdată nevoie. Mulţumesc.

OMUL
(băgînd spada în teacă)

Mă rog. Dacă vreodată ceva vă-ngrijorează...
Sînt veşnic la hotelul du Maine pe la amiază.
Saltabadil mă cheamă.

TRIBOULET

Boem?

OMUL,
(salutînd)

Nu. Bourguignon.

CONTELE DE GORDES
(în fundul scenei, notînd numele pe un carnet)

Adresa-i preţioasă. Cînd ai vreun ghinion...

OMUL,
(lui Triboulet)

Nu v-a părut ciudată această mărturie?

TRIBOULET

De loc. Doar fiecare om are-o meserie.

OMUL

Nu vreau să fiu un trîntor... sau să cerşesc mereu.
Am cinci copii acasă...

TRIBOULET

Şi traiu-i foarte greu.
Cinci guri... mănîncă!

(Făcîndu-i semn să-l lase singur.).

Domnul să mi te aibă-n pază!

DUCELE DE PIENNE
(contelui de Gordes, în fundul scenei, arătîndu-l pe Triboulet)

E încă zi afară... şi n-aş vrea să ne vază.

(Ies amîndoi.)

TRIBOULET
(omului)

Atuncea... bună seara !

OMUL

(salutîndu-l)

Seniore... mă înclin !

(Iese.)

TRIBOULET
(privindu-l în timp ce se depărtează)

Sîntem la înălţime, şi el şi eu — din plin !
Eu limba care muşcă... el spada ce doboară !
Eu omul care rîde... el omul care-omoară !

SCENA II

Triboulet. (Singur. Omul a dispărut. Triboulet deschide poarta care dă în curte. După ce se asigură că nu e nimeni pe stradă, scoate cheia din broască şi închide poarta pe dinăuntru. Face apoi cîţiva paşi în curte; pare preocupat şi îngrijorat.)

TRIBOULET

M-a blestemat bătrînul ! Cînd îl apostrofam,
El mi-a strigat : „Te blestem, slugoiule infam" !
Rîdeam de-a sa durere. A fost o mîrşăvie...
Căci sufletul din mine ţipa de grozăvie.

(Se aşază pe banca de piatră.)

M-a blestemat!

(Reflectează adînc, cu mîna la frunte.)

Natura — și oamenii la fel —
Au plămădit din mine un om crud și mișel.
Să fii bufon! Ce scîrbă! Să fii o pocitură!
Din zori și pîn' se lasă amurgul — ce tortură!
Să fii mereu pe stradă cu degetu-arătat:
„E Triboulet, bufonul faimos de la palat!"
— Să n-ai altă menire de cît să faci să rîdă!
Ce-amarnică-njosire! Ce meserie hidă!
Cînd pînă și soldații, toți adunați șirag
În jurul unei cîrpe care se cheamă steag;
Cînd cerșetori-n stradă; cînd răii și neghiobii;
Ocnașii de prin temniți; cînd pînă chiar și robii;
Cînd orice om pe lume ce încă n-a murit
E-n drept să plîngă dacă i-e sufletul mîhnit...
Eu nu am dreptu-acesta. — Ce soartă păcătoasă!
Cînd ești o stîrpitură grotescă și hidoasă...
Și porți scîrbit povara acestui gheb faimos;
Cînd ești gelos de toate... de tot ce e frumos...
De tot ce e splendoare — ce pentru mine-i sumbră —
Și caut cîteodată un colțișor la umbră,
În care să-mi înăbuș în tihnă, singurel,
Suspinele din suflet și zbuciumul din el.
Deodată-n pragul ușii apare brusc, năvalnic,
Stăpînul meu: monarhul, superb, trufaș și falnic,
Avid de fericire, de chefuri, de femei...
Nesocotind amarul adînc din ochii mei,
Dă cu picioru-n mine — și nesătul de viață —
Îmi spune-n timp ce cască: „Fă-mă să rîd, paiață"!
— O! biet bufon! Ce jale! În fond, e om și el...
Are și el un suflet... măcar un sufleţel...
În care fierb în clocot: mîndrie și ambiții
Și răzbunarea care hrănește obidiții...

Dar clocotul din suflet s-a stins, la un consemn.
Cînd regele îi face bufonului un semn,
Acesta își strivește durerile dintr-însul...
Căci trebuie să rîdă... cînd îl îneacă plînsul!
Din zori și pînă-n noapte, din noapte pînă-n zori,
E veșnica paiață pe care-o tragi de sfori!
Dispreț de pretutindeni. Oricine-l umilește.
Pînă și-o curtezană, care se tăvălește
Pe jumătate goală-n superbul ei culcuș...
Îi cere s-o distreze... ca și un cățeluș!
— O! voi curteni de seamă, voi gentilomi slugarnici...
Da, vă urăsc de moarte! Sîntem dușmani amarnici!
Nu știți ce-o să vă coste acest infam dispreț.
O să-mi plătiți jignirea, oho! și cu ce preț!
Sînt demonul ce-așteaptă la pîndă și răpune!
De-acum norocul vostru de-a pururi va apune...
Și dacă-mi pică-n mînă vreunul dintre voi,
Cu unghiile mele de piele-am să-l jupoi!
Căci ați făcut din mine o viperă, o fiară...
Și toată fierea, toată! a răbufnit afară!
— Tot ce-i instinct de bine în suflet să-l sfîșii;
Tot ce e spirit nobil să-l sfîrteci în fîșii;
Și orice sărbătoare, prilej de bucurie,
Să fie pentru tine o crudă ironie;
Să sfarămi fericirea oriunde-n calea ta;
Să n-ai alte ambiții decît a ruina;
Și-n orice-mprejurare, oricînd și orișiunde,
Să porți mereu în suflet, în cutele-i profunde,
Sub masca unui rînjet mereu zeflemitor,
O ură ne-mpăcată în contra tuturor...
A! ce nenorocire! Ce urgisită soartă!

(Se scoală de pe bancă.)

Mă simt alt om cînd seara pătrund pe-această poartă.
Aicea uit cu totul de lumea de-unde vin...

Mi-e inima curată... şi cugetul senin.

(Căzînd iar pe gînduri.)

M-a blestemat bătrînul! De ce mă tot frămîntă
Cuvintele acestea? De ce mă înspăimîntă?
Ce poate să se-ntîmple?

(Dînd din umeri.)

Nimic! Sînt un nebun!

(Se îndreaptă spre casă şi bate în uşă. Uşa se deschide. O fată tînără, îmbrăcată în alb, apare în prag şi se aruncă voioasă în braţele lui.)

SCENA III

Triboulet, Blanche, apoi *Doamna Bérarde.*

TRIBOULET

Fetiţa mea!

BLANCHE

A! tata!

TRIBOULET

(o strînge la piept cu duioşie)

E-un lucru-atît de bun
Cînd te cuprind în braţe. Blanche, cînd sînt lîngă tine
Respir şi eu în voie. Mă simt atît de bine.

(O priveşte îmbătat de fericire.)

Eşti parcă mai frumoasă de cînd nu te-am văzut.
Ţi-e bine? Ai de toate? Mai vreau să te sărut.

BLANCHE
(în braţele tatălui ei)

Ce bun eşti tu cu mine, tăticule!

TRIBOULET
(aşezîndu-se)

Mi-eşti dragă!
Blanche, tu eşti pentru mine viaţa mea întreagă.
De n-ai fi tu pe lume mă-ntreb ce-aş deveni?

BLANCHE
(punîndu-i mîna pe frunte)

Suspini! Iar ai necazuri! Cred că s-ar cuveni
Să-ţi fiu şi eu, ca fiică, părtaşă suferinţii.
Eu nu ştiu pînă astăzi nici cine-mi sînt părinţii.

TRIBOULET

Tu n-ai părinţi, fetiţo.

BLANCHE

E-atît de dureros.
Nu ştiu nici cum te cheamă.

TRIBOULET

E-un lucru de prisos.

BLANCHE

Știi, la Chinon, orașul unde-am crescut de mică,
Toţi mă credeau orfană, stînd veșnic singurică.

TRIBOULET

Era mai bine-acolo... și mai prevăzător.
Dar viaţa devenise un chin îngrozitor.
Aveam și eu nevoie de-un suflet lîngă mine.

(O strînge din nou în braţe.)

BLANCHE

De nu vrei să-mi destăinui nimica despre tine...

TRIBOULET

Nu vreau să ieși din casă — e lucru hotărît.

BLANCHE

N-am fost decît la slujbă din cînd în cînd.

TRIBOULET

Atît!

BLANCHE

Vorbește-mi despre mama, măcar.

TRIBOULET

Ce zbuciumare!
De ce trezești în mine iar amintiri amare?
— Am întîlnit pe vremuri, departe, într-un sat...

— De n-ai fi tu pe lume, aş spune c-am visat —
Un înger de femeie, blajină, blîndă, castă...
Ce nu avea pereche în lumea asta vastă.
Cînd m-a văzut la faţă diform, schilod, pocit...
Ea m-a iubit, fiindcă eram nenorocit.
S-a stins... ducînd cu dînsa sub glia nemiloasă,
O inimă de aur şi-o dragoste pioasă...
Căci fericirea noastră ca fulgeru-a durat...
O rază de lumină pe-un suflet înnorat.
O! Doamne! bunătatea ta mare-o desfăşoară
Şi fă să-i fie ţărna de-a pururea uşoară!
— Tu mi-ai rămas!

(Ridică privirile spre cer.)

O! Doamne! te binecuvîntez!

(Plînge cu capul în mîini.)

BLANCHE

Vai! cînd te văd cum suferi şi eu mă întristez...
Căci plînsul tău mă doare. Nu pot să-ndur...

TRIBOULET

Ce-ai spune
De m-ai vedea c-aş rîde cu hohote nebune?

BLANCHE

Tu suferi. De ce oare nu-mi spui nici cine eşti
Şi grija ce te roade nu mi-o împărtăşeşti?

TRIBOULET

Ce-ţi pasă cum mă cheamă? Sînt tatăl tău. — Ascultă:
Cînd plec de-aicea, lumea mă-njură, mă insultă,

Ori mă dispreţuieşte ; pe alţi-i înspăimînt.
Ce-ţi foloseşte oare să afli cine sînt ?
Vezi, cel puţin aicea, fetiţă-ncîntătoare,
In colţu-acesta paşnic, departe de vîltoare,
Vreau să rămîn atîta : un tată adorat,
Un om care e sacru şi care-i venerat.

BLANCHE

O ! tată !

TRIBOULET

(strîngînd-o cu căldură la pieptul său)

Cine altu-ar putea să mă-nţeleagă ?
Pe cît urăsc eu lumea... pe-atît îmi eşti de dragă.
— Ia, vino lîngă tata şi stai jos lîngă el.
— Spune-l iubeşti pe tata ? Aşa... niţel, niţel ?
De ce-am putea noi oare vorbi, stînd împreună...
Decît despre fetiţa mea gingaşă şi bună.
Căci tu eşti fericirea mea. N-am alte dorinţi.
Vezi, unii au familii, sau fraţi, sau au părinţi,
Un soţ sau o soţie... sau alte rubedenii...
Străbuni, copii o droaie, prieteni sumedenii...
Eu te am doar pe tine. Un altul e avut...
Tu eşti al meu tezaur şi singuru-mi avut.
Sînt care cred în Domnul. Credinţa mea e-n tine.
Sînt alţii, răsfăţaţii măreţelor destine,
Au glorie, onoruri, putere de despot...
Dar eu numai pe tine te am. Căci tu mi-eşti tot !
Eşti pentru mine viaţa ; familia întreagă :
Soţie, soră, mamă ; eşti patria mea dragă ;
Averea, fericirea... tot universul meu...
Eşti numai tu, fetiţo, tu, numai tu... mereu !
Eşti singura ce poate viaţa să-mi dezmierde.

Mă-ntreb cîteodată : Ce-aş face de te-aşi pierde ?
Dar gîndu-acesta negru eu nu-l pot îndura.
— Ia, mai surîzi o dată ! Surîzi ca maică-ta.
Era şi ea frumoasă. Purta bucle mărunte...
Îşi petrecea ca tine mînuţa ei pe frunte.
Şi ea, la fel ca tine, avea un suflet pur,
O frunte-nseninată şi ochii de azur.
În jurul tău împrăştii o flacără divină.
Ca să citesc în tine nu-mi trebuie lumină.
Chiar de-aş închide ochii, te văd, te simt, te sorb...
Vezi tu, cîteodată aş vrea chiar să fiu orb...
Cu ochii stinşi de-a pururi... şi uite, fac prinsoare —
Că n-o să am nevoie pe lume de alt soare !

BLANCHE

Aş vrea să fii atîta de fericit !

TRIBOULET

Cum ? Eu ?

Atunci cînd sînt alături de tine-odorul meu,
Simt inima cum zburdă în mine, ca nebună.

(Îi trece mîna prin păr, surîzînd.)

Ce păr frumos şi negru ! Cine-ar putea să spună
C-ai fost pe vremuri blondă ?

BLANCHE

(alintîndu-se)

Eu, tată, am un vis :
Aş vrea să ies o dată pe stradă... prin Paris.

TRIBOULET
(tăios)

Nu ! Asta nu se poate ! Te rog să iei aminte...
Şi cred că pînă-acuma...

BLANCHE
(tremurînd)

O ! nu !

TRIBOULET

Să fii cuminte.

BLANCHE

N-am fost decît la slujbă.

TRIBOULET
(aparte)

Altfel, cît ai clipi
Din ochi, se ţin mişeii de ea... şi-o pot răpi.
O fată de paiaţă uşor se necinsteşte...
Şi-n urmă tot oraşul cu poftă chicoteşte.

(Tare.)

Nu vreau să ieşi din casă. Tu ai un suflet cast...
Tu nu cunoşti Parisul cît este de nefast...
Cum toţi destrăbălaţii cutreieră oraşul —
Şi mai ales seniorii...

(Ridicînd ochii spre cer.)

Păzeşte-mi îngeraşul,
O ! Doamne ! Ocroteşte-l de lacrimi şi orori...

De vîntul ce-ofilește atîtea biete flori,
De vîntul ce aduce miasme otrăvite...
Și fă ca un părinte — în clipe fericite —
Să mai respire încă, la fel ca pînă-acum,
Această roză plină de farmec și parfum!

(Iși ascunde capul în mîini și plînge pe înfundate.)

BLANCHE

Vai! lacrimile tale un chin sînt pentru mine.
Nu vreau să plîngi!

TRIBOULET

O! plînsul, fetițo-mi face bine.
Am rîs atît în noaptea trecută!

(Ridicîndu-se de pe bancă.)

E tîrziu.
Mă duc să-ncep de-a capo calvarul meu... hazliu!
La revedere!

(Se înnoptează.)

BLANCHE
(îmbrățișîndu-l)

Tată, cînd te mai văd? Ia spune?

TRIBOULET

Nu pot să-ți spun. De mine un alt stăpîn dispune.

(Strigînd.)

Bérarde!

(O femeie bătrînă se ivește în ușa casei.)

DOAMNA BÉRARDE

Da, seniore.

TRIBOULET

Acasă-aici cînd viu
Nu mă zărește nimeni ?

DOAMNA BÉRARDE

Păi cine ? E pustiu !

(E aproape noapte. De cealaltă parte a zidului, în stradă, apare regele, deghizat într-un costum simplu, de culoare cenușie. Examinează înălțimea zidului și poarta, care e încuiată, dînd semne de nerăbdare și necaz.)

TRIBOULET
(ținînd pe Blanche în brațe)

Atunci... la revedere, fetiță adorată !

(Doamnei Bérarde.)

Nădăjduiesc că poarta din dos e încuiată ?

(Doamna Bérarde dă din cap afirmativ.)

Mi s-a vorbit de-o casă la Saint-Germain-des-Prés,
Mult mai retrasă. Mîine mă duc s-o văd cum e.

BLANCHE

E-atît de bine-aicea. Îmi place-această casă...
Și mai ales terasa.

TRIBOULET

N-ai voie pe terasă.

(Trăgînd cu urechea.)

E cineva pe stradă!

(Se duce la poartă, o deschide şi cercetează strada. Regele s-a ascuns într-o scobitură a zidului, lingă poartă. Triboulet se înapoiază, lăsînd poarta întredeschisă.)

BLANCHE

(arătînd terasa)

Spre seară, un moment,

Mă urc sus pe terasă...

TRIBOULET

E foarte imprudent.

(In timp ce e cu spatele întors, regele se strecoară în curte şi se ascunde în spatele unui pom bătrîn. Către doamna Bérarde.)

Să nu pui niciodată vreo lampă la fereastră.

DOAMNA BÉRARDE

Dar cine vreţi să intre în închisoarea noastră?

(Se întoarce şi-l vede pe rege în dosul pomului. Se întrerupe, ca trăsnită; dar în clipa cînd deschide gura să dea un ţipăt, regele îi azvîrle o pungă cu bani, pe care bătrîna o prinde, o cîntăreşte în mînă şi care o determină să tacă.)

BLANCHE

(lui Triboulet, care s-a dus să cerceteze terasa cu un felinar în mînă)

Vai! ce fricos ești, tată! Te temi de cine?

TRIBOULET

Eu?

Eu numai pentru tine mă tem, copilul meu!

(O strînge încă o dată în brațe.)

Atuncea, Blanche... adio!

(Blanche și Triboulet sînt luminați de raza unui felinar, pe care îl ține în mînă doamna Bérarde.)

REGELE

(aparte îndărătul pomului, înmărmurit)

E Triboulet!

(Rîde.)

Drăcie!

Cum? Fata lui? E culmea! Curată nebunie!

TRIBOULET

(dînd să iasă pe poartă, dar se întoarce din drum)

Cînd mergeți la biserică-n zori să vă rugați,
Nu vă pîndește nimeni?

(Blanche pleacă ochii, încurcată.)

DOAMNA BÉRARDE

Ce vorbă!

TRIBOULET

Să strigaţi
Cînd sînteţi urmărite.

DOAMNA BÉRARDE

Neapărat.

TRIBOULET

(pentru sine)

Ce soartă!

(Tare.)

Vă rog să nu daţi drumul la nimenea pe poartă.

DOAMNA BÉRARDE

Nici regele nu intră!

TRIBOULET

O! dînsul... mai ales!

(Işi îmbrăţişează din nou fata şi iese, închizînd cu grijă poarta în urma lui.)

SCENA IV

Blanche, Doamna Bérarde, Regele.

In prima parte a scenei, regele stă ascuns îndărătul pomului.

BLANCHE

(gînditoare, ascultînd zgomotul pașilor tatălui ei, care se pierd în noapte)

Vezi, am o remușcare.

DOAMNA BÉRARDE

De ce? N-am înțeles.

BLANCHE

De orișice se teme, se sperie aproape...
Iar a plecat pe poartă c-o lacrimă-ntre pleoape.
Săracul tata! Doamne! Mai bine să-i fi spus
Că veșnic cînd la slujbă duminica m-am dus,
M-a urmărit un tînăr.

DOAMNA BÉRARDE

Vai! Doamne! Ai tu minte
Să-i spui astfel de lucruri? Doar știi c-al tău părinte
E un ursuz din fire, un om ciudat, sever.
Sau poate că-ți displace semețul cavaler?

BLANCHE

O! Doamne! Dimpotrivă. De cînd mă urmărește,
Mi-e gîndul tot la dînsul și inima-mi zvîcnește...
Și de cînd ochii noștri s-au spovedit puțin,

Îl simt mereu în umbră şi simt că-i aparţin.
Cînd îl zăresc, în suflet se-naltă aurora...
Iar mintea mea-l aşază deasupra tuturora.
E-atît de brav, de chipeş, atît de arătos...
Cînd e pe cal, desigur, e şi mai maiestos.

DOAMNA BÉRARDE

E drept, e plin de farmec.

(Se apropie de rege, care îi dă un pumn de monede de aur, pe care le bagă repede în buzunar.)

BLANCHE

Acest om mi se pare...

DOAMNA BÉRARDE

Desăvîrşit !

BLANCHE

Mă tulbur în ochi cînd îmi apare.
Presimt că are-un suflet duios...

(După fiecare apreciere, doamna Bérarde întinde mîna regelui, care i-o umple cu monede de aur.)

Şi valoros !

BLANCHE

Un suflet mare...

DOAMNA BÉRARDE
(continuînd manevra)

Nobil !

BLANCHE

Și bun...

DOAMNA BÉRARDE

Și generos!

E o comoară!

BLANCHE
(suspinînd)

Îmi place!

DOAMNA BÉRARDE
(întinzînd mîna, după fiecare calificativ)

O! I-ai văzut prestanța!

Ce talie! Ce frunte! Ce ochi! Ce...

REGELE
(aparte)

Cotoroanța!

M-a și lăsat, a naibii, c-un buzunar pustiu!

BLANCHE

Cînd îmi vorbești de dînsul mi-ești și mai dragă.

DOAMNA BÉRARDE

Știu.

REGELE
(aparte)

Gaz peste foc!

DOAMNA BÉRARDE

Fetițo, nu-l laud pe degeaba.
E bun... duios... e darnic...

REGELE

(golindu-și buzunarele, aparte)

O ia de-a capo baba!

DOAMNA BÉRARDE

(continuînd)

Se vede că e nobil. Mănușa l-a trădat...
Căci am văzut pe dînsa un mic blazon brodat.

(Intinde iar mîna. Regele îi face semn că nu mai are nimic.)

BLANCHE

N-aș vrea să fie nobil. Aș prefera să fie
Un biet student. Studenții nu sînt plini de trufie.
Ei sînt mai sinceri...

DOAMNA BÉRARDE

Poate. Nu cred că judeci just
Dar dacă-ți plac studenții mai mult...

(aparte)

Auzi, ce gust!
Un cap de fată proastă și gol ca o sitișcă!

(Intinde din nou mîna.)

Dar tînărul acesta te-adoră!

(Regele nu-i mai dă nimic. Aparte.)

Nu mai mişcă!
Degeaba nu-mi stric gura nici eu.

BLANCHE
(fără a bănui prezenţa regelui)

Mă-ntreb ades
Duminicele oare de ce nu vin mai des?
Cînd nu-l văd sînt cuprinsă de-o crudă nostalgie.
Vezi, am crezut deunăzi că, după liturghie,
În fine-o să-mi vorbească... şi inima mi-a stat
O clipă-n loc. La dînsul mi-e gîndul ne-ncetat.
Dar şi pe el aceleaşi dorinţe îl frămîntă
Şi-n inimă mă poartă ca pe-o icoană sfîntă.
El nu-i ca toţi bărbaţii... nu seamănă cu ei.
Nici gînd să-l ispitească cumva alte femei.
Nu cred că-s pentru dînsu-un capriciu sau o toană.

DOAMNA BÉRARDE
(făcînd o ultimă sforţare şi întinzînd mîna regelui)

A! nu! Îţi jur, fetiţo, cu mîna pe icoană!

REGELE
(îşi scoate inelul din deget şi i-l dă; aparte)

Pentru icoană, babo, îţi dau inelul meu!

BLANCHE

De-ar fi printr-o minune, s-apară-acuma, eu
— Simţind cum se-nfioară fiinţa mea întreagă —

I-aş murmura : Iubitul meu, îmi eşti dra...

(Se întoarce, îl vede pe rege în genunchi la picioarele ei şi se opreşte, înlemnită.)

REGELE
(întinzîndu-i mîinile)

Mi-eşti dragă !
Nu te opri. Repetă cuvîntu-ncîntător.
În gura ta el pare şi mai fermecător.

BLANCHE
(speriată, o caută din ochi pe doamna Bérarde, care a dispărut.)

Bérarde ! Vai ! nu e nimeni ! Dar unde-i ? Ce netoată !

REGELE
(care e încă în genunchi)

O ! Doi amanţi pe lume-s mai mult ca lumea toată !

BLANCHE
(tremurînd)

Cum ai intrat ? Pe unde ?

REGELE

Ce-ţi pasă cum intrai
Şi dacă vin de-a dreptul din iad, sau vin din rai ?
Sînt omul ce te-adoră !

BLANCHE

Ai milă, Doamne ! Du-te :
Te rog ! Să n-afle tata ! Vai ! pleacă ! Pleacă iute !

REGELE

Să plec ? Cînd ale noastre ființe se atrag,
Cînd mi-ești atît de dragă și cînd și eu ți-s drag ?
Căci mă iubești ! Ai spus-o.

BLANCHE

Ai auzit ? Rușine !

REGELE

Puteam s-aud pe lume cuvinte mai divine ?

BLANCHE

Fugi ! Să nu vină tata ! Și să nu dea de noi...

REGELE

Să fug, acum cînd soarta ne leagă pe-amîndoi ?
Cînd steaua noastră-albastră în zare se desfată ?
Cînd am ajuns să-nduplec o inimă de fată ?
Cînd cerul mă trimite pe mine să-i deschid
Întîia oară ochii și sufletu-i candid ?
— Amorul e o rază de soare ce te scaldă...
Nu simți cum te-ncălzește văpaia lui cea caldă ?
Domnii, pe care moartea le dă și ia-napoi ;
Sau gloria pe care o capeți în război ;
Sau faima ce-ți aduce imensa bogăție ;
Sau forța unui rege stăpîn pe-o-mpărăție...
Sînt lucruri pămîntene, care se duc cum vin.
Un singur lucru însă pe lume e divin :
Iubirea ! — Blanche, iubirea ne-ntîmpină în poartă !
O nouă fericire spre alte zări ne poartă.
Viața e o floare ce crește pe alei...

Iar dragostea-i nectarul ce zace-n cupa ei ;
Un porumbel și-un vultur împreunați în slavă ;
O mînă care strînge o altă mînă sclavă...
Să ne iubim ! Iubito !

(Regele caută s-o îmbrățișeze. Blanche se apără.)

BLANCHE

Vai ! Nu ! nu !

(Regele o prinde în brațe și-i fură o sărutare.)

DOAMNA BÉRARDE
(în fund, pe terasă, aparte)

S-a-nvîrtit !

REGELE
(aparte)

Am amețit-o !

(Tare.)

Spune-mi că mă iubești.

DOAMNA BÉRARDE,
(în fund, aparte)

Bandit !

REGELE

Blanche, spune-mi înc-o dată...

BLANCHE
(coborînd ochii)

O știi doar foarte bine.

(Regele o îmbrățișează din nou cu pasiune.)

Sînt fericit!

BLANCHE

O! Doamne! Dar eu?

REGELE

Și tu cu mine.

Doi fericiți deodată!

BLANCHE
(smulgîndu-se din brațele lui)

Nu știu nici cine ești...
Nu știu nici cum te cheamă...

DOAMNA BÉRARDE
(în fund, aparte)

În fine! Te trezești!

BLANCHE

Nu cred că ești vreun nobil... căci tatei îi e teamă
De ei... și-i ocolește.

REGELE

Nu-s nobil. Nu. Mă cheamă...

(Căutînd un nume.)

Gaucher... Mahiet. Sînt simplu student, sărac lipit.

DOAMNA BÉRARDE
(ocupată cu numărarea banilor ce i-a primit)

Ce mincinos !

(Apar în stradă ducele de Pienne și domnul de Pardaillan, înfășurați în mantii lungi, cu un felinar orb în mînă.)

DUCELE DE PIENNE
(domnului de Pardaillan)

Seniore, ajuns-am, în sfîrșit !

DOAMNA BÉRARDE
(coborînd în grabă, în șoaptă)

E cineva pe stradă.

BLANCHE
(speriată)

Vai ! să nu fie tata !

DOAMNA BÉRARDE
(regelui)

Fugi, domnule ! Fugi iute !

REGELE

Cum ? Cine cutezat-a
Să tulbure... ?

BLANCHE
(către doamna Bérarde)

Îndeamnă-l să plece! Mă-ngrozesc!

DOAMNA BÉRARDE
(trăgîndu-l pe rege de mînecă)

Veniți pe-aici, seniore.

REGELE
(Blanchei)

Cum? Să te părăsesc?
Mă vei iubi și mîine?

BLANCHE

Dar tu?

REGELE

Eu? Viața-ntreagă!

BLANCHE

N-ai să mă-nșeli?

REGELE

Ce vorbă! Îmi ești atît de dragă!
Blanche, înc-o sărutare pe ochi!

DOAMNA BÉRARDE
(aparte)

Ce pofticios!
Zău, n-am văzut vreodată un om mai pupăcios!

BLANCHE
(prefăcîndu-se că rezistă)

O! nu! nu! nu!

(Regele o îmbrățișează, în timp ce doamna Bérarde îl trage de mînecă spre casă, unde dispar amîndoi. Blanche rămîne cîtva timp cu privirea ațintită asupra ușii pe care a ieșit regele, apoi intră și ea în casă. În același timp, strada se umple de gentilomi, înfășurați în mantii, cu măști pe obraz și înarmați. Contele de Gordes, contele de Cossé, domnii de Montchenu, de Brion, de Montmorency, Clément Marot și alții intră pe rînd și-l ajung din urmă pe ducele de Pienne și pe de Pardaillan. Noaptea e foarte întunecoasă. Felinarele lor sînt acoperite și aruncă o lumină foarte palidă. Seniorii își fac semne discrete. Un valet, în urma lor, poartă o scară.)

SCENA V

Seniorii, apoi *Triboulet*, apoi *Blanche*.
(Blanche a reapărut în ușa terasei de la primul cat. Ține în mînă un sfeșnic, care îi luminează fața.)

BLANCHE
(pe terasă)

Îl cheamă Gaucher Mahiet. Un nume
Întipărit în suflet.

DUCELE DE PIENNE
(celorlalți gentilomi)

E dînsa!

DOMNUL DE PARDAILLAN

Fără glume!

S-o văd!

CONTELE DE GORDES

(cu dispreţ)

Vreo frumuseţe burgheză, domnii mei!

(Ducelui de Pienne.)

Au început să-ţi placă şi astfel de femei?

(În acel moment Blanche se întoarce, în aşa fel încît seniorii pot s-o vadă la faţă.)

DUCELE DE PIENNE

(contelui de Gordes)

Ei, cum îţi place?

MAROT

Drace! Dar e fermecătoare!

CONTELE DE GORDES

E-o zînă! E un înger!

DOMNUL DE PARDAILLAN

Eu cred că-i o eroare.
Cum? Asta e amanta lui Triboulet? Amici,
Ce ziceţi? Ce făţarnic!

CONTELE DE GORDES

Al naibii măscărici!

MAROT

O fată-aşa frumoasă... cu-aşa o pocitură!
De! Jupiter mai face şi cîte-o-ncurcătură
De astea.

(Blanche intră în casă. Nu se mai vede decît o lumină la fereastră.)

DUCELE DE PIENNE

Nu e vreme de vorbărie. Noi
Vrem să-i plătim insulta acestui maimuţoi.
Avem cu noi o scară; sărim cu toţi zaplazul,
Îi înşfăcăm iubita, i-acoperim obrazul...
O ducem drept la Luvru, în taină, fără zvon...
Şi maiestăţii sale i-o oferim... plocon!

CONTELE DE COSSÉ

O! Regele n-o scapă din mînă, se-nţelege.

MAROT

Lăsaţi-l pe Satana enigma s-o dezlege.

DUCELE DE PIENNE

Hai! Iute!

CONTELE DE GORDES

Fata asta e demnă de-mpărat!

(Apare Triboulet.)

TRIBOULET
(în fund, îngîndurat)

Mă-ntorc din nou spre casă. Mă simt îngrijorat...

CONTELE DE COSSÉ
(către ceilalţi gentilomi)

Cum? Socotiţi că este firească treaba asta
Ca regele să ieie amanta sau nevasta
Oricui... şi cînd îi place? Păi, dacă vreun mişel
I-ar lua-o pe regina, vă-ntreb, ce-ar zice el?

TRIBOULET
(înaintînd cu cîţiva paşi)

M-a blestemat bătrînul! Nu ştiu ce mă tortură...

(Noaptea e atît de întunecată încît nu-l vede pe contele de Gordes, care e alături de el şi pe care îl izbeşte în treacăt.)

Ei, cine-i?

CONTELE DE GORDES
(se întoarce şi şopteşte gentilomilor)

E bufonul! St!

CONTELE DE COSSÉ
(în şoaptă)

Dublă lovitură!
Îi frîngem şi lui gîtul!

DUCELE DE PIENNE

Nu! nu!

CONTELE DE COSSÉ

Mi-e un necaz!

DUCELE DE PIENNE

Dacă-l omori, de cine o să mai facem haz?

CONTELE DE GORDES

Ar fi o glumă proastă. Eu nu cred că e bine.

CONTELE DE COSSÉ

Dar o să ne încurce.

MAROT

Lăsaţi-mă pe mine.

Vă scap de el îndată.

TRIBOULET

(care a rămas locului şi a tras cu urechea)

Aud un şoşotit...

MAROT

(apropiindu-se de Triboulet)

Hei, Triboulet!

TRIBOULET

(cu o voce înspăimîntătoare)

Stai! Cine-i?

MAROT

Ce ești așa răstit ?

Eu sînt : Marot.

TRIBOULET

A ! Tu ești ? E-o beznă infernală !

MAROT

Parc-a mînjit Satana tot cerul cu cerneală.

TRIBOULET

Ce cauți-aici ?

MAROT

Tăcere ! Ne-am strîns cîțiva...

TRIBOULET

De ce ?

MAROT

Ca s-o răpim pe doamna contesă de Cossé.

TRIBOULET
(respirînd)

A ! bine !

MAROT

Și s-o ducem la curte pe crăiasă.

CONTELE DE COSSÉ
(aparte)

Îmi vine să-i crăp capul!

TRIBOULET

Dar cum intrați în casă?

MAROT
(în șoaptă, contelui de Cossé)

Dă-mi cheia dumitale.

(Contele de Cossé îi dă cheia, pe care Marot i-o trece lui Triboulet.)

Am cheia lui. Nu simți
Gravat pe ea blazonul?

TRIBOULET,
(pipăind cheia)

Da. Frunzele cu zimți...

(Aparte.)

Ce dobitoc sînt, Doamne!

(Arătînd zidul din stînga.)

Cossé stă chiar în fată.

(Lui Marot, înapoindu-i cheia.)

Vreau să iau și eu parte la-această boroboață.

MAROT

Dar noi sîntem cu toții mascați.

TRIBOULET

Și ce? E greu?

Dați-mi și mie-o mască.

(Marot îi pune o mască, iar pe deasupra ei, îl leagă cu o cîrpă în așa chip în cît îi astupă și ochii și urechile.)

TRIBOULET
(în timp ce-i pune masca)

Și care-i rolul meu?

MAROT

Tu ne vei ține scara.

(Seniorii reazemă scara de zidul terasei. Marot îl conduce de mînă pe Triboulet pînă la scară și-l pune s-o țină.)

TRIBOULET
(ținînd scara proptită de zid)

Sînteți în număr mare?

MAROT

Destui.

TRIBOULET

Nu văd nimica.

MAROT

E-o beznă-ngrozitoare!

MAROT
(care a terminat să-l lege la ochi, adresîndu-se celorlalți)

Puteți țipa în voie acum!

DUCELE DE PIENNE

Ar fi absurd!

MAROT

Nu. L-am legat la față... că e și orb și surd!

(Seniorii se urcă pe scară, forțează ușa de la terasă și pătrund în casă. După un răstimp, unul din ei apare în curte și deschide poarta care dă în stradă. Apoi vin cu toții în curte și năvălesc în stradă, ducînd-o în brațe pe Blanche, pe jumătate dezbrăcată, cu mîinile și picioarele legate, cu căluș în gură; ea se zbate, totuși.)

BLANCHE
(legată, despletită, strigînd cu vocea înăbușită)

Săriți! Vai! Tată! Tată!

SENIORII
(îndepărtîndu-se)

A noastră e izbînda!

TRIBOULET
(care a rămas singur lîngă scară)

M-au țintuit aicea... să-mi împlinesc osînda!
— N-aud nimic. Ce dracu! Încep să mă cam tem...

(Dă drumul scării, vrea să-și scoată masca și constată că e legat peste ochi și urechi.)

Cum? Mi-au legat și ochii?

(Își smulge masca și legătura de pe ochi. La lumina felinarului, uitat pe stradă, vede pe jos o pată albă; se apleacă și ridică o bucată de pînză, pe care o cunoaște: e vălul fetei sale. Se întoarce. Scara e rezemată de zidul terasei, iar ușa prin care se intră în casă e deschisă. Pătrunde ca nebun în casă și reapare cîteva clipe mai tîrziu tîrînd-o pe doamna Bérarde, pe jumătate dezbrăcată, legată și cu un căluș la gură. O privește cu stupoare. Apoi își smulge părul din cap, scoțînd cîteva țipete nearticulate. In sfîrșit vocea îi revine și se disting cuvintele:)

A! Doamne! Ce blestem!

ACTUL III

REGELE

Anticamera regelui, în Palatul Luvru. Mobilier, tapiserii, ornamente aurite, în stilul Renașterii. In fața scenei o masă, un fotoliu, un scaun care se strînge. In fund, o ușă mare aurită. In stînga, o ușă care dă în camera de culcare a regelui. Ușa e acoperită cu o tapiserie. In dreapta, o etajeră cu vase smălțuite și aurite. Ușa din fund dă pe un coridor.

SCENA I

Gentilomii.

CONTELE DE GORDES

Aș vrea să văd, prieteni, sfîrșitul aventurii.

DOMNUL DE PARDAILLAN

Bufonul să se zbată în ghearele torturii !
Nu trebuie să afle că dînsa e aci.

CONTELE DE COSSÉ

Dar totuşi, pîn' la urmă se va dezmetici ;
Portarii au văzut-o. Eram doar împreună.

DOMNUL DE MONTCHENU

Valeţii de la Luvru au ordin să nu spună
Că au văzut o fată intrînd la curte.

DOMNUL DE PARDAILLAN

Ei,
Cu toate-acestea unul dintre valeţii mei
S-a dus la servitorii bufonului, şi-n şoapte
Le-a povestit c-o doamnă răpită-a fost ieri noapte
De gentilomi şi dusă-n palatul Hautefort...
Şi că ţipa, săraca, în chip îngrozitor.

CONTELE DE COSSÉ
(rîzînd)

Palatul ăsta-mi pare că e la dracu-n praznic !

CONTELE DE GORDES

La dracu să se ducă acest bufon obraznic !

MAROT

Eu i-am trimis chiar astăzi un bileţel discret.

(Scoate o hîrtie din buzunar şi citeşte.)

„Ţi-am şterpelit amanta, bufonule şiret,
Şi plec cu ea din Franţa chiar mîine, la amiază."

(Toţi fac haz.)

CONTELE DE GORDES
(lui Marot)

Ha ! ha ! Cine semnează ?

MAROT

„Jean de Nivelles“ semnează.

(O nouă explozie de rîsete.)

DOMNUL DE PARDAILLAN

Vai ! ce-o să se mai zbată !

CONTELE DE COSSÉ

Abia aștept să-l văd.

CONTELE DE GORDES

Nenorocitul ! Uite, eu, domnilor, prevăd
Că-l scoatem din sărite cu-atîta ironie
Şi c-o să ne-o plătească-ntr-o zi.

(Uşa laterală se deschide. Intră regele, îmbrăcat într-un halat superb. E întovărăşit de ducele de Pienne. Gentilomii fac front şi se descoperă. Regele şi ducele de Pienne rîd cu hohote.)

REGELE

E-o nebunie !
Cum, e aici amanta lui Triboulet ?

DUCELE DE PIENNE

E-aici.

REGELE

Şi eu îi suflu-amanta acestui măscărici?

DUCELE DE PIENNE

Amanta... sau soţia.

REGELE
(aparte)

Auzi, minunăţie!
Eu n-am ştiut că are şi fată şi soţie.

DUCELE DE PIENNE

Doriţi să vină, sire?

REGELE

Neapărat.

(Ducele de Pienne iese şi se reîntoarce peste o clipă susţinînd-o pe Blanche, care abia se poate ţine pe picioare. Ea poartă un văl peste obraz. Regele se aşează alene în fotoliul său.)

DUCELE DE PIENNE
(către Blanche)

Intraţi,
Frumoasă doamnă. Sigur că n-o să regretaţi.
Aveţi pe rege-n faţă.

BLANCHE

Cum, acest tînăr este...?

(Aleargă şi se zvîrle la picioarele regelui. La glasul Blanchei, regele a tresărit şi face semn nobililor să părăsească încăperea.)

SCENA II

Regele, Blanche.

(Regele, care a rămas singur cu Blanche, îi ridică vălul de pe obraz.)

BLANCHE

Gaucher Mahiet! Vai!

REGELE

Blanche!

(Izbucnind în rîs.)

Ei, asta-i ca-n poveste.
E-o farsă? O greșeală? O fi! Da-s fericit!
O! Blanche! Iubito! Visul meu drag s-a împlinit.
Vin să te strîng în brațe!

BLANCHE

(dînd îndărăt)

O! Nu! nu! Doamne sfinte!
Mi-e mintea încîlcită... și nu găsesc cuvinte...
Gaucher Mahiet... adică, nu! Maiestatea ta...

(Căzînd în genunchi.)

Oricine-i fi, ai milă de zbuciumarea mea!

REGELE

Cum, milă? Blanche, mi-ești dragă! Cuvintele nebune
Ce-ți îngîna Gaucher și François ți le va spune.

Doar ne iubim! Iubirea cuvîntul şi-a rostit.
Un rege n-are dreptul să fie-ndrăgostit?
Copil ce eşti! Crezut-ai că sînt un oarecare...
Un pierde-vară. Pentru că-s nobil din născare
Şi pentru că sînt rege, Blanche, îţi închipuieşti
Că se cuvine oare să mă dispreţuieşti?

(Rîzînd.)

Ce vrei? N-avui norocul să am o tristă soartă!

BLANCHE

(aparte)

Cum rîde! Ce oroare! Mai bine aş fi moartă!

REGELE

(surîzînd şi pe alocuri rîzînd cu poftă)

Serate, muzici, dansuri, bufoni şi trubaduri;
Plimbări la braţ în taină, spre seară, prin păduri;
Mii de plăceri ce noaptea misterios le cerne;
Acesta-i viitorul ce-n cale ni s-aşterne.
Ne vom iubi cu patima-a doi amanţi, doi soţi.
Îmbătrînim, căci timpul se scurge peste toţi...
Şi viaţa e o pînză supusă la tocire;
Dacă n-ar fi iubirea să-i deie strălucire,
N-ar fi decît o zdreanţă!

(Rîzînd.)

La asta te-ai gîndit?
Deci care e formula spre a fi fericit?
Să ne-agăţăm de viaţă cu sete, cu ardoare...
Să bem! şi să petrecem! şi să iubim!

BLANCHE
(înspăimîntată, face un pas îndărăt)

Oroare!
Iluziile mele s-au dus! E-ngrozitor
Cum s-a schimbat!

REGELE

Crezi poate că-s un adorator
Timid, prostuț și jalnic... și care crede oare
Că — pentru ca femeia să-i cadă la picioare —
E de ajuns să pară un tînăr tulburat
Și să ofteze-ntr-una c-un aer desperat?

BLANCHE
(respingîndu-l)

Fugi! Lasă-mă! Mi-e groază!

REGELE

Știi cine-s eu? Sînt Franța!
Stăpînu-a milioane de oameni! Sînt speranța,
Sînt gloria, puterea, plăcerea, tot ce vrei...
Dispun de lumea-ntreagă și de destinul ei.
Ei bine, toate-acestea pot ca să-ți aparțină.
Sînt regele, iubito... iar tu vei fi regină!

BLANCHE

Regină? Dar soția?

REGELE

Vai! ce naivă ești!
Soția nu-i amantă!

BLANCHE

Cum ? Oare ce gîndeşti... ?
Amantă ? Ce ruşine !

REGELE

Eşti plină de trufie.

BLANCHE

Nu ! Asta niciodată ! Orişice-ar fi să fie !
Noroc că-l am pe tata.

REGELE

El e bufonul meu.
Şi el îmi aparţine. Va face ce-i spun eu,
Ce-i poruncesc, ce-mi place...

BLANCHE
(plîngînd cu amărăciune, cu capul în mîini)

Tot sufletu-mi se frînge !
Dispui de toată lumea. Ce lucru trist !

(Plînge cu hohote. Regele se aruncă la picioarele ei, vrînd s-o liniştească.)

REGELE
(pe un ton duios)

Nu plînge !
Blanche ! Te iubesc ! Hai, vino în braţe !

BLANCHE
(rezistînd)

Ai zdrobit
Tot ! Tot !

REGELE

(duios)

Mai spune-o dată : Mi-ești drag !

BLANCHE

Nu ! S-a sfîrșit !

REGELE

Te-am umilit, desigur... te simți poate-njosită.
N-am vrut. Te rog, nu plînge !

BLANCHE

Ce groaznică ursită !

REGELE

De cît să văd cum ochii tăi dragi, plini de amor,
Se ofilesc în lacrimi... aș prefera să mor !
Aș prefera să creadă o-ntreagă-mpărăție
Că sînt un rege fără curaj și semeție.
Un rege care face să plîngă pe femei
E-un laș !

BLANCHE

(uluită, plîngînd)

A fost o farsă ! Te-ai înțeles cu ei !
— Vreau să mă-ntorc acasă. Vreau să mă-ntorc la tata.
El plînge-acum, săracul, și își așteaptă fata.
Eu stau lîngă palatul Cossé, chiar peste drum.
O ! Dar o știi prea bine. Vai ! Mă-nfior și-acum !

Cum m-au răpit azi noapte, c-un chiot de izbîndă...
Ca-n vis mi-aduc aminte. Ce noapte de osîndă !

(Plîngînd.)

Cum te-am putut eu oare iubi ?

REGELE

Ce-mi reproșezi ?

BLANCHE

Te-am socotit blînd, gingaș...

(Dînd un pas îndărăt, cu un tremur de spaimă.)

Și-acum mă-nfricoșezi !

REGELE
(încercînd s-o cuprindă-n brațe)

Ești nemiloasă, crudă.

BLANCHE
(respingîndu-l)

Fugi ! E-o necuviință !

REGELE
(strîngînd-o mai tare)

Stai ! Vreau o sărutare !

BLANCHE
(zbătîndu-se)

Nu!

REGELE
(rîzînd, aparte)

Stranie ființă!

BLANCHE.
(scăpîndu-i din brațe)

Să fug! Să fug! Pe-aicea...

(Zărește ușa ce dă spre camera regelui, care a rămas deschisă. Intră repede și trîntește ușa în urma ei.)

REGELE
(scoțînd de la brîu o cheie mică de aur)

Fetițo, ești zălog.
Cheia-i la mine.

(Deschide ușa, o împinge apoi cu putere, intră și o închide în urma lui.)

MAROT
(care a tras cu ochiul de la ușa din fund, pe care a crăpat-o de cîteva clipe, rîzînd)

Proasta! Dă buzna în bîrlog!

(Strigîndu-l pe contele de Gordes.)

De Gordes!

SCENA III

Marot, Gentilomii, apoi *Triboulet*

CONTELE DE GORDES
(lui Marot)

Ei, ce devine frumoasa femeiuşcă ?

MAROT

Oiţa se găseşte acum cu leu-n cuşcă !

DOMNUL DE PARDAILLAN
(sărind în sus de bucurie)

Vai ! Triboulet ! Săracul !

DUCELE DE PIENNE
(care a rămas la uşa din fund, pîndind pe coridor)

St ! Iată-l !

CONTELE DE GORDES

Staţi ! Domol !
Să fim prudenţi, prieteni, să nu ne dăm de gol.

MAROT

Lăsaţi-mă pe mine... căci eu, din toată clica
Am stat cu el de vorbă.

DUCELE DE PIENNE

Dar noi... nu știm nimica.

(Intră Triboulet. Nu pare schimbat. Poartă costumul obișnuit de bufon. E doar mai palid la față. La apariția bufonului, ducele de Pienne simulează o conversație începută, făcînd cu ochiul celorlalți seniori, care se rețin să nu pufnească de rîs.)

Cum vă spuneam. Atuncea... Salut pe Triboulet! — Au născocit un cîntec.

DOMNUL DE PARDAILLAN

Să-l auzim cum e.

DUCELE DE PIENNE
(cîntînd)

Bourbon cînd prima dată-n
Marsilia-a intrat
Și-a întrebat soldații
Ce-avem de capturat?

TRIBOULET
(continuînd cîntecul)

Cînd pe Coulombes, pe munte
Prin defileu treceau
Urcau din greu soldații
Și-n mîini mereu suflau!

(Rîsete și aplauze ironice.)

GENTILOMII

Superb!

TRIBOULET

(care a înaintat încetişor pînă în faţa scenei)

Unde-au ascuns-o!

(Reia cîntecul, cu un aer nepăsător.)

Urcau din greu soldaţii
Şi-n mîini mereu suflau!

CONTELE DE GORDES

(aplaudînd)

Ei, bravo, Triboulet!

TRIBOULET

(cercetînd chipurile gentilomilor, care fac haz, aparte)

Ei! Ei sînt autorii!

CONTELE DE COSSÉ

(punînd mîna pe umărul lui Triboulet şi pufnind în rîs)

Ei, măscăriciule,
Ce veste?

TRIBOULET

(către ceilalţi, arătîndu-l pe contele de Cossé)

Domnul conte cînd rîde e funebru.

(Imitîndu-l pe contele de Cossé.)

Ei, măscărici, ce veste?

CONTELE DE COSSÉ
(rîzînd cu poftă)

Ce-i nou, bufon celebru ?

TRIBOULET
(măsurîndu-l de sus pînă jos)

Atuncea cînd te strădui să fii şi sclipitor,
Devii, stimate conte, şi mai respingător !

(In timpul scenei care urmează, Triboulet caută, cercetează, scotoceşte încăperea cu ochii ; numai privirea lui trădează această preocupare. Din cînd în cînd, socotind că nu e observat de nimeni, dă la o parte cîte o mobilă, apasă pe clanţa unei uşi, pentru a se convinge dacă e închisă, în timp ce, totuşi, el stă de vorbă cu cei din jurul lui, ca de obicei şi cu acelaşi aer zeflemitor, nepăsător şi degajat. Seniorii rîd pe înfundate. Işi fac semne ascunse între ei, în timp ce trăncănesc vrute şi nevrute.)

Unde-au ascuns-o ? Sigur, vor rîde iar de mine
Dacă-i întreb.

(Intîmpinîndu-l pe Marot, cu un zîmbet ironic.)

Maestre Marot, îmi pare bine
Că n-ai răcit ieri noapte. O ! Ar fi fost păcat !

MAROT
(prefăcîndu-se că nu ştie nimic)

Ieri noapte ? !

TRIBOULET
(făcîndu-i cu ochiul)

Vai! Ce farsă cumplită le-ai jucat!

MAROT

O farsă?!

TRIBOULET

Da.

MAROT
(cu un aer candid)

Eroare! Îmi este martor Domnul
Că nici nu se-nnoptase cînd mă cuprinse somnul...
Şi-abia acum o oră din pat dac-am sărit.

TRIBOULET

A! Ai dormit? Pesemne că mi s-a năzărit.

(Vede o batistă pe masă şi se repede la ea.)

DOMNUL DE PARDAILLAN

Se uită să găsească pe ea vreo monogramă.

TRIBOULET
(lăsînd să-i cadă batista din mînă, aparte)

Nu. Nu-i a ei.

DUCELE DE PIENNE
(către ceilalți gentilomi care stau în fundul scenei
și rîd prea tare)

Tăcere !

TRIBOULET
(aparte)

Pe unde-o fi ? — Ce dramă !

DUCELE DE PIENNE
(contelui de Gordes)

Ce s-a-ntîmplat de rîdeți ?

CONTELE DE GORDES,
(arătîndu-l pe Marot)

Ne toarnă la gogoși
Şi la minciuni maestrul Marot.

TRIBOULET
(aparte)

Prea sînt voioși !

CONTELE DE GORDES
(lui Marot)

Marot, dacă-mi azvîrli priviri necruțătoare
O să te dau pe mîna lui Triboulet.

MAROT
(împreunîndu-și mîinile, în batjocură)

Iertare !

TRIBOULET
(ducelui de Pienne)

Măria sa mai doarme şi-acuma ?

DUCELE DE PIENNE

Evident.

TRIBOULET

Nu vine nici un zgomot dinspre apartament.

(Se apropie de uşa ce dă spre camera regelui. Vicontele de Pardaillan se aşază în calea lui şi-l opreşte.)

DOMNUL DE PARDAILLAN

Să nu-l trezeşti pe rege!

CONTELE DE GORDES
(vicontelui de Pardaillan)

Viconte, ia pofteşte
Şi-ascultă ce năzbîtii Marot ne povesteşte.

DOMNUL DE PARDAILLAN

Ei ?

CONTELE DE GORDES

Fraţii Guy, ieri noapte, sosind inopinat
Acasă, îşi găsiră nevestele în pat...

MAROT

Ghici ? Cu trei crai de ghindă !

CONTELE DE GORDES

Ha ! ha ! ha ! ha ! Fantastic !

TRIBOULET

Morala e un lucru atîta de elastic !

CONTELE DE COSSÉ

Femeia e o poamă !

TRIBOULET
(contelui de Cossé)

Ia seama, conte !

CONTELE DE COSSÉ

Eu ?

TRIBOULET

Deschide bine ochii !

CONTELE DE COSSÉ

De ce ? Auzi, tupeu !

TRIBOULET

Eu văd că-ncep să-ţi crească pe cap, impertinente...

CONTELE DE COSSÉ

Ce?

TRIBOULET
(rîzîndu-i în nas)

Ca la fraţii Guy...

CONTELE DE COSSÉ
(mînios)

O!

TRIBOULET

Aceleaşi ornamente!

CONTELE DE COSSÉ
(ameninţîndu-l furios)

Hm!

TRIBOULET

Individul nostru e foarte curios.
Aţi observat cum face cînd este furios?

(Imitîndu-l pe contele de Cossé.)

Hm!

(Toţi rîd. Apare un gentilom din suita reginei.)

DUCELE DE PIENNE

Vaudragon, ce este?

VICONTELE DE VAUDRAGON

Regina, excelenţă,
Doreşte să poftească la rege de urgenţă.

(Ducele de Pienne îi face semn că nu e cu putinţă.)

Cred că domniţa Diana nu e-n apartament.

DUCELE DE PIENNE
(enervat)

Nu. Regele mai doarme.

VICONTELE DE VAUDRAGON

Acuma un moment
Era cu dumneavoastră.

(Ducele de Pienne, care se enervează şi mai tare, face semne vicontelui de Vaudragon, pe care acesta nu le înţelege, dar care atrag atenţia lui Triboulet. Bufonul le urmăreşte cu încordare.)

DUCELE DE PIENNE

Măria sa... vînează!

VICONTELE DE VAUDRAGON

Trăsurile şi cai-s la grajduri...

DUCELE DE PIENNE
(aparte)

Nu-ncetează,
Al naibii!

(Adresîndu-se lui Vaudragon între patru ochi, cu indignare.)

Ai, se vede, la limbă zgîndărici.
Monarhul nu primește pe nimeni.

TRIBOULET

(izbucnind, cu o voce îngrozitoare)

E aici!
Cu regele-n odaie!

(Stupoare printre seniori.)

CONTELE DE GORDES

Ce are? Delirează!

TRIBOULET

Nu, domnilor. Știți bine că sînt cu mintea trează.
Nu e de-ajuns să-mi spuneți: Fugi, nu te sinchisi!
— Femeia ce, ieri noapte, voi toți: Montmorency,
Brion, Cossé și ceilalți... — femeia desperată,
Care a fost răpită de-o bandă scelerată —
De Pardaillan, de-asemeni, erai și tu cu ei —
E-aicea! Și-am s-o capăt! Vă jur pe ochii mei!

DUCELE DE PIENNE

(făcînd haz)

Vai! Și-a pierdut amanta! Ce pierdere imensă!
Amici, cine-o găsește, primește-o recompensă!

TRIBOULET

(înspăimîntător)

Vreau să-mi dați fata!

TOŢI

Fata ?!

TRIBOULET
(încrucişîndu-şi braţele)

Da. Fata mea ! — Tăceţi !
Aţi amuţit cu toţii ! Vă miră să vedeţi
Şi un bufon părinte... părintele copilii ?
Ce, numai gentilomii şi lupii au familii ?
N-am drept să am, ca alţii, familie şi eu ?

(Cu o voce teribilă.)

Dar s-a sfîrşit cu gluma ! Vă dau cuvîntul meu !
Înapoiaţi-mi fata ! Puteţi, seniori, cu toţii
Să faceţi haz în voie, să rîdeţi ca netoţii...
Puţin îmi pasă ! Rîdeţi, urlaţi, pînă plesniţi !
Eu vreau atîta : fata ! Vreau fata ! M-auziţi ?!

(Se repede la uşa ce dă spre camera regelui.)

E-aicea !

MAROT

Stai, nebune ! — Să-i facem o moliftă !

TRIBOULET
(dînd îndărăt, deznădăjduit)

O ! curtezani ! O ! demoni ! Ce blestemată liftă !
Ei mi-au răpit fetiţa ! Tîlhari ! În ochii lor,
Femeia e-un nimica, un fleac ! Da, domnilor !
Cînd omul desfrînării e-n ţara asta rege,
Soţiile de nobili profită, se-nţelege.

Onoarea unei fete curate, pentru ei,
E-un lux fără valoare şi fără de temei.
Femeia e o marfă care se speculează...
Şi-atuncea cînd un rege o cumpără... rentează!
Atuncea, peste noapte, ca din văzduh se cern
Onoruri, decoraţii, sau locuri în guvern,
Favoruri şi plocoane...

CONTELE DE GORDES

A căpiat, nebunul!

TRIBOULET

(privindu-i ţintă în ochi)

Am spus neadevăruri? Există-aici vreunul
În drept să mă dezmintă? Nu!

(Trecînd de la unul la altul.)

Toţi! Pentr-un galon,
Pentru un post, un titlu, un nume, un blazon,
Vîndut-aţi fără scrupul tot! tot! Aici e drama!

(Amiralului de Brion.)

Tu ţi-ai vîndut nevasta!

(Contelui de Gordes.)

Tu, sora!

(Tînărului viconte de Pardaillan.)

Iar tu... mama!

VICONTELE DE AUBUSSON

(un paj tînăr, își toarnă un pahar de vin la bufet și începe să cînte)

Bourbon cînd prima dată-n
Marsilia-a intrat
Și-a întrebat soldații...

TRIBOULET

(întorcîndu-se)

Mă-ntreb de ce, viconte, n-ajung să mă decid
Să-ți sparg paharu-n țăndări și gura să-ți închid!

(Adresîndu-se tuturor.)

Cine-ar fi spus c-un nobil e-o marfă ce se vinde?
C-un Vermandois, ce tocmai din Charlemagne descinde;
C-un de Brion, de-un sînge cu ducii de Milan;
C-un Montchenu, un conte de Gordes, un Pardaillan,
Un Pienne... ați fost în stare — în chip laș, samavolnic
Să luați copila unui nenorocit nevolnic?
Aveți prea mari blazoane... și suflete prea mici.
Nu sînt de nasul vostru, siniștrii mei amici...
Căci ale voastre mame — în rînjetele pieții —
S-au terfelit la curte, la rînd, cu toți valeții!
Sînteți bastarzi cu toții!

CONTELE DE GORDES

Sfîrșește! Ești nebun!

TRIBOULET

Cît ați primit să-i vindeți lui unicul meu bun?

Căci v-a plătit ! Sînt sigur !

(Rupîndu-şi părul din cap.)

Dac-aş fi vrut, şi mie
Mi-ar fi plătit fetiţa... şi cu mărinimie,
Că-i tînără, frumoasă...

(Măsurîndu-i cu privirea.)

Sau maiestatea sa
Socoate că mă poate cumva recompensa ?
Că-mi poate-nchide gura c-o danie măiastră ?
Sau că mă poate face frumos ca dumneavoastră ?
Mi-a luat tot ce-am pe lume ! El s-a făcut făptaş
La actul vostru josnic, dezgustător şi laş !
O ! asasini ! O ! bestii ! Abjectă mîrşăvie !
Tîlhari ! Bandiţi de codru ! Samsari de carne vie !
— Seniori, daţi-mi copila ! Vorbesc doar răspicat !
Vreau să-mi daţi fata ! Haide ! N-am timp de aşteptat !
— Vedeţi această mînă ? E-o mînă necioplită
De om de rînd ; o mînă de slugă umilită ;
Nu are nici o armă să facă vitejii...
Da-n schimb, priviţi, am unghii... cu care să sfîşii !
— Răbdarea are margini ! Nimica nu tresaltă
În voi ? — Deschideţi uşa !

(Se repede furios asupra uşii, pe care gentilomii o apără. Se luptă cîtva timp cu unii dintre ei, apoi revine în faţa scenei, istovit, suflînd din greu şi cade în genunchi.)

V-aţi pus toţi laolaltă...
Toţi zece contra unul ?

(Izbucneşte în plîns.)

Ce pot să fac ? Să plîng !

(Lui Marot.)

Marot, ai rîs de mine ca de un om nătîng.
Dar dacă mai ai încă o inimă miloasă
Și-un pic de omenie, sub haina ta făloasă,
Unde-au ascuns-o? Spune-mi? Tu ești fiu din popor.
Dă-mi barem tu o mînă frățească de-ajutor.
Din toată-această clică infamă, blestemată,
Tu singur ai un suflet și-o minte luminată.
Marot, fii bun, te-ndură! — Și tu taci?

(Tîrîndu-se în fața seniorilor.)

Domnilor,
Vedeți, vă cer iertare-n genunchi și vă implor...
Sînt zile cînd bufonul, ca orice om pe lume,
Nu înțelege farsa și nu e bun de glume.
Sînt om bolnav. Adesea nu pot să fac doi pași...
Mă tîrîi pe picioare. O! nu fiți pătimași!
Cînd ești schilod ca mine, mereu, mereu te doare
Cîte ceva. Am zile atît de-ngrozitoare!
Nu-s eu bufonul vostru... cu care vă jucați?
Nu-s jucăria voastră? De ce vreți s-o stricați?
Cît v-am făcut să rîdeți? Aduceți-vă-aminte!
— Cu ce să vă înduplec? Nu mai găsesc cuvinte...
— Înapoiați-mi fata! Vă rog... ca un milog.
Eu știu că e la rege în cameră. Vă rog...
E unicu-mi tezaur! Seniori, vă cer iertare...
Dar fără dînsa viața ar fi-nspăimîntătoare.
Destul mi-a fost destinul de crud și de infam...
Pe lume ea e singurul bun pe care-l am!

(Toți îl privesc în tăcere. Triboulet se ridică deznădăjduit.)

O! Doamne, tu din ceruri, nu zici nimic, prea sfinte
Te bucură, pesemne, să vezi cum un părinte

Se bate-n piept cu pumnii, cît suferă de crunt
Și cum își smulge părul... ce mîini va fi cărunt!

(Ușa de la camera regelui se deschide brusc. Apare Blanche, ca nebună, îngrozită, despletită și se zvîrle în brațele tatălui ei, cu un răcnet de fiară.)

BLANCHE

Vai! tată! Vai!

TRIBOULET
(strîngînd-o în brațe)

Fetițo! E fata mea cea dragă!
Da, domnilor...

(Inăbușindu-se din pricina lacrimilor și rîzînd printre hohotele de plîns.)

Da. Dînsa-i familia mea-ntreagă!
Atuncea cînd lipsește de-acasă uneori
E casa toată-n doliu. Priviți-o, monseniori!
O fată-așa frumoasă, și gingașă, și bună...
Pe omul cel mai aprig la suflet îl îmbună,
Numai s-o vezi și sigur te-nduplecí și te-nfrîngi,
Poți să-ți închipui oare s-o pierzi... fără să plîngi?

(Către Blanche.)

Nu, Blanche, nu-ți fie teamă. N-a fost decît o șagă.
Ei au văzut cît sufăr... și cît îmi ești de dragă.
Nu-s oameni răi. Acuma regretă fapta lor...
Și-or să ne lase-n pace.

(Către seniori.)

Așa e, domnilor?

(Către Blanche, strîngînd-o din nou în brațe.)

Te-am regăsit, în fine, fetiță-ncîntătoare.
Plîngeam mai adineauri... și-acum rîd ! Mă-ntreb oare
De nu-i o fericire o clipă să te pierd,
Ca iar să te recapăt... și iar să te dezmierd !

(Privind-o cu îngrijorare.)

De ce plîngi ?

BLANCHE

(acoperindu-și cu mîinile obrajii uzi de lacrimi și roșii ca focul)

Oropsiții de noi ! Vai ! ce rușine !

TRIBOULET

(tresărind)

Ce spui ?

BLANCHE

(înfundîndu-și capul la pieptul tatălui ei)

O ! tată ! Tată ! vreau să rămîn cu tine.
Să plece toți !

TRIBOULET

(întorcîndu-se, cu un gest de mînie către ușa ce dă spre camera regelui)

Infamul ! Cum ? Și pe tine ?

BLANCHE

(plîngînd și căzîndu-i la picioare)

Vai !
Sînt o nenorocită ! Mi-e-așa rușine !

TRIBOULET
(înaintînd cîțiva pași și alungîndu-i pe seniorii înmărmuriți)

Hai!
Pieriți! Pieriți de-aicea, nelegiuită hoardă!
Și regelui să-i spuneți...

(Vicontelui de Vermandois.)

Tu, care ești din gardă,
Să-i spui să nu mai intre aici... c-aici sînt eu!

DUCELE DE PIENNE

A-nnebunit de-a bine! Ferească Dumnezeu!

CONTELE DE GORDES
(făcînd semn gentilomilor să se retragă)

Copiii și nebunii au toane. Nu te pune
Cu ei. Să stăm de veghe în orice caz.

TRIBOULET
(așezîndu-se în fotoliul regelui și ridicînd-o pe Blanche, cu o voce gravă, dar stăpînită)

Ia spune
Ce s-a-ntîmplat?

(Se întoarce și zărindu-l pe contele de Cossé, care a rămas în scenă, se ridică pe jumătate și îi arată ușa.)

Seniore, n-ai auzit ce-am zis?

CONTELE DE COSSE
(în timp ce iese din scenă, ca subjugat de tonul lui porúncitor)

Nebunul nu e bine să fie contrazis.

(Iese.)

SCENA IV

Triboulet, Blanche.

TRIBOULET
(grav)

Te-ascult. Vorbește.

BLANCHE
(cu ochii în pămînt, vorbind printre hohote de plîns)

Tată, eu m-am ascuns de tine.
S-a strecurat aseară în curte...

(Plîngînd cu mîinile peste ochi.)

Ce rușine!

(Triboulet o strînge în brațe și-i șterge fruntea cu duioșie.)

De la o vreme-ncoace mereu mă urmărea.

(Intrerupîndu-se.)

Ți-am tăinuit aceasta. A fost greșeala mea.
— Să-ți spun tot, de la capăt. Venea să mă-ntîlnească
Duminica la slujbă... dar fără să-mi vorbească...

TRIBOULET

Ce rege!

BLANCHE

Şi, pesemne, ca să-l observ, mereu
El clătina cu mîna în treacăt, jilţul meu.

(Cu vocea din ce în ce mai stinsă.)

Ieri a intrat în curte. A cutezat să-nfrunte...

TRIBOULET

Te cruţ de toate-aceste cumplite amănunte...
Căci am ghicit urmarea.

(Se ridică.)

A pus, ca un stigmat,
Pe fruntea ta curată dispreţu-i blestemat.
Miasma ce-o împroaşcă la curtea lui regală
A pîngărit fiinţa ta pură, virginală.
Tu, care eşti refugiul meu... tu şi Dumnezeu;
Tu, zorii ce se-nalţă peste amurgul meu;
Tu, suflet fără tină, din care se pătrunde
Nevrednicul meu suflet; tu, vălul ce ascunde
Ruşinea soartei mele, de care mă-nspăimînt;
Tu înger scump din ceruri uitat pe-acest pămînt;
Tot ce-am crezut că este mai sfînt pe lumea asta
S-ajungă în mocirlă! Rău ne-a lovit năpasta!
Ce-am să devin eu după acest act banditesc,
La curtea asta unde triumfător domnesc:
Neruşinarea, viciul, dezmăţul, bigamia,
Orgia, adulterul, minciuna, infamia...
Şi unde să-mi pot ochii o clipă desfăta,

N-aveam decît candoarea și fecioria ta!
Dar am primit destinul cumplit cu resemnare;
Am acceptat calvarul și lacrimile-amare;
Am înfrînat trufia ce-n inimă mocnea;
Am astupat c-un hohot de rîs mînia mea;
Și-această suferință, durere și rușine,
Le-am înghițit în mine... ca să te cruț pe tine.
Vream să te-nalț pe culme! Crezusem — ce nerod!
Că totuși sînt altare pe lîngă eșafod.
Dar au distrus altarul! — Acoperă-ți obrazul...
Și-n plîns, fetiță scumpă, să-ți potolești necazul.
În lacrimile care pe ochi ți se preling,
Durerile adesea se mistuie... se sting.
Alină-ți suferința la sînu-unui părinte!

(Visînd.)

O! Blanche! Cînd va fi gata ce mi-am pus eu în minte,
Vom părăsi Parisul. Doar teafăr dacă scap!
— Cum poate-o zi să deie o viață peste cap!

(Ridicîndu-se furios.)

A! Ce nenorocire! Cine-ar fi spus vreodată
Că la această curte infamă, deșănțată
Unde-s batjocorite și fete și femei
Și unde infamia e piatra de temei;
Unde nimic nu-i sacru și totu-i de vînzare
Și unde te improașcă toți cu neobrăzare;
Că s-a găsit un rege, un domnitor nefast
Să terfelească-un suflet și-un trup atît de cast!

(Intorcîndu-se spre camera regelui.)

O! rege! Să dea Domnul, care de sus m-ascultă,
Să ispășești amarnic nemernica-ți insultă...
Și să te-nghită groapa pe care-acum o sapi!

BLANCHE
(ridicînd ochii spre cer, aparte)

Nu-l asculta, tu Doamne! Mi-e drag!

TRIBOULET
(amenințător, spre ușa ce dă spre camera regelui)

Dar n-ai să scapi!

(Pe galeria exterioară apare un cortegiu de soldați și seniori, în fruntea cărora e ducele de Pienne.)

DUCELE DE PIENNE
(dînd ordin)

Să se deschidă poarta!

(Către domnul de Montchenu.)

Pe Saint-Vallier-l veți duce
Direct la închisoarea Bastiliei.

DOMNUL DE MONTCHENU

Da, duce!

(Grupul de soldați defilează prin fund, doi cîte doi. In momentul cînd domnul de Saint-Vallier, încadrat de ostași, trece prin fața ușii, se oprește o clipă și se întoarce spre camera regelui.)

DOMNUL DE SAINT-VALLIER
(cu o voce dîrză)

Blestemul meu pe rege, cum văd, nu l-a ajuns.
La jalea mea pămîntul și cerul n-au răspuns...

Căci n-am văzut o mînă cuprinsă de revoltă
Și n-am văzut un fulger să cadă de pe boltă.
Deci... nu mai am nădejde... și mă voi resemna.

TRIBOULET

(ridicînd capul și privindu-l drept în ochi)

Te-nșeli ! Cunosc pe unul ce te va răzbuna !

ACTUL IV

BLANCHE

Un loc pustiu pe malul Senei, în apropiere de Saint-Germain. In dreapta, o casă dărăpănată. Clădirea nu are perete în fața rampei, astfel că se poate vedea ce se petrece înăuntru. Mobilier sărăcăcios: un cămin, o masă, cîteva scaune fără spetează, cîteva oale și o scară rudimentară și dreaptă, care duce în podul casei, unde este amenajată o încăpere. Prin deschizătura unei ferestre mici a podului se zărește un pat hodorogit. In zidul din stînga actorilor se vede o ușă prin care se intră de afară în casă. Pereții sînt dărăpănați și crăpați pe alocuri; prin crăpături se poate vedea ușor ce se petrece în casă. Ușa de la intrare are o mică ferestruică cu zăbrele de fier, iar deasupra ei o streașină, de care e atîrnată o firmă de circiumă.

Restul scenei reprezintă malul Senei. In stînga un parapet de piatră, în parte dărîmat, dincolo de care curge fluviul. Undeva, pe parapet, un suport cu un clopot, care servește să cheme bacul cu care se trece de pe un mal pe celălalt. In fund și dincolo de fluviu, pădurea Vésinet. In dreapta, un colț al Senei lasă să se zărească în depărtare colina de la Saint-Germain; se vede silueta orașului și a castelului.

SCENA I

Triboulet și *Blanche* afară, *Saltabadil*, în casă.

(In tot timpul acestei scene, Triboulet e îngîndurat și îngrijorat; îi e teamă să nu-l vadă sau să nu-l surprindă careva. Se întoarce și privește mereu în jurul său și mai ales spre casă. Saltabadil, în circiumă, stă pe un scaun și lustruiește catarama unui centiron, fără să audă ce se petrece afară.)

TRIBOULET

Tot îl iubești?

BLANCHE

Da, tată.

TRIBOULET

Am tot nădăjduit
De dragostea aceasta să te fi lecuit.

BLANCHE

Mi-e drag! Nu pot!

TRIBOULET

Ce jale! Explică-mi dar și mie
Motivul pentru care...

BLANCHE

Nu știu.

TRIBOULET

E-o nebunie!

BLANCHE

Nu-i nebunie. Poate de-aceea-l și iubesc.
Există-n lume oameni care te-mbogățesc,
Care-ți salvează viața, te fac o alintată
Și o aleasă-a soartei... și nu-i iubești. El, tată,
El m-a făcut să sufăr mai mult ca orișice
Și îl iubesc orbește... și nu știu pentru ce.
Mi-e drag, mi-e drag atîta, încît aș fi în stare
Să-mi dăruiesc viața — vezi tu ce exaltare!
Și deși omu-acesta îmi e fatal, la fel
Ca pentru tine, tată, mi-aș da-o pentru el!

TRIBOULET

Te iert, te iert, fetițo...

BLANCHE

Dar și el mă iubește.

TRIBOULET

Vai! Ești inconștientă!

BLANCHE

De-ai ști cum îmi vorbește!
Îmi spune-atîtea lucruri duioase, ce se duc
La inimă. Iar ochii lui limpezi mă seduc...
În ei citești ardoarea, sinceritatea, zelul...
E-un rege brav, ilustru, bărbat frumos...

TRIBOULET
(izbucnind)

Mişelul !
Un om ce fericirea mi-a rupt-o în bucăţi !
Dar o să vină vremea supremei judecăţi !

BLANCHE

Doar îl iertaseși, tată.

TRIBOULET

Nu. Am avut răbdarea
Să-mi pregătesc cu grijă și-n tihnă răzbunarea.

BLANCHE

Păreai de-o lună-ncoace mai potolit, mai bun...

TRIBOULET

De unde ! Jucam teatru !
(Furios.)
Blanche, o să te răzbun !

BLANCHE
(cu mîinile împreunate)

O ! Cruţă-mă ! Nu, tată ! Ai face o greşeală.

TRIBOULET

Dar dacă o să afli c-acest om te înşeală,
Ce-ai spune ?

BLANCHE

Nu se poate! Nu! Oamenii sînt răi!

TRIBOULET

Şi dacă t-ei convinge chiar tu, cu ochii tăi?

BLANCHE

Nu cred. Nu-i cu putinţă. Căci mi-a jurat. M-adoră.
Chiar ieri mi-a declarat-o din nou.

TRIBOUILET
(cu amărăciune)

Hm! La ce oră?

BLANCHE

Aseară.

TRIBOULET

Va să zică nu crezi? Nu vrei să crezi?
Priveşte-atunci pe-aicea în casă... şi-ai să vezi.

(Îi arată o crăpătură în zidul casei. Blanche priveşte.)

BLANCHE
(în şoaptă)

Văd un bărbat.

TRIBOULET
(în şoaptă)

Răbdare!

(Regele, îmbrăcat în uniformă de căpitan, apare în cîrciumă, venind dintr-o cameră vecină.)

BLANCHE
(tresărind)

Vai, tată!

TRIBOULET

Vezi?

(În timpul scenei care urmează, Blanche rămîne lipită de crăpătura zidului, privind şi ascultînd ce se petrece înăuntru; n-o interesează nimic altceva. Din cînd în cînd tresare, zguduită de un fior.)

SCENA II

Aceiaşi, Regele apoi *Maguelona.*

REGELE
(bătîndu-l pe umeri pe Saltabadil, care se întoarce şi-şi întrerupe lucrul).

Băiete!

SALTABADIL

Mă rog...

REGELE

Cheam-o pe sor'ta... și adă vin. Mi-e sete.

TRIBOULET

(afară)

Ei, ai văzut ? Un rege, trăit numa-n răsfăț...
Cum hoinărește noapte prin locuri de dezmăț...
Iar vinul ce-l îmbată, e vinul ce-i servește
O Hebe de tavernă abjectă !

BLANCHE

O !

TRIBOULET

Privește !

REGELE

(cîntînd)

Femeia e ușoară
Ca fulgul care zboară...

(Saltabadil a trecut agale în camera vecină ; el se înapoiază cu o sticlă și un pahar, pe care le așază pe masă. Apoi izbește de două ori cu mînerul spadei în tavan. În acel moment, o fată tînără și frumoasă, zveltă și surizătoare, în costum de țigancă, scoboară pe scară. De cum a intrat, regele se repede s-o îmbrățișeze, dar ea se ferește și-i scapă din mînă.)

REGELE

(lui Saltabadil, care s-a apucat din nou să-și lustruiască catarama centironului)

Băiete, centironul, spre a putea luci
Se freacă-n aer liber.

SALTABADIL

Am înțeles.

(Se ridică, îl salută pe rege, deschide ușa care dă afară, iese și o închide în urma lui. Zărindu-l pe Triboulet, se îndreaptă spre el cu un aer misterios. În timpul replicelor ce urmează, tînăra țigancă cochetează și glumește cu regele. Blanche îi urmărește, torturată. Saltabadil se adresează în șoaptă lui Triboulet, arătîndu-i casa.)

E aci.
Vreți să-l mai las, seniore... sau să-l suprim mai iute?

TRIBOULET

Revino mai pe urmă. Acuma... pleacă ! Du-te !

(Îi face semn să se depărteze. Saltabadil pornește agale și dispare după parapetul Senei. În acest timp, regele cochetează cu țiganca și aleargă după dînsa. Aceasta se ferește și-l respinge, rîzînd.)

MAGUELONA

(regelui, care vrea s-o sărute)

Né-né !

REGELE

Mai adineauri, cînd vream să te sărut,
M-ai repezit cît colo! Né-né... e-un început...
E un pas înainte. De ce tot fugi de mine?
Ia, vin să stăm de vorbă.

(Țiganca se apropie.)

De cînd am dat de tine
La cîrciuma lui Hercul, vrăjit de ochii tăi
— Din cari țîșnea ispita în calde vălvătăi —
Sînt prins ca-ntr-o capcană! Maguelona, ești divină!
Și numai tu mi-ești dragă!

MAGUELONA
(rîzînd)

Și încă vreo duzină!
Seniore, mi se pare că ești un mare crai!

REGELE
(rîzînd și el)

O! Am trimis atîtea nenorocite-n rai!
Sînt pur și simplu-un monstru!

MAGUELONA

Ești încrezut! Ce-ți pasă!

REGELE

De astăzi dimineață m-ai dus aici în casă...
O cîrciumă infectă și-un jalnic adăpost,
Unde mîncarea-i proastă... și vinul și mai prost...
Și unde-am dat de-un frate c-o stranie figură...

Şi totuşi, pentru ochii tăi dulci şi-această gură
Splendidă, peste noapte rămîn aicea.

MAGUELONA
(aparte)

Ei,
Dar merge treaba strună!

(Regele vrea din nou s-o îmbrăţişeze.)

Nu, lasă-mă!

REGELE

Nu vrei?

MAGUELONA

Hai, haide, fii cuminte!

REGELE

Unica-nţelepciune
În viaţă e — din cele ce Solomon ne spune —
„Să bem! şi să petrecem! şi să iubim!"

MAGUELONA
(rîzînd)

Prostii!
Te duci mai des prin cîrciumi... decît la liturghii.

REGELE
(vrînd s-o prindă în braţe)

Maguelona!

MAGUELONA
(scăpîndu-i din brațe.)

Altădată !

REGELE

O fată, niciodată,
Cînd e așa frumoasă, nu spune : „Altădată“ !
Dacă repeți cuvîntul, fac totul țăndări !

MAGUELONA
(domolită, vine să se așeze la masă, lingă rege)

Vai !
Atunci... să facem pace !

REGELE
(luîndu-i mîna)

Ce mînă fină ai !
Decît o mînă slută care să mă-ndrăgească,
Prefer una ca asta... chiar să mă pălmuiască !

MAGUELONA
(încîntată)

Iar rîzi de mine !

REGELE

Zău, nu !

MAGUELONA

Sînt slută !

REGELE

Ești un vis!
Căci farmecele tale-s comori din paradis.
O! tu nu știi, pesemne, ființă nemiloasă,
C-atunci cînd o femeie ne place și-i frumoasă,
Orice ostaș, la gîndul de-a fi alesul ei,
Devine foc și pară... și-nfruntă și pe zei!

MAGUELONA
(izbucnind în rîs)

Vorbești ca dintr-o carte.

REGELE

Dă-mi iute-o sărutare!

MAGUELONA

Nu!

REGELE

Numai una!

MAGUELONA

Doamne! Te-ai îmbătat prea tare!

REGELE

De dragoste! De tine!

MAGUELONA

Ești veșnic nesătul.
Ce poamă mi-ești, seniore!

REGELE

Ard ! Nu mai pot !

(Regele o sărută.)

MAGUELONA

Destul !

REGELE

Vreau să-mi devii soţie.

MAGUELONA
(rîzînd)

Ei, nu, că asta-i bună !

REGELE

Ce fată-ncîntătoare... fierbinte... şi nebună !

(O ia pe genunchi şi-i vorbeşte încet la ureche. Maguelona rîde şi se sclifoseşte. Blanche nu mai poate răbda ; se întoarce, palidă şi tremurîndă spre Triboulet, care a rămas nemişcat.)

TRIBOULET
(după ce a privit-o o clipă în tăcere)

Ei, ce mai spui, fetiţo, de răzbunarea mea ?

BLANCHE
(abia putînd vorbi, foarte încet)

Ingratul ! Trădătorul ! Nici nu-l mai pot vedea !
Simt inima din mine cum mi se frînge-n două.

Ne-a ameţit cu-aceleaşi cuvinte pe-amîndouă...
Tot ce mi-a spus şi mie... îi spune-acum şi ei...

(Ascunzîndu-şi capul la pieptul tatălui ei.)

Acestei desfrînate şi josnice femei!

TRIBOULET

(cu vocea întunecată, încet)

Nu plînge, Blanche! Fii tare... şi lasă-mă pe mine
Să te răzbun. Vrei?

BLANCHE

(frîntă de durere)

Fie! Fă tot ce vrei!

TRIBOULET

(dînd un ţipăt de bucurie)

În fine!

BLANCHE

O! tată! Dar eşti groaznic! Nu ştiu ce ai în cap?

TRIBOULET

Blanche, aş muri de ciudă din mînă dacă-l scap!
Ascultă: du-te acasă. Ai să găseşti o trusă...
Costum de călărie... şi-un cal cu şaua pusă.
Ia bani cît ai nevoie. Şi fără să-ntîrzii,
Pleci la Evreux. Acolo m-aştepţi. Vin peste-o zi.
Ai să găseşti costumul şi geanta cu parale
În scrinul ce e lîngă portretul mamei tale.

Pleci la Evreux de-ndată. Auzi? Ne-am înţeles?
Şi nu te-abaţi din cale... pe-aicea mai ales...
C-aici se va petrece un lucru groaznic. Du-te!

BLANCHE

De ce nu vii cu mine?

TRIBOULET

Nu pot.

(O sărută şi-i face semn să plece.)

Hai, pleacă! Iute!

BLANCHE

Vai! tremur toată!

TRIBOULET

Adio!

(O îmbrăţişează din nou. Blanche se retrage, abia se ţine pe picioare.)

Blanche, nu te-abaţi din drum!

(In timpul acestei scene şi a scenei următoare, regele şi Maguelona, singuri în sala de jos a cîrciumii, fac glume, se hîrjonesc, rîd şi îşi vorbesc în şoapte. De îndată ce Blanche s-a depărtat, Triboulet s-a apropiat de parapet şi face un semn. Apare Saltabadil. S-a întunecat.)

SCENA III

Triboulet, Saltabadil, afară; *Regele* şi *Maguelona,* în casă.

TRIBOULET
(înmînîndu-i banii lui Saltabadil)

Din douăzeci de galbeni, îţi număr zece-acum.

(Oprindu-se o clipă, înainte de a-i da banii.)

Rămîne-aici la noapte? E sigur?

SALTABADIL
(uitîndu-se în zare)

Nu te teme.

TRIBOULET
(aparte)

La Luvru să se-ntoarcă nu cred că are vreme.

SALTABADIL

Se-anunţă vijelie. Deci nu te mai munci.
Şi soră-mea şi ploaia îl vor reţine-aci.

TRIBOULET

Mă-ntorc la miezul nopţii.

SALTABADIL

Vă osteniţi degeaba.
Il zvîrl în Sena singur... că nu e mare treaba.

TRIBOULET

Eu vreau să-l zvîrl.

SALTABADIL

Prea bine. Precum m-am obligat,
Vă voi preda cadavrul în sac, bine legat...

TRIBOULET
(dîndu-i banii)

Poftim! La miezul nopții ți-aduc și restul.

SALTABADIL

Bine.
Dar... cine-i individul? Nu vă feriți de mine.

TRIBOULET

Vrei să știi cum ne cheamă pe amîndoi?

SALTABADIL

Cum vrei...

TRIBOULET

Ei bine, el e „Crima"... iar eu „Pedeapsa"!

(Iese.)

SCENA IV

Aceiaşi, fără *Triboulet.*

(Saltabadil rămîne singur, cercetează zarea, care se acoperă cu nori groşi dinspre Saint-Germain. S-a înnoptat. Cîteva fulgere străbat cerul.)

SALTABADIL

Ei,

S-apropie furtuna. E bolta pămîntie.
Cu-atît mai bine. Calea va fi şi mai pustie.

(Se gîndeşte.)

Pe cît mă taie capul... aceşti domni serioşi
Sînt mai întotdeauna puţin misterioşi.
Nu ştii ce coace-n mintea lor veşnic schimbăcioasă.

(Ridică ochii şi cercetează cerul. In timpul acesta regele glumeşte cu Maguelona.)

REGELE
(încercînd s-o prindă în braţe)

Maguelona!

MAGUELONA
(scăpîndu-i din mîini)

Nu se poate!

REGELE

Eşti o răutăcioasă!

MAGUELONA

(cîntînd)

Cînd vița în april dă muguri
Se face vin puțin din struguri...

REGELE

Ce umăr! Și ce brațe! Ce trup! Ce armonie!
Pe Jupiter! nu-i una la fel nici la o mie!
De ce-a pus Domnul însă o inimă de drac
In trupul unei Venus?

MAGUELONA

(cochetînd)

Așa i-a fost pe plac!
Tralalala!

(Il respinge din nou pe rege.)

Termină! St! Fratele meu!

(Intră Saltabadil și închide ușa după el.)

Tună!

SALTABADIL

Da. Vine ploaie mare.

REGELE

(bătîndu-l pe Saltabadil pe umăr)

Să vină și furtună!
Nu-mi pasă! Eu la noapte dorm în cocioaba ta.

MAGUELONA

(ironică)

Ce ifose! Ia seama! căci mîini te va certa
Familia.

(Saltabadil o trage de mînecă și-i face semne discrete.)

REGELE

N-am fată, n-am mamă, n-am bunică...
Și nu-s legat de nimeni.

SALTABADIL

(aparte)

Cu-atît mai bine!

(Au început să cadă picături mari de ploaie. Afară e întuneric beznă. Cu voce tare.)

Pică!

A început să pice.

REGELE

(lui Saltabadil)

Tu să te pregătești
Să dormi la grajd, la dracu... mă rog, unde poftești.

SALTABADIL

(salutînd)

Vă mulțumesc.

MAGUELONA

(în timp ce aprinde o lampă, îi șoptește regelui la ureche)

Fugi! Pleacă!

REGELE

(izbucnind în rîs, cu voce tare)

Aici stau pînă mîine.
Pe-așa timp nu s-alungă din casă nici un cîine.

(Se îndreaptă spre fereastră și privește afară.)

SALTABADIL

(Maguelonei, arătîndu-i cîteva monede de aur în palmă)

Nu trebuie să plece. Am luat zece monezi
Și-o să-mi mai pice încă pe-atît. Așa că vezi...

(Regelui, foarte sărilor.)

Eu vă cedez odaia cu multă bucurie.

REGELE

(rîzînd)

Cuptor în timpul verii... și iarna ghețărie!
Așa e?

SALTABADIL

Vrea seniorul s-o vadă?

REGELE

Hai, s-o văd.

(Saltabadil ia lampa, în timp ce regele îi șoptește ceva la ureche Maguelonei. Apoi, amîndoi, urcă scara care duce la încăperea din pod. Saltabadil e în cap.)

MAGUELONA
(singură)

Săracul! Mi-este milă!

(Se duce la fereastră.)

Afară-i un prăpăd!

SALTABADIL
(regelui, în camera de sus)

Aveți un pat, o masă, un scaun...

REGELE

De minune!
Și totul pe cinci metri pătrați. Ha! ha! Ia spune,
Dar mobila aceasta războiul l-a-ndurat...
Căci șchioapătă, săraca!

(Apropiindu-se de fereastra podului, ale cărei geamuri sînt sparte.)

În schimb... aer curat!
Nici geamuri! Nici obloane! Deci vîntul intră-n casă
Cînd vrea și cum îi place... ca la el acasă!

(Lui Saltabadil, care a aprins o lampă mică pe masă.)

E splendid! Noapte bună!

SALTABADIL

La fel, seniore.

(Iese, închide uşa şi scoboară pe scară.)

REGELE
(singur, scoţîndu-şi centironul)

Pic

De somn. În aşteptare... să mă întind un pic.

(Pune pe un scaun chipiul şi spada, îşi desface cizmele şi se întinde pe pat.)

Ce fată e Maguelona! Ce zveltă! Ce sprinţară!

(Se ridică şi cercetează uşa.)

Nu cred să fi-nchis uşa cumva pe dinafară?
Nu. E deschisă.

(Se culcă din nou, iar după o clipă cade într-un somn adînc. În acest timp Maguelona şi Saltabadil sînt în sala de jos. Furtuna s-a dezlănţuit în plin. Plouă, fulgeră şi tună neîncetat. Maguelona stă la masă şi coase ceva. Saltabadil goleşte sticla de vin lăsată de rege. Un moment de tăcere. Fiecare pare frămîntat de gînduri întunecate.)

MAGUELONA
(suspinînd)

Tare-i drăguţ acest brunet!

SALTABADIL

Te cred! căci el ne-aduce în pungă-atît bănet.

MAGUELONA

Cît ?

SALTABADIL

Douăzeci de galbeni.

MAGUELONA

Făcea mai mulți bani prada.

SALTABADIL

Zău ? Vezi mai bine dacă a adormit. Ia-i spada
Și ad-o-ncoace.

(Maguelona face ce i s-a spus. Vijelia bîntuie cu putere. În fund apare Blanche, în costum bărbătesc de călărie, de culoare închisă, cu cizme și pinteni. Înaintează încet spre cîrciumă, în timp ce Saltabadil bea, iar Maguelona, în camera de sus, cu o lampă în mînă, cercetează dacă regele doarme.)

MAGUELONA
(cu lacrimi în ochi)

Doarme !

(Ia spada de pe scaun.)

Păcat ! Bietul băiat !

(Coboară și înmînează spada fratelui ei.)

SCENA V

Regele, în camera de sus, *Saltabadil* și *Maguelona*, în sala de jos, *Blanche*, afară.

(Blanche pășind în vîrful picioarelor se ivește din întuneric printre fulgere. Se aude tunînd într-una)

BLANCHE

Simt cum și răsuflarea în piept mi s-a tăiat.
Rămîne-aici la noapte? E cu putință oare?
— Presimt că mă așteaptă momente-ngrozitoare.
— Îți cer iertare, tată! Din drum m-am abătut...
Și ți-am ieșit din voie. Dar vai! n-am mai putut.

(Apropiindu-se de casă.)

Mă-ntreb acestea toate cum au să se termine...
Și ce se va petrece cu dînsul și cu mine?
Eu, ce-am trăit ca-n seră, pitită printre flori,
Necunoscînd viața și ale ei orori...
Mă văd acum tîrîtă în intrigi blestemate.
Virtutea, fericirea mea... toate-s sfărîmate!
În inima în care lucise ca o stea,
Iubirea lasă-n urmă numai ruină-n ea!
Dintr-un imens incendiu... o mînă de cenușe!
Nu! Nu mă mai iubește! Ce-am fost eu? O păpușe!

(Plînge cu amărăciune. Apoi își înalță capul, dîrză.)

Vai! și ce groaznic tună! Ce noapte de blestem!
— Eu, ce fugeam de-o umbră... de-acum nu mă mai tem...
Căci o femeie-ajunsă în pragul deznădejdii,
E-n stare să înfrunte oricît de mari primejdii.

(Zărind lumină în casă.)

Zăresc lumină-n casă.

(Inaintează, apoi dă îndărăt, îngrozită.)

O! Doamne! Simt că mor!
Să nu se-ntîmple-n casa aceasta vreun omor!

(Maguelona și Saltabadil își reiau firul conversației.)

SALTABADIL

Ce timp!

MAGUELONA

Plouă și tună!

SALTABADIL
(surîzînd)

În rai e catastrofa!
Mîntuitoru-i ceartă... și sfinții plîng... cu cofa!

BLANCHE

Dac-ar ști tata unde-s acum?

MAGUELONA

Ascultă...

SALTABADIL

Ce-i?

BLANCHE
(tresărind)

S-aud în casă șoapte.

(Se îndreaptă tremurînd spre casă și privește printr-o crăpătură a zidului. E numai ochi și urechi.)

MAGUELONA

Voiam să-ți spun...

SALTABADIL

Ce vrei ?

MAGUELONA

Știi unde-mi este gîndul ?

SALTABADIL

Nu știu.

MAGUELONA

Ia ghici ?

SALTABADIL

-La dracu !

MAGUELONA

La tînărul ce doarme ca un copil, săracu' !
E mîndru ca Apollon, frumos și înfocat...
Și cred că mă iubește. Ai face un păcat.
Să nu-l omori !

BLANCHE

(care vede şi aude ce se petrece, înspăimîntată)

O! Doamne!

MAGUELONA

Te rog...

SALTABADIL

(scoate dintr-o ladă un sac vechi şi un pietroi şi întinde sacul Maguelonei)

Hai, lasă plînsul!
Cîrpeşte-mi sacul ăsta.

MAGUELONA

Ce vrei să bagi într-însul?

SALTABADIL

Să bag pe domn Apollon al tău, plus un pietroi...
Şi-n urmă să-i azvîrlu în Sena pe-amîndoi.

MAGUELONA

Dar...

SALTABADIL

Nu vreau să te-amesteci.

MAGUELONA

Ei, asta-i! Omu-ntreabă!

SALTABADIL

Dac-ar fi după tine, n-aş face nici o treabă.
Mai bine coase-mi sacul.

BLANCHE

Dar ăştia cine sînt ?
Cînd îi privesc văd parcă infernul pe pămînt !

MAGUELONA
(în timp ce coase sacul)

Vream să te-ntreb...

SALTABADIL

Întreabă... că d-aia eşti femeie.

MAGUELONA

Porţi tu acestui tînăr vreo pică ?

SALTABADIL

Ce idee !
Cum ? unui om de arme ? Un camarad ? Nici gînd !

MAGUELONA

De ce omori atuncea un om frumos, bun, blînd...
Pentru-un ghebos, o brută ?

SALTABADIL

M-am învoit

MAGUELONA

Dar...

SALTABADIL

Gata !

In schimbu-a zece galbeni îi spintec beregata...
Și cînd predau cadavrul în sac, bine-ndesat,
Atunci primesc și restul ce am de încasat.
M-am învoit.

MAGUELONA

Mai bine omoară cocoșatul
Cînd ți-o aduce restul.

BLANCHE

Pe tata ? Vai !

MAGUELONA

Păcatul
E-același. Tot e dînsul bătrîn și schilodit.

SALTABADIL
(privind-o drept în ochi)

Dar ce sînt eu, fetițo ? Ce sînt eu ? Un bandit ?
Cum, să-mi omor clienții ? Ce nerozii îndrugă !

MAGUELONA
(arătîndu-i o buturugă într-un colț)

Atunci... mai bine pune în sac o buturugă.
E noapte. N-o să bage de seamă ce-i în sac.

SALTABADIL

Nu, zău ? O buturugă și-un mort e tot un drac ?
O buturugă-i tare, e aspră, fără viață...

BLANCHE

Vai! Ploaia asta rece și măduva-mi îngheață!

MAGUELONA

Hai, iartă-l!

SALTABADIL

Nu se poate!

MAGUELONA

Te rog...

SALTABADIL

Ți-am spus pe șleau,
E condamnat să moară.

MAGUELONA

Și dacă eu nu vreau?
Il scol și-l pun să fugă pe geam.

BLANCHE

Ce fată bună!

SALTABADIL

Și galbenii de aur?

MAGUELONA

Așa e.

SALTABADIL

Ești nebună!
Ți-am zis să nu te-amesteci.

MAGUELONA

Vreau să-l salvez.

SALTABADIL

Ai vrea!

(Maguelona, hotărîtă, se așază în fața scării, ca să-l împiedice să se urce în camera de sus. Saltabadil, învins, revine în fața scenei și pare să caute o soluție.)

La miezul nopții vine ghebosul ca să-l ia.
M-am angajat. Dar dacă un rătăcit de soartă
Se-ntîmplă pînă-atuncea să bată pe la poartă...
Pot să-l omor pe-acela, să-l bag pe el în sac
Și să-l predau. Aceasta e tot ce pot să fac.
E beznă și ghebosul nu cred c-o să priceapă.
Destul să aibe omul un sac să-l zvîrle-n apă.
E tot ce-mi stă-n putință.

MAGUELONA

Vai, frate, ești glumeț!
Cum vrei pe-așa o vreme să pice vreun drumeț.

SALTABADIL

Altă scăpare nu e... nu văd, iubită soră.

MAGUELONA

Dar cine o să treacă... și la această oră ?

BLANCHE

O! Doamne! Vrei tu oare să mor neapărat...
Atîta de năprasnic... și pentru un ingrat ?
Nu pot ! Nu am curajul ! Puterile mă lasă.

MAGUELONA

Și dracu pe-așa vreme șade la el acasă.

SALTABADIL

Dacă nu pică nimeni... sfîrșitu-i străveziu.

BLANCHE

E groaznic ! Să chem garda ! Toți dorm. E prea tîrziu !
De-altminteri criminalu-l va denunța pe tata.
Nu vreau să mor ! Ce soartă infamă ! Blestemata !
Să mori în floarea vîrstei... la șaisprezece ani...
Fără să știi nici viața ce e ? — O ! zei tirani !
Să simți cum îți împlîntă în inimă pumnalul !

(Se aude bătaia unui orologiu în vecinătate.)

SALTABADIL

Ascultă orologiul. Acesta e semnalul !

(Se aud alte două bătăi.)

Douăsprezece fără un sfert. Și pînă-acum
N-am auzit un zgomot de pași trecînd pe drum.
— Mai e un sfert de oră.

MAGUELONA
(aparte)

Tot sufletu-mi se frînge!

(Saltabadil pune piciorul pe treapta scării. Maguelona îl reține, plîngînd.)

Fii bun și mai așteaptă puțin.

BLANCHE

Și dînsa plînge!
Iar eu nu fac nimica să-l scap de la omor?
Nu! Nu mă mai iubește! Atuncea... pot să mor!
François, mor pentru tine!

(Șovăind.)

E groaznic!

MAGUELONA
(stăruind)

Dragă frate...

SALTABADIL

Nu mai pot nici o clipă să-ntîrzii. Nu se poate!

BLANCHE

De nu m-ar face barem să sufăr! Dac-aș ști
În care parte-anume cuțitu-l va ținti:
În piept, în cap, la frunte...?

SALTABADIL
(cătînd să scape de Maguelona, care îl reține)

Așa i-a fost sorocul!
De-acum încolo cine mai poate să-i ia locul?

BLANCHE
(tremurînd în ploaie)

Sînt înghețată!

(Se îndreaptă spre ușă.)

Haide!

(Se oprește.)

Să mori în frig! Ce crud!

(Se tîrăște pînă la ușă și bate încet în ea.)

MAGUELONA
(tresărind)

E cineva la ușă.

SALTABADIL

E vîntul.

(Blanche bate din nou.)

MAGUELONA

Stai! Aud
Bătăi. E sigur.

(Fuge și deschide ferestruica.)

Cine-i ?

(Lui Saltabadil.)

E-un tînăr.

SALTABADIL

Ei, drăcie !

BLANCHE

Vă cer culcuş pe noapte.

SALTABADIL

Culcuş... pe veşnicie !

MAGUELONA

Îi va fi noaptea lungă !

BLANCHE

Deschideţi !

SALTABADIL
(Maguelonei)

Un minut !
Ia, dă-mi întîi cuţitul puţin să-l mai ascut.

(Îi dă cuţitul, pe care Saltabadil îl ascute de o secere.)

BLANCHE

S-aude cum ascute cuţitu-n dosul porţii !

MAGUELONA

De-ar şti, sărmanul tînăr, că bate-n uşa morţii !

BLANCHE
(ingenunchind)

Acuma, că tu, Doamne, spre tine mă îndrepţi,
Îi iert pe toţi aceia ce-au fost răi şi nedrepţi
Cu mine. Iartă-l, Doamne! — şi iartă-l şi tu, tată,
Pe rege, ce-a fost prima mea dragoste de fată
Şi iartă-l chiar şi pînă pe-acest descreierat,
Ce-asupra mea ridică pumnalul scelerat!
Eu viaţa mi-o sacrific pentr-un ingrat — cu gîndul
Ca să trăiască-n tihnă mulţi ani de-acum de-a rîndul,
În plină fericire şi-n veci strălucitor...
Acela pentru care mă duc acum să mor!

(Se ridică.)

Călău-i gata!

(Bate din nou la uşă.)

MAGUELONA

(lui Saltabadil)

Haide... că pleacă!

SALTABADIL
(încercînd cuţitul pe marginea mesei)

E bun. Taie!
— Eu trec în dosul uşii. Cînd o intra-n odaie...

BLANCHE

S-aude orice vorbă!

(Saltabadil se aşază îndărătul uşii, în aşa chip încît uşa, deschizîndu-se înăuntru, să-l ascundă de cei ce intră, dar să fie văzut de spectatori.)

MAGUELONA
(lui Saltabadil)

S-aştepţi semnalul meu.

SALTABADIL
(în spatele uşii, cu cuţitul în mînă)

Acum... deschide!

MAGUELONA
(deschid uşa)

Intră!

BLANCHE
(aparte)

O! Doamne — Dumnezeu!

(Face un pas îndărăt.)

MAGUELONA

Ce mai aştepţi?

BLANCHE
(îngrozită, aparte)

Şi sora-i complice devotată.
— François, mor pentru tine! Îţi cer iertare, tată!

(Intră. In momentul cînd trece pragul uşii, Saltabadil ridică pumnalul, în timp ce cortina cade.)

ACTUL V

TRIBOULET

Acelaşi decor, cu deosebire că, la ridicarea cortinei, casa lui Saltabadil e complet închisă, partea din faţa scenei fiind acoperită cu un perete de lemn, iar obloanele trase. Nu se vede nici o lumină. E întuneric beznă.

SCENA I

Triboulet, singur

(Triboulet înaintează încet, venind din fundul scenei. Poartă o manta. Vijelia s-a mai potolit. Din cînd în cînd cîte un fulger străbate cerul şi se aude cîte un tunet îndepărtat. Triboulet e îngîndurat; în ochii lui licăreşte o scînteie sumbră.)

TRIBOULET

E ora răzbunării! Năprasnica osîndă
S-apropie! În fine! De-o lună stau la pîndă.

Am frînt durerea-n mine... și-acest cumplit canon
L-am înghițit sub masca grotescă de bufon.
Dar pofta răzbunării ajunge-acum la capăt.

(Examinînd o ușă scundă care dă în fața scenei.)

Aceasta este ușa pe unde o să capăt
Răsplata mea supremă! O să mai stau nițel...
Nu-i încă miezul nopții. Dar o s-ajung la țel!

(Tună.)

Ce noapte! Și ce beznă! Și umbra o suprimă!
În ceruri e furtună... și pe pămînt o crimă!
Mă simt puternic, tare... ca și un semizeu.
Mînia mea se-mbină cu a lui Dumnezeu!
Am omorît un rege! Un om ce-avea în mînă
Și pacea și războiul oricînd la îndemînă;
Un om de care-atîrnă alți douăzeci de regi;
Un om ce ține-n mînă destinul lumii-ntregi!
Cînd oamenii afla-vor uimiți deznodămîntul,
Ca după un cutremur se va smuci pămîntul!
Europa zguduită de groaznicul ecou
Cu greu o să-și găsească un echilibru nou.
Vai! Domnul dac-ar spune pămîntului: „Ei, care
Vulcan apocaliptic te-a pus iar în mișcare?
Cine-nvrăjbește neamul creștin și otoman?
E Clement, Carol Quintul, e Doria, Soliman?
Un alt Isus, alt Cezar au fost trimiși anume
Să-ncaiere-ntre ele popoarele din lume?
Ce om te face iarăși să tremuri? Cine e»?
Pămîntul i-ar răspunde-ngrozit: «E Triboulet»"!

Hai, rîzi, bufon sinistru! Tu ai avut menirea
Ca pentru-o răzbunare să zdruncini omenirea!

(În timpul ultimelor semne ale vijeliei, se aude bătînd miezul nopții la un orologiu îndepărtat. Triboulet tresare. Ascultă și numără bătăile orologiului.)

E miezul nopții!

(Se îndreptă repede spre casă și ciocănește la ușă.)

SALTABADIL
(din casă)

Cine-i?

TRIBOULET

Eu.

SALTABADIL

Vin.

(Ușa se deschide.)

TRIBOULET
(încovoindu-se, plin de nerăbdare)

Hai, iute!

SALTABADIL

Stai!

(Saltabadil intră în scenă, aplecîndu-se pe ușa scundă și tîrînd după el un sac greu, care abia se poate distinge în bezna nopții. Nu are felinar, iar casa e cufundată în întuneric.)

SCENA II

Triboulet, Saltabadil.

SALTABADIL

E greu! Ia pune mîna să-l trag afară.

(Triboulet, cuprins de un tremur de bucurie, îl ajută să tîrîie în fața scenei un sac în care pare că se află un cadavru.)

TRIBOULET

Hai!

SALTABADIL

Clientul dumitale e-n sac.

TRIBOULET

Să-l văd!

SALTABADIL

Ia seamă!

TRIBOULET

Nu ai vreo lampă?

SALTABADIL

Doamne ferește!

TRIBOULET

Ce, ți-e teamă ?

SALTABADIL

De ! Paznicii de noapte îți fac o dandana !
Și mai vrei și lumină ? Dă-mi iute banii.

TRIBOULET
(dîndu-i o pungă cu bani)

Na !

(Examinînd sacul, în timp ce Saltabadil numără banii.)

Exist-o voluptate și-n ură ! A ! Gheena !

SALTABADIL

Vrei să te-ajut, seniore, să-l azvîrlim în Sena ?

TRIBOULET

Îmi fac eu singur treaba.

SALTABADIL

În doi nu-i așa greu...

TRIBOULET

Vrăjmașul dus la groapă-i ușor ca fulgul !

SALTABADIL

Eu

M-am oferit. Văd însă...

TRIBOULET

Nu te-ngriji.

SALTABADIL

(îndepărtîndu-se, îi arată o anumită parte a parapetului)

Ascultă,
Să nu-l azvîrli-aicea, c-aici nu-i apă multă.

(Arătîndu-i o spărtură în parapet.)

Aici e apa-adîncă. Dă-i zor! Eu te salut!

(Intră în casă şi închide uşa.)

SCENA III

TRIBOULET

(singur, cu privirea aţintită asupra sacului)

E el! E mort! E-aicea! Îl simt! Un pumn de lut!
Aş vrea să-l văd.

(Pipăind sacul.)

E dînsul! E dînsul! L-a luat dracul!
Se văd şi cei doi pinteni cum străbătură sacul.
E el!

(Sculîndu-se şi punînd piciorul deasupra sacului.)

Priviţi acuma, voi oameni mari şi mici:
Aicea e un rege... şi-aici un măscărici!
Şi ce mai rege! Rege-ntre regi! François întîiul!

(Izbind sacul cu piciorul.)

Pe care-acum bufonu-l strivește cu călcîiul...
Avînd un sac drept giulgiu... și Sena drept mormînt!
Și cine-i autorul?

(Încrucișîndu-și brațele.)

Eu! Triboulet! Eu sînt!
Am izbutit, în fine! Am pus mîna pe pradă!
Nici unui om pe lume nu-i va veni să creadă.
Istoria va scrie un important fragment,
În care-o să dezbată acest eveniment.
— Sîntem în mîna soartei o biată jucărie!
Păi cum? O maiestate enormă ca mîndrie;
Un principe de viță ajuns la apogeu;
Rival cu Carol Quintul; un rege-al Franței-un zeu;
Învingătorul vajnic de bătălii mărețe,
Ce-a năruit atîtea celebre fortărețe;

(Tună din cînd în cînd.)

Bărbatul aprig care, la Marignan, cîntînd,
A-mpins în luptă atîtea batalioane-n rînd...
Și care — cînd dușmanii fugeau în debandadă —
Rămase, din trei spade, numai c-un ciot de spadă;
Acest erou pe care întregul univers
L-a ridicat în slavă... pac! s-a oprit din mers!
A dispărut deodată, în plină măreție,
Cu tot: cu nume, fală, cu fast, cu bogăție...
Răpus fiind în taină de un necunoscut
Pe-o noapte-ntunecată. Dintr-un măreț trecut,
Din mîndra lui domnie... nu s-a ales nici scrumul.
El, căruia ursita îi aurise drumul,
A dispărut de-a pururi... s-a stins într-un moment...
La fel ca și un fulger fugar pe firmament!
Iar mîini, mii de ștafete, cu toba la spinare,
Vor colinda orașul, strigînd în gura mare:
„O mare recompensă în aur va lua

Acel care-l găsește pe regele François,
Ce-a dispărut !"

(După o mică pauză.)

Copila mea, poți fi împăcată.
El și-a primit pedeapsa... iar tu ești răzbunată.
Cu cîțiva galbeni duhul cel rău s-a spulberat !

(Aplecîndu-se furios deasupra sacului.)

Mă mai auzi acuma, o ! rege scelerat !
Pe fata mea cuminte, o sfîntă, ca icoana,
Și ce-mi era mai scumpă de cît îți e coroana,
Mi-ai smuls-o, mi-ai spurcat-o... și mi-ai dat-o-napoi,
Scăldată în rușine, tîrîtă în noroi !
Mi-auzi acuma vocea ce urlă ca nebună ?
Acum bufonul rîde ! Bufonul se răzbună !
Dar cum mă prefăcusem c-am șters trecutul tot...
Dormeai fără să-ți pese ! Și ai crezut — netot ! —
Că jalea unui tată va fi înăbușită ?
Nu ! În această luptă atît de-nvrăjmășită
— Cel slab cu cel puternic — cel slab e care-a-nvins.
Eu, care pîn' și talpa piciorului ți-am lins,
Am supt din tine vlaga !

(Aplecîndu-se și mai mult deasupra sacului.)

Eu, frunte prea slăvită !
Eu, un bufon, o scîrbă, un saltimbanc, o vită,
In care dai cu cizma, strigîndu-i : „Cîine" !

(Dă cu piciorul în cadavru.)

Hei !

Cînd răzbunarea-și vîră în suflet gheara ei,
Și omul cel mai pașnic ridică bîta-n mînă ;
Un slăbănog devine o namilă ; chiar pînă

Și sclavul scoate spada, c-un rînjet de dulău ;
Dintr-un pisoi faci tigru... și din bufon călău !

(Ridicîndu-se pe jumătate.)

Aș vrea să mă audă... să mă audă încă !

(Aplecîndu-se din nou deasupra cadavrului.)

Căci te urăsc... și ura e crîncenă și-adîncă !
Da, chiar în fundul apei dormi-vei ne-mpăcat...
Nici ea n-o să te spele de groaznicul păcat !

(Ridicîndu-se.)

François întîi... la gîrlă !

(Ia sacul de un capăt și-l tîrîie pînă la marginea apei. În momentul cînd îl ridică și îl așază pe parapet, cineva deschide cu băgare de seamă ușa scundă a casei. Maguelona apare în prag, cercetează împrejurimile cu teamă, face semn că nu vede nimic suspect, apoi reintră în casă. După o clipă apare din nou cu regele, căruia îi explică prin semne că e liniște și că poate pleca nestingherit. Apoi intră din nou în casă și închide ușa. Regele străbate scena în direcția arătată de Maguelona, tocmai în momentul cînd Triboulet e gata să împingă sacul în Sena.)

TRIBOULET
(împingînd sacul)

Hai !

REGELE
(fredonînd, în timp ce se depărtează)

Femeia e ușoară
Ca fulgul care zboară...

TRIBOULET
(tresărind)

Vocea asta ?! Cum ?!
Fantoma nopţi-şi bate de mine joc acum !

(Se întoarce şi trage cu urechea, înmărmurit. Regele a dispărut. Dar vocea lui se aude fredonînd, de mai departe.)

REGELE

Femeia e ușoară
Ca fulgul care zboară...

TRIBOULET

Blestem ! Atunci nu-i dînsul în sac ! Deci m-a minţit !
Și l-a salvat, tîlharul !

(Ridicînd pumnalul spre casă, amenințător.)

M-ai înșelat ! Bandit !

(Fuge spre casă. Numai fereastra podului e deschisă. Măsoară distanța cu ochii, ca și cînd ar vrea să se caţere pînă la ea.)

Nu pot pîn' la fereastră s-ajung.

(Fuge la ușă, pe care vrea s-o deschidă.)

E pus zăvorul !

(Se întoarce la parapet, cu spume la gură.)

Mi-a pus în sac atuncea pe-un altul? Trădătorul!

(Pipăie sacul.)

Un inocent?! Vai! Tremur! E-un corp de om în sac!

(Scoate pumnalul, spintecă sacul în două și-l desface cu groază.)

Nu văd. E prea-ntuneric!

(Se întoarce. E ca nebun.)

Sînt singur. Ce să fac?
În toată casa asta nu arde o lumină.

(Se sprijină de parapet, lingă sac.)

S-aștept un fulger...

(Rămîne cîteva clipe cu ochii ațintiți deasupra sacului, pe jumătate spintecat, din care iese o parte din corpul Blanchei.)

SCENA IV

Triboulet. Blache.

(Un fulger spintecă văzduhul.)

TRIBOULET

(se ridică, face un pas îndărăt și dă un țipăt de groază)

Doamne! Blanche! Pronie divină!
Cum? Dînsa?! Nu se poate! Nebun sînt de legat!

(Pipăindu-și mîna.)

Mi-e mîna udă! Doamne! E sînge închegat!
O! Ceruri! Îmi pierd capul! Cum, fata mea? E
groaznic!
Nu! Nu! E o nălucă! Ar fi ceva năprasnic!
E la Evreux plecată. E sigur. Mi-a promis.

(Căzînd în genunchi lîngă trupul Blanchei, cu ochii spre cer.)

O! Doamne-atotputernic, răspunde-mi? E un vis!
Tu, care-ai ocrotit-o ca un ceresc părinte...
Nu-i dînsa! Nu se poate! Nu-i dînsa, Doamne sfinte!

(Un fulger mai prelung azvîrle o lumină vie în scenă.)

Ba-i dînsa! Dînsa! Blanche e!

(Zvîrlindu-se deasupra trupului și plîngînd cu hohote.)

Răspunde-mi, fata mea...
Te-au omorît bandiții! Răspunde-mi! Nu-i așa?
Nu-i nimenea pe-aicea, de cît eu și cu tine.
Vorbește. Spune-o vorbă!

(Blanche, ca reînsuflețită de jalea tatălui ei, întredeschide ochii și întreabă, cu vocea stinsă.)

BLANCHE

Cine mă cheamă? Cine?

TRIBOULET
(copleșit de emoție și durere)

Vai! A vorbit! Și mișcă! Mai spune-mi un cuvînt!
Da, inima îi bate! Trăiește!

BLANCHE

(se ridică pe jumătate; e plină de sînge, cu părul despletit; restul trupului e în sac)

Unde sînt?

TRIBOULET
(luînd-o în brațe)

Te-a omorît! Mișelul! Copilă adorată...
Unicul bun pe lume! Mă recunoști? Zi?

BLANCHE

Tată!

TRIBOULET

Ce ți-au făcut, fetițo? Ce infernal blestem!
Nici să te-ating cu mîna nu îndrăznesc. Mă tem
Să nu-ți fac rău. Te doare? Și unde ești rănită?
Arată-mi tu cu mîna...

BLANCHE
(cu vocea întretăiată)

Din spate-am fost lovită...
Şi inima-i atinsă... cu vîrful... L-am simțit!

TRIBOULET

Ce bestie!

BLANCHE

Greşeala e-a mea... căci te-am mințit...
L-am adorat! Şi-acuma... mor... pentru... el!

TRIBOULET

Ce soartă !
De ce cu mine Domnul atît de crud se poartă ?
Cum s-a-ntîmplat ? Ia spune...

BLANCHE
(muribundă)

Te rog să nu mă certi...
Nu pot vorbi... Mă-năbuș...

TRIBOULET
(îmbrățișînd-o, îndurerat)

Fetițo, să mă ierți.
E drept. Taci ! Vai ! Nici capul pe umeri nu-l mai ține !

BLANCHE
(făcînd o sforțare, vrînd să se întoarcă)

Intoarce-mă !... Mă-năbuș !...

TRIBOULET
(ridicînd-o în brațe)

Blanche, uită-te la mine !
Nu vreau să mori !

(Se întoarce, deznădăjduit.)

Nu-i nimeni ! Un om ! Un ajutor !
Nu vreau să-mi moară fata ! Nu vreau ! E-ngrozitor !
— E-aici debarcaderul. Așteaptă-mă o clipă...
Mă duc să sun din clopot... să vină-un om... în pripă...
S-aducă-un pic de apă... Să chem pe cineva...

(Blanche îi face semn că e de prisos.)

Nu vrei ? Dar e nevoie să fac totuşi ceva !

(Strigînd, fără a o părăsi.)

Hei ! Ajutor ! Hei !

(Tăcere. În casă nu se simte nici o mişcare.)

Casa aceasta-i ca pustie !

(Blanche e în agonie.)

Nu vreau să mori ! Aşteaptă ! I-e faţa pămîntie !
Blanche, dacă mori, fetiţo, nu mai am nici un rost
De a trăi pe lume.

BLANCHE

A !

TRIBOULET

Stai ! Ţin braţul prost...
Să te întorc spre dreapta. Aşa ! Te simţi mai bine ?
Respiră-ncet... în voie ! Aşteaptă... poate vine
Vreun om... Se-ndură Domnul şi pică-un trecător
Să mă ajute ! Nimeni să-mi vină-n ajutor !

BLANCHE
(cu vocea stinsă, făcînd o ultimă sforţare)

Îţi cer iertare, tată... — Adio !

(Capul îi cade pe umeri.)

TRIBOULET
(smulgîndu-şi părul din cap)

Blanche ! Blanche ! Moare !

(Fuge la clopotul de pe parapet şi-l zgîlţîie cu furie.)

Săriţi! Săriţi! Îmi moare copila! Ce oroare!

(Revenind la Blanche.)

Mai spune-mi, Blanche, o vorbă... o vorbă... un şoptit

(Incearcă s-o ridice în braţe.)

De ce-a rămas cu trupul aşa încolăcit?
Ascultă, Blanche, răspunde-mi... Nu! N-a murit! Nu încă!
Cum poţi să-l laşi pe tata cu-această jale-adîncă
În suflet? O copilă! Nici şaisprezece ani!

(Oameni din popor pătrund în scenă, cu torţe în mînă.)

O! zei, aţi fost cu mine prea cruzi şi prea tirani!
De ce-ai lăsat-o, Doamne, să mai trăiască oare?
O fată-al cărei suflet era o încîntare!
De ce n-ai luat-o-n ziua cînd, încă copilaş,
Ea se juca prin curte... şi cînd un băieţaş
I-a dat în cap c-o piatră, scăldînd-o toată-n sînge?
De ce mi-o iei acuma?

SCENA V

Aceiaşi, bărbaţi şi femei din popor.

O FEMEIE

Sărmanul! Mi se frînge
Tot sufletul!

TRIBOULET
(întorcîndu-se)

În fine! În fine, aţi sosit!

(Apucîndu-l de guler pe un căruţaş, care ţine un bici în mînă.)

Ai cai ? Ai vreo căruță, țăran nepricopsit ?

CĂRUȚAȘUL

Am. Dar de ce mă zgîlții ?

TRIBOULET

De ce ? De ce ? Tîmpit e !
Ca să mă zvîrl cu capul sub roți și sub copite !

(Se aruncă din nou asupra trupului Blanchei.)

Fetița mea !

CINEVA
(din cei de față)

Săracul ! E-un tată-ndurerat !
Să-i despărțim, măi oameni. E omul desperat !

(Oamenii încearcă să-l despartă de Blanche. Triboulet se zbate.)

TRIBOULET

Lăsați-mă ! Vreau numai s-o văd. Fie-vă milă !
Nu fac doar rău la nimeni. E ruga mea umilă.

(Adresîndu-se unei femei.)

Tu, văd, că plîngi. Ești bună. Să-i rogi, de jalea mea,
De-aici să nu m-alunge. Vreau să rămîn cu ea !

(Femeia intervine. Triboulet se întoarce iarăși lîngă Blanche și cade în genunchi.)

Mișelule-ngenunche ! Să mori și tu alături !

FEMEIA

Alungă-ţi desperarea... căci dacă n-o înlături,
O să te ia cu forţa.

TRIBOULET
(ca rătăcit)

Nu! Nu voi mai ţipa!

(Luînd-o pe Blanche în braţe.)

Eu cred că mai respiră... şi-o s-o mai pot scăpa!
Unul din voi să plece-n oraş... dar iute, iute...
Şi să aducă-n grabă un medic, să m-ajute.

(O strînge în braţe şi o leagănă, aşa cum leagănă o mamă pe copilul adormit.)

Nu! N-a murit! Sînt sigur. O! Doamne! Doamne sfînt!
Tu ştii că doar atîta mai am pe-acest pămînt!
Cînd eşti diform ca mine, fug toţi, toţi, cu oroare
Şi nimeni nu te-ntreabă ce ai şi ce te doare.
Ea mă iubeşte! Dînsa e bucuria mea!
Cînd oamenii de tată-şi bat joc, plînge şi ea
Cu el. Aşa frumoasă... şi moartă! Vai! Ce crunt e!
Daţi-mi ceva... o cîrpă... s-o şterg puţin pe frunte.

(Îi şterge fruntea.)

O! Dac-aţi fi văzut-o! Avea doi anişori...
Cu buclele de aur căzînd pe ochişori!
Era pe-atuncea blondă.

(Strîngînd-o la piept cu înflăcărare.)

Copila mea iubită!

Unica-mi fericire ! Şi-atît de laş izbită !

(Liniştindu-se şi privind-o cu nesaţ.)

O ! Cînd era micuţă, micuţă, drept culcuş,
Dormea la mine-n braţe, aşa cum doarme-acuş.
Cînd se trezea din vise, ea mă privea duioasă...
Nu se speria de mine. Îmi surîdea voioasă,
Cu ochii ei mici, sprinteni, ca nişte licurici...
Şi-i sărutam într-una mînuţele ei mici.
— Nu-i moartă ! Doarme... dusă pe-a visului aripă...
Căci chiar mai adineauri s-a deşteptat o clipă
Şi-am stat cu ea de vorbă. O să vedeţi şi voi...
Acum o să deschidă iar ochii ei vioi.
— De ce vor să m-alunge? căci sînt cu mintea-ntreagă.
Stau liniştit, cuminte... Nu vor să înţeleagă
Că am măcar atîta, atîta drept şi eu
Să stau măcar în braţe cu copilaşul meu !

(O contemplă.)

I-e fruntea-aşa senină ! Nimic n-o împînzeşte.
Mînuţa ei ca gheaţa... o simt cum se-ncălzeşte
În mîna mea.

(Vine un medic.)

FEMEIA
(lui Triboulet)

Seniore, e doctorul.

TRIBOULET

Fii bun
Şi vezi ce are fata ? Eu sînt ca şi nebun !
Cred că e leşinată...

MEDICUL
(examinind-o pe Blanche)

Nu. A murit, sărmana!
(Triboulet se ridică, înspăimîntat.)

A fost străpunsă-n coastă. E foarte-adîncă rana.
Nu se mai poate face nimica. Hotărît.

TRIBOULET

Mi-am omorît copilul! Eu! Eu l-am omorît!
(Se prăbușește la pămînt.)

RUY BLAS

PERSOANELE

RUY BLAS
DON SALUST DE BAZAN
DON CEZAR DE BAZAN
DON GURITAN
CONTELE DE CAMPOREAL
MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ
MARCHIZUL DEL BASTO
CONTELE DE ALBA
MARCHIZUL DE PRIEGO
DON MANUEL ARIAS
MONTAZGO
DON ANTONIO UBILLA
COVADENGA
GUDIEL
LACHEUL
ALCADELE [1]
UN ALGUAZIL [2]
UN VALET
AL DOILEA VALET
UN PAJ
DONA MARIA DE NEUBURG, REGINA SPANIEI
DUCESA DE ALBUQUERQUE
CASILDA
O BĂTRÎNĂ

Doamne de onoare, seniori, consilieri, paji, alguazili, gardieni, valeți.

Madrid 169...

---

[1] Magistrat (n.r.).
[2] Polițist (n.r.).

ACTUL I

DON SALUST

Salonul „Danae" în palatul regelui, la Madrid. Mobilier pompos, în stilul semiflamand din timpul lui Filip al IV-lea. În stînga, o fereastră mare, cu geamuri şi cercevele aurite. De ambele părţi ale ferestrei, cîte o uşă care dă în apartamentele palatului. În fund, un perete întreg cu geamuri, cu o uşă mare la mijloc, în spatele căruia se vede o galerie care străbate scena. La ridicarea cortinei, galeria este mascată cu draperii grele care atîrnă deasupra geamlîcului. O masă, un fotoliu şi cele necesare pentru scris.

Don Salust intră pe uşa din fund din stînga, urmat de Gudiel şi de Ruy Blas. Gudiel poartă o casetă şi cîteva pachete pregătite — s-ar spune — pentru cineva care pleacă în călătorie. Don Salust e îmbrăcat într-un costum de catifea neagră din epoca lui Carol al II-lea. Poartă la gît ordinul „Lîna de aur" [1]. Peste haina neagră, o mantie bogată din catifea de culoare deschisă, brodată cu fire de aur şi căptuşită cu satin negru. Pălărie cu pene albe. Gudiel e îmbrăcat în negru, cu

---

[1] Decoraţie spaniolă înfiinţată în secolul al XV-lea (n. r.).

spada pe coapsă. Ruy Blas e în livrea; pantaloni strînşi pe picior şi vestă cafenie; pe deasupra o tunică roşie, cu galoane de aur. E descoperit şi nu are spadă.

SCENA I

Don Salust de Bazan, Gudiel, din cînd în cînd *Ruy Blas.*

DON SALUST

Dă drumul la fereastră, Ruy Blas — şi-nchide uşa.

(Ruy Blas execută ordinul; apoi, la un semn al lui don Salust, iese pe uşa din fund. Don Salust se apropie de fereastră.)

Hm! Lumea încă doarme. — Se face zi acuşa.

(Se întoarce spre Gudiel.)

Cumplită lovitură! — Sorocul s-a-mplinit!
S-ajungi, de-o zi pe alta, dizgraţiat, gonit!
Dar lucrul este încă secret. Să taci din gură!
Şi toate astea pentru un fleac de aventură
C-o fată din suită, o ticăloasă — o rea!
A fost un act desigur nebun, la vîrsta mea.
S-a plîns c-a fost sedusă! Şi cum şi fetişcana
De fel e tot din Neuburg, de unde-i suverana —
Şi pentru că la curte s-a dus şi s-a bocit,
Tîrînd şi-un plod în braţe... scurt! mi s-a poruncit
Să mă însor cu dînsa. Am refuzat. Şi iată...
M-aşteaptă-acum exilul. Aceasta drept răsplată.
Auzi? Mă exilează. A! fierb ca-ntr-un cazan!
Eu, capul glorioasei familii de Bazan,
Ce timp de-un sfert de secol am fost un om cu vază,
Eu, don Salust, de care se pomenea cu groază,

Să pierd pentru-o prostie, să pierd într-un minut,
Putere, rang, onoruri... și tot ce-am deținut ?!
Ce greu e să te nărui din vîrful înălțimii
În hohotul ironic și cinic al mulțimii !

GUDIEL

Dar încă nu se știe...

DON SALUST

Nu încă pînă-acum.
Dar mîine-o să se afle. — Mîine-o să fim pe drum.
Nu vreau să cad ! Mînia tot mai adînc mă scurmă !
Vreau să dispar în taină, discret și fără urmă.

(Își descheie brusc nasturii de la haină)

Mă-nchei prea strîns la haină. Aproape mă sufoc !

(Se așază.)

O ! Dar le sap eu groapa în care, la un loc,
O să se prăbușească mișeii cu pricina !
Auzi ? Gonit ?!

(Se scoală.)

GUDIEL

Și cine e tartorul ?

DON SALUST

Regina !
Dar, Gudiel, fii sigur că o să mă răzbun.
Tu, ce de-un sfert de secol mi-ai fost un sfetnic bun
Și m-ai slujit cu rîvnă în numeroase rînduri,

Tu știi cît de departe merg ale mele gînduri.
La fel ca arhitecții ; dintr-o privire-n fund
Ei știu, cînd sapă puțul, cît este de profund.
Eu voi pleca la mine-n Castilia, la țară.
Si toate astea pentru-o femeie ordinară !
Să-mi pregătești bagajul... în timp ce voi ședea
Să schimb vreo două vorbe cu haimanaua mea.
Îmi poate prinde bine. Să văd ce-are să iasă.
Mai sînt pînă deseară stăpîn aici în casă.
Dar o să mi-o plătească ! Nu știu nici cînd, nici cum,
Dar știu că va fi groaznic ! — Fii gata pentru drum,
Căci o să pleci cu mine. Tăcere și prudență !
Hai, fugi și-ți vezi de treabă !

(Gudiel salută și iese. Don Salust strigă.)

Ruy Blas !

RUY BLAS
(apărînd pe ușa din fund)

Da, excelență !

DON SALUST

Cum nu mai dorm deseară-n palat, grijă să ai
Să-nchidă pretutindeni, iar cheia s-o predai.

RUY BLAS
(înclinîndu-se)

Prea bine.

DON SALUST

Peste-o oră să fii la datorie.
Regina va apare pe-aici, prin galerie,

Trecînd de la capelă înspre apartament.
Să fii aici de veghe chiar din acel moment.

RUY BLAS

Voi fi.

DON SALUST
(la fereastră)

Vezi jos, în piaţă, un om, pe care-un paznic
Îl cercetează? Unul c-un aer cam obraznic?
Fă-i semn să vină-ncoace, dar fără să-i vorbeşti.
Să-l introduci pe uşa din dos.

(Ruy Blas execută ordinul. Don Salust îi arată apoi uşa scundă din dreapta scenei.)

Vezi dacă-aceşti
Trei alguazili de gardă, din camera de-alături,
S-au deşteptat?

RUY BLAS
(întredeschide uşa, apoi se înapoiază)

Seniore, sînt încă toţi sub pături
Şi dorm duşi.

DON SALUST

St! Vorbeşte încet. Tu, să veghezi...
Mai am cu tine treabă... să nu te depărtezi.
Nu mai primesc pe nimeni. Întoarce cheia-n broască.

(Intră don Cezar de Bazan, cu o pălărie desfundată, cu o mantie lungă şi zdrenţăroasă, de sub care apar nişte ciorapi care atîrnă şi nişte pantofi scil-

ciaţi şi găuriţi. Poartă o sabie de spadasin In momentul intrării în scenă dă cu ochii de Ruy Blas, avînd fiecare un gest de surprindere.)

DON SALUST
(observindu-i, aparte)

Au tresărit! E straniu! Ei par să se cunoască.

SCENA II

Don Salust, don Cezar.

DON SALUST

Venişi, bandit de codru?

DON CEZAR

Da, vere. Am sosit.

DON SALUST

Mă bucur că de vorbă pot sta c-un... mangosit!

DON CEZAR
(salutînd)

Seniore!...

DON SALUST

Mi se spune o groază de istorii.

DON CEZAR

Ţi-au displăcut ?

DON SALUST

Din contra, sînt foarte meritorii.
Se spune că don Carlos de Mira-a fost prădat
Deunăzi, de o bandă ce l-a deposedat
De spadă şi tunică... Tocma-n ajun de Paşte.
Dar i-au lăsat mantila.

DON CEZAR

De ce ?

DON SALUST

Vei recunoaşte
C-acel care-l prădase n-a fost un prostănac.
Don Carlos decorat e cu steaua Sfîntul Jacques
Şi armele-s brodate pe mîneca mantalii.
Ce zici despre această ispravă ?

DON CEZAR

A ! Vandalii !
Zic că trăim un secol plin de blestemăţii...
Dacă şi Sfîntul Jacques e complice la hoţii !

DON SALUST

Erai şi tu pe-acolo...

DON CEZAR

Eram... convin... nu preget.
Dar jur că pe don Carlos nu l-am atins c-un deget.
Eu... am dat numai sfaturi.

DON SALUST

Și iarăși mi s-a spus
C-aseară-n Plaza Mayor, cînd luna a apus,
O bandă de bezmetici, golani și haimanale
Ieșiră dintr-o crîșmă și atacară-n cale
Pe paznicul de noapte. Erai și dumneata
Cu ei.

DON CEZAR

Mie mi-e scîrbă să bat un paznic. Da,
E drept, eram de față. Da-n cursu-acestei scene
Făceam, pe sub arcade, sonete și catrene.
A fost bătaie-n lege!

DON SALUST

Mi s-a mai spus ceva.

DON CEZAR

Ce ți s-a spus?

DON SALUST

Don Cezar, te-acuză cineva
Că-n Franța, într-o noapte, tu și cu zurbagiii,
Ați spart cu forța casa de bani a visteriii.

DON CEZAR

Nu neg. Franța-i dușmană. N-o mai compătimi.

DON SALUST

Ai atacat în Flandra pe-un domn Barthélemy,
Care ducea cu sine venitu-unei biserici

Şi ai păpat toţi banii cucernicilor clerici.
Iţi aminteşti de-această ispravă ? Hotărît !

DON CEZAR

In Flandra ? Se prea poate. Călătorii atît !
Şi ce mai ştii ?

DON SALUST

Don Cezar, cînd mă gîndesc la tine,
Mărturisesc că-mi crapă obrazul de ruşine.

DON CEZAR

Exagerezi.

DON SALUST

Onoarea familiei e-n joc.

DON CEZAR

Ei, aş ! Din tot Madridul — pot pune mîna-n foc —
Tu singur ştii şi cine-s şi-anume cum mă cheamă.

DON SALUST

Deunăzi o marchiză-ntreba, de bună seamă,
Dar cine e banditul cu aere de snob,
Mai ţanţoş ca Braganza, mai zdrenţăros ca Job,
Cu nasu-n vînt, cu mersul plin de extravaganţă,
Ce-şi poartă golănia cu-atîta aroganţă
Şi care, ţinînd spada vîrtos de căpătîi,
O tîrîie cu zgomot, o bate de călcîi
Şi-şi plimbă c-o ţinută trufaşă, magistrală,
Mantila cîrpăcită, ciorapii în spirală ?

DON CEZAR
(cercetîndu-şi îmbrăcămintea)

Şi i-ai răspuns : E-amicul meu Zafari.

DON SALUST

De rîs
M-aş fi făcut ! Se poate ?

DON CEZAR

Şi doamna... a surîs ?
Îmi place cînd surîde femeia.

DON SALUST

Dumitale
Îţi place... şi-ai le-a face numai cu haimanale.

DON CEZAR

Sînt oameni cumsecade... şi blînzi ca nişte miei.

DON SALUST

Mereu te vede lumea cu josnice femei.

DON CEZAR

O ! Blînde Esmeralde ! Duioase Isabele !
De ce pe seama voastră se spun atîtea rele ?
Amante minunate, cu ochii îndrăciţi,
Ce-n schimbu-a două strofe ne faceţi fericiţi !

DON SALUST

Mi s-a mai spus de-asemeni, chiar ieri, că individul
Matalobos, banditul ce-a-nspăimîntat Madridul,
E-amicul dumitale.

DON CEZAR

Te rog, nu-l judeca!
De n-ar fi fost banditul, eu n-aveam ce-mbrăca.
Văzîndu-mă în iarnă, aproape-n pielea goală,
S-a-nduioșat de mine, mi-a dăruit o țoală.
Cînd contele de Alba fu despuiat pe drum
De haina lui...

DON SALUST

Ei, bine?

DON CEZAR

O am pe mine-acum.
Matalobos mi-a dat-o.

DON SALUST

Costumul de pe tine
E-al contelui de Alba? Rușine!

DON CEZAR

E rușine
O haină cu fireturi și c-un pieptar spumos?
Îmi ține cald... și uite! mă face și frumos!

(Își deschide mantaua și-și arată un minunat costum de mătase roz, brodat cu aur.)

E nou-nouţ ! Priveşte ! Prin buzunări, ticsite,
Găsit-am bileţele de la îndrăgostite.
De-atuncea, mort de foame, dar veşnic amoros,
Cînd trec pe sub ferestre şi simt cum un miros
De straşnice mîncăruri răzbate prin zăbrele...
M-aşez lîngă fereastră... citesc din bileţele
Şi — păcălindu-mi burta şi inima, pe rînd !
Mă satur şi de foame şi de amor... în gînd !

DON SALUST

Don Cezar...

DON CEZAR

Ce ? Vrei iarăşi să-mi faci reproşuri crude ?
Să nu uiţi că sînt nobil... şi că sîntem şi rude.
Doar ştii că-s Cezar, conte de Garofa. E drept,
Destinu-a fost cu mine hain şi prea nedrept.
Aveam şi eu palate, moşii, slugi cu livrele...
Puteam să ţin o sută de mîndre Isabele !
Dar n-ajunsesem încă la douăzeci de ani
Că şi păpasem totul : proprietăţi şi bani...
Şi n-am rămas, la urmă, din vastele domenii
Decît cu creditorii pe cap... şi-s sumedenii !
N-aveam decît o cale : aceea de-a pieri
Şi-a-mi ticlui alt nume. De-atunci sînt Zafari.
Tu singur ştii de toate aceste stratageme.
Nu mi-ai mai dat, maestre, un ban de-atîta vreme.
Dar treacă de la mine. Sînt larg pe-acest tărîm.
De nouă ani de zile eu dorm pe caldarîm,
Cu capul pe o piatră, privind la cîte-un astru
Şi mă-nvelesc deasupra cu cerul cel albastru.
Şi-s fericit ! Destinul, flegmatic îl suport.
Azi, toţi mă cred prin Indii, la dracu-n praznic, mort !
Beau apă la cişmele... apoi mă plimb agale

Prin metropola noastră, cu ifose regale!
Tu știi palatu-n care trăiam ca un tembel?
Stă nunțiul d-Espinola. Ce crezi că face el?
A pus să îi sculpteze un Bachus la intrare.
Cînd trec și eu pe-acolo, casc ochii cu mirare,
Mai stau cu lucrătorii de vorbă, îi asmut...
Nu poți să-mi dai vreo zece ducați cu împrumut?

DON SALUST

Ascultă...

DON CEZAR

(încrucișîndu-și brațele)

Dar ia spune-mi, de ce-mi făcuși favoarea
Să mă poftești aicea?

DON SALUST

Vreau să-ți salvez onoarea
Pierdută. Vreau, don Cezar, să te fac fericit.
Faci pe grozavul, însă ești un nenorocit.
Pe zi ce trece luneci spre fundul rîpii, vere.
Eu n-am copii, știi bine... și sînt om cu avere.
Vreau să-ți redau palatul, să scapi de datorii,
Să reapari la curtea regală, să devii...
Iar Don Juanul chipeș, temut de-odinioară.
Don Cezar să renască... iar Zafari să piară!
De punga mea putea-vei dispune cum poftești.
Se cade — cînd ai rude — de ele să-ngrijești...
Dar nu numai cu vorba, așa... în chip simbolic...

(In timpul cît vorbește don Salust, figura lui don Cezar capătă din ce în ce o expresie de uimire, de bucurie și de încredere; apoi izbucnește.)

DON CEZAR

Ai fost întotdeauna un spirit diabolic!
Ce spui acum, maestre, e foarte grăitor!

DON SALUST

Dar ca să devii iarăși bogat, strălucitor...
Pun o condiţiune... ce nu-i tocmai uşoară.
Întîi o mică-arvună!

(Ii zvîrle o pungă cu bani.)

DON CEZAR
(cîntărind punga în mînă)

Nu, zău?! Ești o comoară!

DON SALUST

Vei mai primi, chiar astăzi, cinci sute de ducaţi.

DON CEZAR
(înmărmurit)

Ştii bine că fac parte din cei neînfricaţi.
Sînt sclavul tău. Ordonă! Am veşnic la-ndemînă
O spadă preţioasă... şi ştiu s-o ţin în mînă.
Sînt gata de-a mă bate cu orice asasin...
Cu însuși don Spavento, celebrul spadasin.

DON SALUST

Don Cezar, nu e vorba de spadă. Lasă spada!

DON CEZAR

E ce-am mai scump pe lume. Cum vrei să-ți fac dovada ?

DON SALUST
(apropiindu-se de el și vorbindu-i în șoaptă)

Cunoști în capitală — și m-am și bucurat —
Pe toți nelegiuiții.

DON CEZAR

Sînt foarte onorat!

DON SALUST

Da. Te-am văzut adesea cu ei în cîrdășie...
Și am putea, sînt sigur, cu-a lor tovărășie,
Să ticluim în taină un mic complot.

DON CEZAR
(izbucnind în rîs)

Ce gust!
Zău, parc-ai pune-o operă-n scenă, don Salust,
Și care-mi este rolul în toată comedia ?
Mie-mi rezervi poemul... sau numai simfonia ?
Comandă! și sînt gata să fac ce vei dori.

DON SALUST

Mă adresez lui Cezar și nu lui Zafari.

(Din ce în ce mai încet.)

Ascultă, am nevoie, pentr-o ispravă sumbră,
De cineva cu care să uneltesc din umbră

Şi care să m-ajute să-mi izbutească-un plan.
Şi omul blînd adesea devine grosolan,
Şi e silit să ieie dîrz taurul de coarne,
Cînd anumite intrigi încearcă să-l răstoarne.
Te fac om cu parale dacă m-ajuţi niţel
Să merg pînă la capăt şi să ating un ţel:
Să prind într-o capcană o păsărică rară.
Am numai o dorinţă... fierbinte, temerară:
Să mă răzbun, don Cezar, năprasnic, nemilos.
După cît ştiu, din fire nu eşti prea scrupulos.

DON CEZAR

Să te răzbuni?

DON SALUST

Da, Cezar.

DON CEZAR

Pe cine?

DON SALUST

Pe-o femeie!

DON CEZAR

(tresare şi-l priveşte cu sfidare pe don Salust)

Ajunge! Încetează cu-astfel de procedee!
Vrei să cunoşti părerea unui infam borfaş?
Acel ce se răzbună — şi-n chip atît de laş —
Cel ce ridică spada şi-i gata s-o abată
Pe o femeie slabă — chiar dacă-i vinovată
Acela fie nobil de viţă, gentilom;

Acela fie duce-al Castiliei... nu-i om!
Să poarte zeci de trese și decorații rare;
S-apară în mulțime cu surle și fanfare;
Să fie fiu de rege, de împărat, de zeu...
E-un ticălos sinistru, un mîrșav derbedeu,
Pe care, pentru fapta-i și lașă și semeață,
Aș vrea să-l văd cu ștreangul de gît expus în piață!

DON SALUST

Don Cezar...

DON CEZAR

Nici o vorbă! Eu nu-s un nătărău.

(Zvîrle punga la picioarele lui don Salust.)

Nu-mi trebuiesc nici banii și nici secretul tău!
Eu înțeleg să jefui, să prad pe înnoptate;
Eu înțeleg să intru cu forța-ntr-o cetate,
Dînd un asalt cu barda, c-o sută de pirați;
Eu înțeleg să gîtui străjerii scelerați
Și să mă bat năprasnic, ca lupii, ca turbații...
Noi, dinte pentru dinte, bărbații cu bărbații!
Da-n chip laș, pe tăcute, să sap făr-a-mi păsa,
Unei femei o groapă ca să s-afunde-n ea
Și, pentr-o glumă proastă, sau pentr-o mică toană,
Să prind o păsărică plăpîndă în capcană?
N-accept cu prețu-acesta să redevin senior.
Cît sînt eu de netrebnic și totuși mă-nfior!
Îți jur în clipa asta pe cel atotputernic,
Decît să fiu atîta de josnic, de nemernic,
Prefer să fiu în piață de-un stîlp legat de mîini
Și să-mi sfîșie stîrvul o haită de cîini!

DON SALUST

Ascultă...

DON CEZAR

N-am nevoie de mila dumitale,
Atîta timp, seniore, cît voi găsi în cale
Fîntîni cu apă rece şi aer să respir,
Cîte-un tîlhar să-mi deie o haină chilipir,
Cît voi găsi pe stradă un loc mai la răcoare
Să dorm cu capu-n umbră şi labele la soare
Şi cît timp mi-o da Domnul curajul ne-ntrecut
De a uita belşugul şi fastul din trecut.
Deci, don Salust, adio! Mă-ntorc acum agale
Să-mi regăsesc amicii, bandiţi şi haimanale...
Şi mi te las, marchize, cu nobilii tăi sterpi!
Prefer să stau cu lupii, decît să stau cu şerpi!

DON SALUST

O clipă...

DON CEZAR

Dacă-i cazul să pui să mă închidă,
Grăbeşte-te, maestre! Ocazia-i splendidă!

DON SALUST

Eu te ştiam, don Cezar, dibaci şi iscusit.
Constat că stratagema în plin a reuşit.
Sînt mîndru-acum de tine. Dă-mi mîna!

DON CEZAR

Lasă gluma!

DON SALUST

Păi a şi fost o glumă, ţi-o spun făţiş acuma.
Te-am pus la încercare... să mă încredinţez...
Să văd dacă se prinde...

DON CEZAR

Ce dracu! Nu visez!
Femeia... răzbunarea... complotul... cum rămîne?

DON SALUST

Năluci! Minciuni! Momeală!

DON CEZAR

Aşa te vreau, stăpîne!
Dar stai! Atuncea banii ce-ai spus c-o să-mi aduci,
Cei cinci sute de galbeni... înseamnă că-s năluci?

DON SALUST

Nu. Ţi-i aduc îndată.

(Se indreaptă spre uşa din fund şi-i face semn lui Ruy Blas.)

DON CEZAR

(aparte, în faţa scenei, urmărindu-l din ochi, pe furiş)

Privirea îl dezminte.
El zice „da“ din gură... cu ochii însă minte!

DON SALUST
(lui Ruy Blas)

Ruy Blas, să stai aicea.

(lui don Cezar)

Mă-ntorc.

(Iese pe uşa scundă din stînga. De îndată ce a ieşit, don Cezar şi Ruy Blas se apropie unul de altul.)

SCENA III

Don Cezar, Ruy Blas.

DON CEZAR

Cum ? Tu, Ruy Blas ?
Cînd am dat ochi cu tine, trăsnit, zău, am rămas.

RUY BLAS

Ce cauţi-aici ?

DON CEZAR

Cutreier... mereu și cu nesaţiu.
Eu sînt ca păsărica ; îmi trebuieşte spaţiu.
Te-ai deghizat în slugă... aşa s-ar cam părea.

RUY BLAS

Sînt deghizat atuncea cînd nu sînt în livrea.

DON CEZAR

Ce vrei să spui ?

RUY BLAS

Dă-mi mîna, s-o strîng ca altădată...
Ca-n vremea de mizerii... dar totuși minunată.
Umblam cu burta goală, dormeam unde găseam,
Dar eram un om liber și nu mă sinchiseam.
Ne-am cunoscut... ții minte ? Eram, de obîrșie,
Fii din popor... dar tineri și plini de voioșie
Si semănam ca frații la fire și la gînd.
Din zori și pînă seara vagabondam, cîntînd...
Iar noaptea-ntinși sub cerul cu stele fără număr,
Dormeam jos pe țărînă, lipiți, umăr la umăr.
Cum împărțeam noi toate! Pînă-n sfîrșit veni
Și-o zi... cînd fiecare pe alte căi porni.
Te regăsesc ! Același, după o veșnicie...
Tot Zafari de-atuncea, bogat în sărăcie,
Ce n-a avut nimica și n-a dorit nimic,
Dar fericit și liber ! Iubitul meu amic !
Dar eu, vai ! ce schimbare ! Trimis într-un colegiu,
M-am bucurat desigur, de-un mare privilegiu,
S-ajung un om cu carte, a toate știutor...
Da-n loc de-un om de muncă, ieșii un visător.
Iți amintești ce gînduri umane, delicate,
Se avîntau din mine în strofe înfocate !
Dar tu rîdeai de mine. Ce mă nemulțumea
E că știai ce visuri mocneau în mintea mea.
Cătam un țel în viață. Credeam, cu stăruință,
Că Dumnezeu e darnic... că totu-i cu putință...
Sperasem că destinul va fi-ngăduitor.
In fond, am fost un trîntor și-un veșnic gînditor.
Stam ore-ntregi în fața palatelor pompoase,
Privind cum ies și intră ducesele frumoase.

Pînă-ntr-o zi, de foame simţind că mă sfîrşesc
Am stat cu mîna-ntinsă, o pîine să cerşesc.
Mi-era atîta scîrbă de-aşa nelegiuire.
Eram un băieţandru cînd, plin de-nchipuire,
M-amestecam pe drumuri cu cei goi şi desculţi
Şi meditam la soarta celor sărmani şi mulţi.
Făcusem chiar proiecte... şi plănuiam campanii...
Plîngeam nenorocirea sărmanei noastre Spanii...
Credeam că omenirea o voi salva eu! Eu!
Şi din atîtea visuri, isprava: un lacheu!

DON CEZAR

Da. Ştiu... ştiu. Foamea este o uşă foarte scundă
Şi-acel ce trebuieşte pe-acolo să pătrundă
Silit e să se-ndoaie aproape de pămînt.
Dar... speră! Soarta are de spus înc-un cuvînt.

RUY BLAS
(dînd din cap)

Acum sînt la marchizul de Finlas în serviciu.

DON CEZAR

Şi locuieşti, fireşte, în acest edificiu
Măreţ.

RUY BLAS

Azi dimineaţă aicea am intrat
Pentru întîia oară.

DON CEZAR

Nu, zău! Adevărat?
Dar don Salust, desigur, aicea locuieşte.

RUY BLAS

El da. El toată ziua la curte se-nvîrtește.
Dar el mai are-o casă, la doi pași de palat.
Acolo fac serviciu. Și-acolo, regulat,
În locuința aceea retrasă și discretă —
Marchizul intră noaptea pe-o ușă ce-i secretă.
El singur are cheia. Și vin cu el, timizi,
O serie întreagă de stranii indivizi.
Toți poartă măști pe față, vorbesc numai în șoapte
Și nimenea nu știe ce uneltesc în noapte.
La ușă stau de veghe, doi paznici negri, muți;
Iar eu sînt șeful acestor doi servitori temuți.

DON CEZAR

Da. Știu c-acolo-n taină se întrunesc spionii
Si că se pun la cale comploturi și dihonii.
E-un om ce ține-n mînă imperiu-n lung și-n lat.

RUY BLAS

Aseară mi-a spus: „Mîine vei merge la palat
În zori și vei pătrunde pe poarta aurită".
Iar azi mi-a dat această livrea nesuferită.
Deci, scumpul meu prieten, acest scîrbos costum
E pentru prima oară că-l port pe mine-acum.

DON CEZAR
(dîndu-i mîna)

Amice, speră!

RUY BLAS

Speră! — Mai am să-ți spun o taină.
Ce mă frămîntă-amarnic nu e această haină
De care mi-este scîrbă... nici c-am ajuns un sclav.

Nu, ceea ce mă roade e-un lucru mult mai grav.
Nici nu mai simt acuma livreaua în spinare;
Dar simt în piept o hidră cu dinți de foc — și care
De inimă mă strînge și sfîșie din ea.
Te sperie fațada. O! dacă ai vedea
Ce este înăuntru.

DON CEZAR

Ce vrei să spui?

RUY BLAS

Ghicește!
Frămîntă-ți mintea, caută, inventă, născocește
Ceva... ceva fantastic... de neînchipuit...
Ca o fatalitate care te-a uluit...
Ceva ce nu se poate grăi, nu se exprimă...
Mai rău ca nebunia, mai groaznic ca o crimă.
Nu! Nu-ți mai bate capul... căci n-ai cum să ghicești.
Secretul vieții mele nu poți să-l tălmăcești.
Deschide bine ochii! Să-ți spun eu care-i vina:
Iubesc! Iubesc... ascultă pe cine — pe regina!

DON CEZAR

Ce-ai spus?

RUY BLAS

Sub baldachinul cu sceptru-imperial —
În Aranjuez, la curte, sau la Escurial —
Există-un om, o forță atothotărîtoare,
De care se șoptește aproape cu teroare;
Un om de care tremuri în treacăt cînd îl vezi
Și-atunci cînd te apropii de el, îngenunchezi;

Un om ce-i deopotrivă Messia şi satrapul;
Ce poate într-o clipă să ne reteze capul;
A cărui fantezie e un eveniment;
Care trăieşte-n slavă, superb, omnipotent;
Un om care-n clipita cînd şi-a rostit cuvîntul
Răstoarnă omenirea şi clatină pămîntul...
E regele! Ei bine, eu, eu, un ticălos,
Un biet lacheu, o slugă... pe rege sînt gelos!

DON CEZAR

Gelos pe rege? Drace!

RUY BLAS

Da. Sînt gelos, vezi bine...
De vreme ce mi-e dragă regina.

DON CEZAR

Vai de tine!

RUY BLAS

Nebun sînt după dînsa. Mă mir că mai trăiesc!
Eu zi de zi cu ochii mîhniţi o urmăresc.
E o nenorocită. Ce viaţă de tortură
Să stai la curtea asta de intrigi şi de ură!
Alăturea de-un rege posomorît, docil...
Îmbătrînit la treizeci de ani. Un imbecil!
Care-şi petrece vremea mereu la vînătoare,
Lăsînd-o în voia soartei, stingheră, visătoare.
Cum, ea, aşa frumoasă, şi tînără, a fost
În stare pe don Carlos să-l ia de soţ? Un prost!
În fiecare seară îşi mîngîie tristeţea,
Mergînd la mănăstirea din strada Ortaleza

Și-acolo ea se roagă alături de surori.
Oi fi în toată mintea? mă-ntreb adeseori.
Îi place-o floare albastră. Cum stau mereu de veghe
Și îi cunosc dorința, fac zilnic cîte-o leghe
Pe jos; căci floarea asta crește-n Caramanchel;
Nu se găsește-aiurea; culeg un buchețel
Din cele mai frumoase, mai gingașe din ele...
Și-apoi la miezul nopții, trec printre sentinele,
Mă furișez ca hoții în parcul ei pustiu
Și pun sfios pe bancă buchetul azuriu.
Ieri am avut curajul să-i scriu; am pus buchetul
Pe bancă... și-năuntru am furișat biletul.
Dar ca să pot pătrunde în parcul ei sever,
Silit sînt să mă cațăr pe-un zid cu țepi de fier
Și tare mi-este frică în țepile acelea
Să nu-mi rămînă-nfiptă-ntr-o bună zi și pielea.
O fi primit buchetul și bilețelu-ascuns?
Nu știu. Stau pe jeratic...

DON CEZAR

În ce hal ai ajuns!
Prietene, ia seama! Iubirea te orbește!
Don Guritan, știi bine, și dînsul o iubește
Și o supraveghează. E-un joc periculos...
Și s-ar putea-ntr-o seară vreun paznic mai zelos —
Si inima și floarea — căci ambele se-mbină —
În plin să le trăsnească c-un glonț de carabină.
Auzi la tine minte! Abia pot să-mi reviu.
Cum ai făcut? Cum, dracu?!

RUY BLAS

Nu mă-ntreba. Nu știu.
M-aș vinde și Satanei, dacă ar fi în stare
Să mă prefacă-n nobil, ca nobilii pe care

Îi văd de la fereastră, trecînd cu pas trufaş,
În mantii de paradă, cu pene şi panaş!
O! Ce n-aş da să spulber din mine origina...
Să pot să mă apropii, ca dînşii, de regina...
Dar nu în haina asta de servitor. Ce vrei,
Înnebunesc cînd intru-n livrea în faţa ei.
Sînt pentru ea, desigur, o slugă oarecare.
Prea m-ai supus, o, Doamne! la cruntă încercare!

(Apropiindu-se de don Cezar.)

Mă-ntrebi ce-i nebunia ce m-a cuprins? Să-ţi spun:
Era-ntr-o zi, spre seară, cînd ea... — Dar la ce bun!
De cînd te ştiu, rămas-ai cu groaznica manie
De-a-i sîcîi pe oameni cu întrebări o mie:
Să ştii cînd, cum şi unde, de ce? Nu fi netot!
Ţi-am spus: îmi este dragă ca ochii! Asta-i tot!

DON CEZAR

Hai, fii cuminte!

RUY BLAS

(istovit, palid, cade pe un fotoliu)

Sufăr! — Ce nemiloasă soartă!
Fugi! Lasă pe nebunul ce-n sufletul lui poartă
Pasiunea unui rege sub haina unei slugi!
Fugi! Fugi!

DON CEZAR

(punîndu-i mîna pe umăr)

Să fug! O, Doamne! Tu trebuie să fugi!
Eu n-am iubit în viaţă pe nimeni şi nimica...
Sînt zurgălău-n care lipseşte pietricica;

O haimana ce cată cîte-un amor de-un ceas
Și căruia destinul îi zvîrle ce-a rămas
Neconsumat de alții și refuzat pe piață;
Eu, omu-a cărui suflet s-a și retras din viață;
Cînd văd ce face-amorul dintr-un biet om nătîng,
Te-nvidiez atîta pe cît te și deplîng!
Ruy Blas!

(Își strîng mîna și se privesc cu un sentiment de tristețe și de prietenie plină de încredere. Un moment de tăcere, în care timp apare don Salust. El înaintează încet și-i observă cu atenție și curiozitate. Intrarea lui în scenă n-a fost băgată în seamă. El ține într-o mînă o pălărie și o spadă, pe care le așază pe un fotoliu, iar în mîna cealaltă o pungă cu bani, pe care o pune pe masă.)

DON SALUST
(lui don Cezar)

Poftim bănuții!

(Auzindu-i glasul, Ruy Blas, redeșteptat ca din vis, ia repede poziția de adînc respect a servitorului, cu ochii plecați în pămînt.)

DON CEZAR
(aparte, privindu-l chiorîș pe don Salust)

Sînt sigur — lua-l-ar strechea —
C-a stat în dosul ușii și c-a tras cu urechea!
Dar treaba lui! Nu-mi pasă!

(Tare.)

Seniore-ți mulțumesc!

(Deschide punga, împrăştie galbenii pe masă, apoi îi vîntură în mînă cu voluptate şi-i aşază în fişicuri. In timp ce-i numără, don Salust se îndreaptă spre fundul scenei, întorcîndu-se din cînd în cînd, pentru a se asigura că nu e observat de don Cezar. Apoi deschide încet uşa scundă din dreapta şi face un semn; apar trei alguazili, îmbrăcaţi în negru şi înarmaţi cu spade. Don Salust le arată cu degetul pe don Cezar. Ruy Blas a rămas lîngă masă, nemişcat ca o statuie, avînd aerul că nu vede şi nu aude nimic.)

DON SALUST
(către alguazili, în şoaptă)

Vedeţi pe omu-acela — nu vreau să vi-l numesc —
Ce-şi numără-acum banii... Cînd va ieşi pe uşe
Veţi tăbărî pe dînsul, îl puneţi în cătuşe
Şi-l duceţi să-l îmbarce la Denia. Am zis!
Şi fără zarvă!

(Le dă un pergament cu peceţi.)

Iată şi ordinul în scris!
Iar cînd veţi fi pe mare, să luaţi măsuri de-ndată
Să-l vindeţi la piraţii din Africa. Drept plată
O să primiţi o mie de piaştri. Hai, plecaţi!

(Cei trei algualizi salută şi ies.)

DON CEZAR
(isprăvind de aşezat galbenii)

Ce mare voluptate să mînuieşti ducaţi!

(A făcut două grămezi egale de galbeni. Se întoarce către Ruy Blas.)

Poftim! Grămada asta i-a ta, scumpe tovarăş.

RUY BLAS

A mea?

DON CEZAR
(arătîndu-i una din grămezi)

A ta. Hai, ia-o! Şi vei fi liber iarăşi!

DON SALUST
(care i-a observat din fund)

Aha!

RUY BLAS
(făcînd semn cu capul că refuză)

Refuz! Pe mine azi nu mai sînt stăpîn
Destinul meu e-aicea. Aici o să rămîn.

DON CEZAR

Cum vrei! Eşti tu cuminte? Sînt eu nebun prea mare?
(Strînge banii în pungă şi-i bagă în buzunar.)

DON SALUST
(în fund, continuînd a-i observa)

Cum seamănă-ntre dînşii! Ciudată-asemănare!

DON CEZAR
(lui Ruy Blas)

Te las...

RUY BLAS

Să vii cu bine, prietene iubit!

(Işi strîng mîna. Don Cezar iese, fără să-l vadă pe don Salust, care se află încă în fundul scenei.)

SCENA IV

Don Salust, Ruy Blas.

DON SALUST

Ruy Blas!

RUY BLAS
(întorcîndu-se brusc)

Da, excelenţă!

DON SALUST

Aici cînd ai venit
Azi dis-de-dimineaţă, era lumină-afară?

RUY BLAS

Era-ntuneric beznă... că m-am urcat pe scară
Mai mult pe dibuite.

DON SALUST

Şi ce purtai? Manta?

RUY BLAS

Mantaua, excelenţă.

DON SALUST

De la sosirea ta
Deci, de cînd porți livreaua pe tine, pîn-acușa,
Văzuși vreun om ?

RUY BLAS

Pe nimeni.

DON SALUST

(arătîndu-i ușa pe care a ieșit don Cezar)

Perfect. Închide ușa !
Și leapădă livreaua !

(Ruy Blas își scoate livreaua și o pune pe un fotoliu.)

Tu scrii frumos și clar...
De-aceea vreau ca astăzi să-mi fii și secretar.

(Face semn lui Ruy Blas să se așeze la masă. Acesta se execută. Pe masă sînt o pană și o călimară.)

Stai jos și ia o pană. — Să facem o scrisoare
De dragoste... o scrisoare subtilă, arzătoare...
Știi cui ? Amantei mele, frumoasa Praxedis,
Un demon de femeie, picat din paradis !
Ia scrie : „Un pericol cumplit mă amenință.
Regina vieții mele e singura-n putință
Să mă salveze, dacă se-ndură un minut
Să vină-n astă seară la mine. Sînt pierdut !
Și inima și viața mea sînt în mîna voastră".

(Se întrerupe și rîde.)

Ce zici ? E o scrisoare de inimă albastră :
Ca s-o atrag în cursă. Vezi tu, de obicei,
Primejdia, din contra, le-atrage pe femei.
Să mergem mai departe : „Ca să nu fiţi zărită,
Băteţi în dosul casei în poarta zăvorită
Şi o să vă deschidă un devotat de-al meu".
Semnează.

RUY BLAS

Cum, seniore, pe dumneavoastră... eu ?

DON SALUST

Da. Dar semnează „Cezar". Cînd am o aventură
Sînt Cezar.

RUY BLAS

N-o să vadă că-i altă semnătură ?

DON SALUST

De loc. Pune pecetea... şi nu te mai munci.
Eu o să plec la noapte. Tu vei rămîne-aci.
M-am şi gîndit la tine. Vreau să-ţi croiesc pe lume
O soartă mult mai bună. Da-n schimb, pretind anume
Să mă asculţi orbeşte. Ai fost — e ne-ndoios —
Un servitor cuminte, cinstit şi credincios.

RUY BLAS

(se înclină)

Seniore...

DON SALUST

O soartă nouă în cale te pîndește.

RUY BLAS

(arătînd scrisoarea pe care a scris-o)

Cui adresez scrisoarea ?

DON SALUST

Aceasta mă privește.

(Insinuant.)

Te-așteaptă fericirea.

(Un moment de tăcere. Apoi îi face semn lui Ruy Blas să se așeze din nou la masă.)

Ia scrie: „Eu, Ruy Blas,
Lacheul excelenței marchizul de Finlas,
Îmi iau însărcinarea și îmi voi da silință,
De a-mi servi stăpînul cu zel și cu credință".
Semnează... pune data... și dă-o-n mîna mea.

(Don Salust îndoaie hîrtia și bagă în portofel ambele scrisori.)

Mi s-a adus o spadă. Dar ce-am făcut cu ea ?
A ! Uite-o pe fotoliu.

(Ia spada în mînă.)

Eșarfa-i de mătasă...
Pictată și brodată de un artist de rasă.

(Îi dă să pipăie eșarfa.)

Ia pipăie. Dar spune-mi, ce zici de-acest mîner ?
Știi cine-i autorul ? Celebrul-armurier

Gil... care construieşte cutii mici de bomboane
Chiar în mînerul spadei... de dat pe la cucoane.

(Atîrnă de gîtul lui Ruy Blas eşarfa cu spada.)

Ia pune-o, să văd dacă produce vreun efect.
E straşnic! Ai un aer de gentilom perfect!

(Trăgînd cu urechea.)

E ora cînd regina în galerie-apare.
St! Del Basto, marchizul!

RUY BLAS

(aparte)

E-un vis... sau mi se pare?!

(Uşa din fund ce dă spre galerie se deschide. Don Salust îşi scoate repede mantaua de pe el şi o zvîrle pe umerii lui Ruy Blas, tocmai în momentul cînd apare pe uşă marchizul del Basto. Don Salust se îndreaptă spre marchiz, împingîndu-l şi pe Ruy Blas, care e cu totul uluit.)

SCENA V

Don Salust, Ruy Blas, don Pamfilo d'Avalos, marchiz del Basto, apoi *marchizul de Santa-Cruz,* apoi *contele de Alba,* apoi toată curtea.

DON SALUST

(marchizului del Basto)

Permiteţi-mi, marchize, să vă prezint cuiva!
E vărul meu, don Cezar, conte de Garofa.

RUY BLAS
(aparte)

O ! Doamne !

DON SALUST
(în şoaptă lui Ruy Blas)

Taci din gură !

MARCHIZUL DEL BASTO
(lui Ruy Blas)

Sînt încîntat !

DON SALUST
(în şoaptă lui Ruy Blas)

Salută !

MARCHIZUL DEL BASTO

Ce face doamna mamă ? O doamnă-aşa plăcută...

(Încet lui don Salust.)

Dar s-a schimbat. Aproape că nu mi-l amintesc.

DON SALUST
(încet marchizului)

Sînt zece ani de cînd e plecat.

MARCHIZUL DEL BASTO
(acelaşi joc)

E şi firesc.

DON SALUST
(bătîndu-l pe Ruy Blas pe umăr)

Îţi aminteşti, marchize, cu ce superbă artă
Împrăştia pistolii [1] ? Era o mînă spartă !
În fiecare seară năstruşnice plimbări
Cu muzică, cu dansuri ! Ce baluri ! Ce serbări !
Ce chefuri grandioase ! Ce straşnice bencheturi !
Speriase tot Madridul cu-atîtea zaiafeturi.
În trei ani însă... gata ! Păpă un milion !
Alaltăieri din Indii sosi c-un galion [2].

RUY BLAS
(încurcat)

Seniore...

DON SALUST

Spune-mi vere, că sîntem veri. Se ştie
Că străbunicul nostru era — de obîrşie —
Don Iniguez, fost conte de Iviza... şi că
Nepotul lui, don Pedro Bazan, se însură
Cu dona Mariana de Gor — cu care are
Un fiu : Jean, generalul cu faimă-atît de mare
Sub regele don Filip. Jean a avut doi fii,
Care-s părinţii noştri : adică — precum ştii —
Don Cezar, care-i conte de Garofa, i-o spiţă,
Iar eu, marchiz de Finlas, sînt din cealaltă viţă.
Din partea femeiască sîntem de rang egal :
Tu eşti un Aragon şi eu sînt un Portugal.
Originile noastre la fel sînt de înalte :
Tu fructul unei ramuri, eu floarea celeilalte.

---

[1] Veche monedă de aur în Spania şi Italia (n.r.).
[2] Corabie mare de război (n. r.).

RUY BLAS
(aparte)

Ce oare urmărește ?

(În acest răstimp, marchizul de Santa-Cruz, don Alvar de Bazan y Benavides, un bătrîn cu mustață și perucă albă, s-a apropiat de el.)

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ
(lui don Salust)

Atunci, în adevăr,
Dacă e văr cu tine, e și cu mine văr.

DON SALUST

E drept. Avem, marchize, doar obîrșii comune.

(Îl prezintă pe Ruy Blas.)

Don Cezar... și marchizul de Santa-Cruz.

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ

Ia spune,
Nu-i contele pe care-l credeam toți mort ?

DON SALUST

E el.

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ

Cum ? S-a întors ?

DON SALUST

Din Indii.

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ
(examinînd pe Ruy Blas)

Nu s-a schimbat de fel.

DON SALUST

Îl recunoşti, marchize?

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ

Se poate? Vai de mine!
Doar l-am purtat în braţe.

DON SALUST
(încet lui Ruy Blas)

El nu prea vede bine.
A spus că te cunoaşte... dar nu prea sînt convins.

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ
(întinzînd mîna lui Ruy Blas)

Dă-mi voie să-ţi strîng mîna.

RUY BLAS
(înclinîndu-se)

Seniore!

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ
(încet lui don Salust, arătîndu-l pe Ruy Blas)

E distins!

(Lui Ruy Blas.)

Bine-ai venit cu bine în ţară.

DON SALUST
(încet, marchizului, luîndu-l deoparte)

Dragă vere,
Te rog cu stăruinţă să nu-l pierzi din vedere,
Dacă devine liber la curte-ntîmplător
Vreun loc...

MARCHIZUL DE SANTA-CRUZ

O să mă strădui. E-un om încîntător
De-altfel sîntem şi rude.

DON SALUST
(încet)

Cum ai trecere multă
Şi ştiu că tot Consiliul Castiliei te-ascultă...
Ţi-l recomand din suflet.

(Părăseşte pe marchizul de Santa-Cruz şi-i întîmpină pe alţi seniori, cărora le prezintă pe Ruy Blas; printre aceştia se află şi contele de Alba, care poartă un costum superb. Don Salust i-l prezintă pe Ruy Blas.)

E vărul meu, Cezar,
Conte de Garofa...

CONTELE DE ALBA

O!

DON SALUST

De la Velalcazar.

(Seniorii se înclină pe rînd în fața lui Ruy Blas, înmărmurit. Don Salust către contele de Ribagorza.)

N-ai fost să vezi aseară baletul Atalantei...
S-admiri pe Lindamira în grația bacantei?

(Se minunează de costumul contelui de Alba.)

Oho! Conte de Alba, ce minunat costum!

CONTELE DE ALBA

Aveam unul mai strașnic. M-a despuiat pe drum
Matalobos, banditul.

DON SALUST

Vai!

UN LACHEU
(de la curte, în fund)

Domnilor, sosește
Măria sa regina!

(Perdelele galeriei se trag în lături. Seniorii se înșiră lîngă ușa din fund; gardienii fac front. Ruy Blas, năucit, scos din minți, se refugiază în fața scenei. Don Salust se ia după el.)

DON SALUST
(încet lui Ruy Blas)

Ce ţi se năzăreşte ?
Cînd soarta te înalţă, tu vrei să te scobori ?
Ascultă. Eu la noapte dispar. De mîine-n zori
Pe casa mea tu singur devii stăpîn. Afară
De cheile secrete. Cît timp voi sta la ţară
Poţi să dispui în voie şi cum pofteşti de ea.
Ai să primeşti instrucţii mereu din partea mea.
Să te supui întocmai... şi te fac om de seamă.
Momentul e prielnic. Păşeşte fără teamă...
Căci toţi la curtea asta sînt orbi şi compromişi.
Veghez eu pentru tine. Tu mergi cu ochi-nchişi !

(Alţi soldaţi din gardă au apărut în fund.)

LACHEUL
(cu voce tare)

Regina !

RUY BLAS
(aparte)

O ! Regina !

(Regina, îmbrăcată în haine impunătoare, înconjurată de doamne de onoare şi de paji, apare sub un baldachin purtat de patru gentilomi de la curte, cu capul descoperit ; Ruy Blas e uluit, ca de o vedenie minunată. Toată nobilimea se acoperă : marchizul del Basto, contele de Alba, marchizul de Santa-Cruz, don Salust. Acesta se repede şi ia pălăria de pe fotoliul pe care o azvîrlise şi se îndreaptă spre Ruy Blas.)

DON SALUST
(lui Ruy Blas, punîndu-i pălăria pe cap)

Tu eşti bun să te lege!
Acoperă-te. Acuma eşti nobil. Înţelege!

RUY BLAS
(înnebunit)

Înnebunesc, seniore! Nici nu mai ştiu ce vrei!

DON SALUST
(arătînd-o pe regina care străbate încet galeria)

Eu vreau să placi reginei... să fii amantul ei!

ACTUL II

REGINA SPANIEI

Un salon alături de camera de culcare a reginei. La stînga o ușă mică ce dă în camera reginei. La dreapta, în plan oblic, o altă ușă care dă în apartamentele exterioare. In fund, ferestre mari deschise. Sîntem în după-amiaza unei frumoase zile de vară. O masă mare; fotolii. O imagine a Sfintei Fecioare, bogat îmbrăcată, sprijinită de perete; dedesubtul ei se poate citi: *Santa Maria Esclava*. In partea opusă o Madonă, în fața căreia arde o candelă de aur. Alături de Madonă, portretul în picioare al regelui Carol al II-lea.

La ridicarea cortinei, regina, dona Maria de Neuburg, stă într-un colț al scenei, alături de una din doamnele sale de onoare, care e tînără și frumoasă. Regina poartă o rochie albă de lamé argintat. Ea brodează, întrerupîndu-se din cînd în cînd din lucru, pentru a schimba cîteva cuvinte. In partea opusă a scenei, stă dona Juana de la Cueva, ducesă de Albuquerque, mare doamnă de onoare, lucrînd la o tapiserie. E bătrînă și îmbrăcată în negru. Alături de ducesă, în jurul unei mese, mai multe doamne de onoare brodează. În fund se află don Guritan, conte de Onate, majordom; e înalt, zvelt, cu mus-

tață sură, în vîrstă de cincizeci și cinci de ani; tip de vechi militar, îmbrăcat cu o eleganță exagerată: tot felul de panglici la pantofi.

SCENA I

Regina, ducesa de Albuquerque, don Guritan, Casilda, doamnele de onoare, toate bătrîne

REGINA
(vorbind cu Casilda)

Cu toate că marchizul de Finlas e departe,
Nu-s liniștită. Gîndul de el nu se desparte.
Acest om mă urăște!

CASILDA

Vai! Cum? Dar e-n exil,
Conform dorinței voastre.

REGINA

Acest om mi-e ostil.

CASILDA

O! Majestate!

REGINA

Sigur. Doar sînt cu mintea trează.
Marchizul, pentru mine, e-un geniu rău, o piază.
Deunăzi, înainte să plece în surghiun,
Veni cu toți curtenii să-și ieie rămas bun...

Și să-mi sărute mîna. Pînă să-i vină rîndul,
Pe mine mă răpise în altă parte gîndul.
Priveam la întîmplare, cu ochi pierduți în vid,
Tabloul din salonul cel mare, prins în zid.
Cînd, coborînd privirea, m-am pomenit în cale
Cu omu-acesta groaznic... ce-nainta agale.
Cînd l-am văzut în față, am înlemnit pe loc.
Și cum venea spre mine, se tot juca c-un toc
Mic de pumnal, din care țîșnea o lamă fină.
Pășea grav, cu privirea vicleană și haină...
Și-apoi cînd mi-a luat mîna, plecat, curtenitor,
Jur c-am simțit o gură de șarpe-otrăvitor!

CASILDA

Vă prezenta omagii smerite și fidele.

REGINA

Și-acuma simt veninul pe degetele mele.
Nu l-am văzut din ziua aceea. Dar mereu
Mă urmărește spectrul acestui om. Ce greu
M-apasă amintirea acelei zile-amare.
Ce poate o femeie în fața unei fiare?
Și noaptea îmi apare în somn... și mă trezesc.
Îl văd cum se îndreaptă spre scaunul regesc,
Cu ochi vicleni, în care mocnește tainic ura.
Mă înfior și-acuma. Îi simt pe mînă gura.
O simt ca o otravă ce-n sînge a pătruns...
Și cum, din vînă-n vînă, la inimă-a ajuns.

CASILDA

O! Doamnă, toate astea-s închipuiri bolnave.

REGINA

E drept că am atîtea preocupări mai grave.

(Aparte.)

Dar marea mea durere la nimeni n-am s-o spun.

(Tare.)

Casilda, cerşetorii din piaţă — presupun —
Că au plecat ?

CASILDA

(la fereastră)

De unde ! Aşteaptă toţi în stradă.

REGINA

Ia punga asta plină şi-azvîrle-o în grămadă.

(Casilda ia punga şi o azvîrle pe fereastră.)

CASILDA

Sînteţi atît de bună cu cel sărac şi mic.

(Arătîndu-i-l reginei pe don Guritan, care, în fundul scenei, în picioare şi nemişcat, o priveşte pe regină cu o admiraţie mută.)

Dar contelui d-Onate nu-i azvîrliţi nimic ?
Aşteaptă zi şi noapte o vorbă să-l dezmierde.
Nu vă uitaţi că-i matur... dar inima-i e verde.

REGINA

E plicticos !

CASILDA

Ştiu. Totuşi, nu vreţi a-i adresa
O vorbă ?

REGINA
(întorcîndu-se spre don Guritan)

Ce faci, conte ?

(Don Guritan se apropie, înclinîndu-se, şi sărută suspinînd mîna reginei, care rămîne indiferentă. Apoi se retrage lîngă marea doamnă de onoare.)

DON GURITAN
(retrăgîndu-se, Casildei în şoaptă)

Azi majestatea sa
E-ncîntătoare !

CASILDA
(privindu-l în timp ce el se îndepărtează)

Bietul cocoş ! Ce întristare !
După o zi întreagă de crudă aşteptare,
E vesel că regina în fine s-a decis
Să-i spună : „Ce faci, conte"... şi e în paradis !

REGINA
(cu un surîs trist)

Mă faci să rîd, Casilda.

CASILDA

Cred c-aţi avut dovadă.
E fericit, săracul... doar numai să vă vadă.

(Zăreşte pe masă o cutie şi se minunează.)

Ce splendidă cutie! E-n lemn de trandafir,
Şi-i încrustată toată cu pietre de safir.

REGINA

(dîndu-i cheia)

Deschide-o! Sînt relicve. Le-am pus într-o cutie
Şi-o voi trimite tatii la Neuburg. O să fie
În culmea fericirii!

(O prind gîndurile. Apoi îşi revine brusc.)

Cum vreau să izgonesc
Aceste gînduri sumbre care mă scormonesc.

(Casildei.)

Fugi! Caută-mi o carte. — Stai! Te duci de pomană.
Sînt toate-n spaniolă... nu-i una în germană.
Iar regele vînează! Ce viaţă ducem noi!
În şase luni, opt zile am stat cu el în doi.

CASILDA

Nu-i nicio bucurie să te măriţi c-un rege.

(Regina cade din nou pe gînduri; apoi, revenindu-şi brusc, pe un ton hotărît.)

Vreau să mă plimb!

(La această replică, ducesa de Albuquerque care, pînă în acel moment, rămăsese nemişcată pe scaunul ei, înalţă capul, se scoală şi face o reverenţă exagerată în faţa reginei.)

DUCESA DE ALBUQUERQUE
(cu o voce tăioasă)

Măria ta poate — se-nțelege —
Să iasă la plimbare. Eu n-am drept s-o rețin.
Dar porțile-s închise și cheile le țin
La curte șambelanii. Și-s toți plecați.

REGINA

Mă-nchideți
Ca-n temniță, ducesă!... și o să mă ucideți!

DUCESA DE ALBUQUERQUE
(făcînd o nouă reverență)

Cum eu sînt marea doamnă de-onoare, împlinesc
O simplă datorie.

REGINA
(luîndu-și capul în mîini, cu deznădejde)

Oh! Simt că-nnebunesc!
S-aducă atunci o masă. Hai, doamnelor, cu toate
Să facem o partidă de cărți.

DUCESA DE ALBUQUERQUE
(celorlalte doamne de onoare)

Nu! Nu se poate!
Regina n-are voie să joace, doamnelor,
Decît cu suveranii sau neamurile lor.

REGINA
(ieșindu-și din fire)

Invită-le pe ele!

CASILDA
(aparte, privind-o pe ducesă)

Ursuza !

DUCESA DE ALBUQUERQUE,
(făcînd semnul crucii)

Majestate,
Dar regele-alte neamuri nu are, din păcate.
Regina mamă-i moartă... şi neamul izbăvit.

REGINA

Bun ! Să-mi servească cina. Casilda, te invit.

CASILDA
(aparte, arătînd spre ducesă)

Mă ceartă străbunica !

DUCESA DE ALBUQUERQUE
(făcînd o reverenţă)

Cînd regele de-acasă
Lipseşte-atunci regina stă singură la masă.

REGINA
(ajunsă la capătul răbdării)

Of ! Doamne ! Ce tortură ! Să nu te poţi mişca,
Să nu poţi sta de vorbă, să nu poţi nici mînca !...
Vai ! Sînt de-un an regină şi o să mă omoare !

CASILDA

(aparte, privind-o cu compătimire)

Ce pacoste pe dînsa ! Ce viață-ngrozitoare !
Să stai de-a rîndul zile și nopți, să văduvești,
Să n-ai altă plăcere decît doar să privești
O baltă înverzită cu apă stătătoare...

(Privindu-l pe don Guritan, în picioare și nemișcat.)

Și-un Don Juan tomnatic oftînd... tot de-an picioare !

REGINA

(Casildei)

Casilda, ce ne facem ? Tînjim... și e păcat !

CASILDA

Regina guvernează cînd regele-i plecat.
Ce-ar fi să stați de vorbă puțin și cu miniștrii ?

REGINA

(ridicînd din umeri)

Cu cine ? Vai de mine ! Ce maimuțoi siniștri !
S-aud iar despre Franța, de regele-i caduc ?
De ducele al cărui portret alcazii-l duc
Pe străzile din Burgos, sub baldachin de aur ?
Să-mi trăncăne de Roma ? De lipsuri în tezaur ?
Năstrușnice distracții !

CASILDA

De ce nu invitați
Un ofițer mai tînăr... să vă mai și distrați ?

REGINA

Casilda!

CASILDA

Curtea asta e plină de tristeţe.
Ne trebuie şi nouă un pic de tinereţe.
Îmbătrîneşti prea iute, cînd ochii, zile-ntregi,
Nu întîlnesc în cale decît numai moşnegi!

REGINA

Ce-ţi pasă? Rîzi! — Cu timpul îţi pierzi nădejdea-n
Domnul...
Îţi piere bucuria... la fel cum piere somnul.

(Gînditoare.)

Tot parcul e salvarea. Acolo, cel puţin,
Mă pot plimba în voie.

CASILDA

E paradisu-n plin!
După statui spionii veghează în surdină,
Iar zidul depăşeşte copacii din grădină.

REGINA

M-apucă cîteodată un dor de-a evada...

CASILDA

Dacă doriţi, o! doamnă... eu vă pot ajuta.
Cînd stai ca-n puşcărie şi zilele sînt grele,
Fireşte, caţi prilejul să scapi dintre zăbrele.

Eu am mijlocu-acesta... și majestatea ta,
Dac-ar dori, spre seară, cînd se va înnopta,
Să iasă la plimbare ?...

REGINA

Vai ! Asta nu se poate !

CASILDA

Cu toate astea-i lucrul cel mai ușor din toate.

REGINA

Destul !

(Se depărtează de Casilda. O apucă din nou gîndurile.)

Mă poartă gîndul, mereu nețărmurit,
Spre locurile scumpe unde-am copilărit.
La sora mea, cu care ne fugăream prin luncă...
Si la țăranii noștri ce se duceau la muncă.
Sedeam cu ei de vorbă. O viață ca de rai !
Pînă-ntr-o zi apare un domn cu-accent în grai
Si după ce salută și respectos se-nclină,
Îmi spune : „Doamnă, soarta v-a hărăzit regină !"
Pe-obrajii bietei mame curgeau lacrimi șiroi ;
Dar tata era vesel. Azi plîng, plîng amîndoi.
De-aceea-i trimit tatii această cutioară...
Să-i fac o bucurie. — Vai ! Totul mă-nfioară !
Și păsările mele de-acasă au murit !

(Casilda face un semn cu mîna că le-ar rupe gîtul la păsări, în timp ce privește pieziș la doamnele de onoare.)

Nici flori s-aduc de-acasă n-am voie. E oprit.
Să n-auzi niciodată o vorbă mai duioasă!
Mai ieri eram o fată zburdalnică, voioasă...
Azi o regină-n lanţuri! — E drept, ce jalnic parc!
Să stai numa-ntre ziduri, închisă ca-ntr-un ţarc...
Ca dincolo de viaţă!

(Se aude un cîntec îndepărtat.)

Ce-i asta?

CASILDA

Trec spre casă
Femeile ce spală la gîrlă.

REGINA

Ce le pasă!

(Cîntecul se aude mai distinct. Regina ascultă cu nesaţ.)

Păsările în zăvoaie
De ce le-aş mai asculta?
Pasărea cea mai vioaie
Cîntă, cîntă-n vocea ta!

Dumnezeu de-ar stinge oare
De pe cer toţi aştrii săi...
Steaua cea mai lucitoare
Scînteiază-n ochii tăi!

Dacă florile pe lume
Să-nflorească-ar înceta...
Floarea cea fără de nume
E în inimioara ta!

Păsărica cea măiastră
Cu pîrdalnica de stea
Și cu floarea cea albastră...
Nu-s decît dragostea mea!

(Femeile se îndepărtează. Cîntecul se aude din ce în ce mai de departe, pînă ce se pierde.)

REGINA
(visătoare)

Ființe fericite! Cînd ele cîntă-n crîng,
Îmi face și plăcere... îmi vine să și plîng!

DUCESA,
(către doamnele de onoare)

O! Izgoniți pe-aceste femei nerușinate
Cruțați-o pe regina.

REGINA

Dar sînt nevinovate!
Lăsați-le în pace să-și caute de drum,
Ducesă.

(Casildei, arătîndu-i fereastra din fund.)

Hai, Casildo, să le privim acum
Cum trec cîntînd voioase pe sub fereastra noastră.

(Se îndreaptă cu Casilda spre fereastră.)

DUCESA
(sculîndu-se și făcînd o reverență)

Regina n-are voie s-apară la fereastră.

REGINA

(oprindu-se şi întorcîndu-se din drum)

Nu-i chip. O să rămînem închise în odăi.
Amurgul ce se lasă alene peste văi
Si pulberea de aur ce-nvăluie dumbrava
Si cîntecele care mereu inundă slava...
Sînt lucruri de la care mi-am luat adio eu.
Adio de la toate ce-s de la Dumnezeu:
Natură, libertate, viaţă, vioiciune...

DUCESA

(făcîndu-le semn celor da faţă să părăsească încăperea)

Să mergem! Azi e ziua de post şi rugăciune.

(Casilda face şi ea cîţiva paşi spre uşa de ieşire. Regina o opreşte.)

REGINA

Şi tu pleci?

CASILDA

(arătînd pe ducesă)

A dat ordin ducesa. Vrei nu vrei...

DUCESA

(înclinîndu-se în faţa reginei, pînă la pămînt)

Hai! Să lăsăm regina să-şi facă ruga ei.

(Ies cu toţii, după ce se înclină respectuos în faţa reginei.)

SCENA II

REGINA

(singură)

Iar m-au lăsat cu toții... ca în atîtea rînduri...
Și iar mă lupt stingheră cu fel de fel de gînduri.
Biet suflet ce se zbate în beznă și în vid!

(Visătoare.)

A! Văd și-acuma pata de sînge de pe zid.
S-o fi rănit, pesemne. Dar cine e de vină?
De ce s-a pus să sară zaplazul din grădină?
Ca să-mi aducă-o floare cu foile-argintii.
Dar pentru-atîta lucru să facă-așa prostii?!
Da. S-a rănit, desigur, în țepile rebele
Și-un petic de dantelă s-a agățat în ele.
Ciudat! Un strop de sînge m-a și recompensat
Pentru-atîtea lacrimi pe care le-am vărsat!

(Cufundată și mai mult în gînduri.)

Voiam să-l uit. Jurasem. Făcusem legămîntul
Să nu mai iau buchetul. Dar nu pot jurămîntul
Să-l țin. — Azi sînt trei zile de cînd n-a apărut.
Oricine-i fi tu, tînăr, frumos, necunoscut,
Ce știi că port în deget de formă-o alianță;
Tu, ce nu ceri nimica și n-ai nici o speranță;
Tu, care pentru mine te urci pe culmi de munți
Și-n fiecare clipă primejdia o-nfrunți,
Ca să-i oferi reginei, pe-ascuns, în noaptea sumbră,
O floare ce-i e dragă — amicul meu din umbră —
Oricine-ai fi pe lume, fii binecuvîntat:
Ai pus un pic de balsam pe-un suflet frămîntat!

(Ducînd brusc mîna la inimă.)

Scrisoarea lui-mă arde!

(Căzînd din nou pe gînduri.)

Şi don Salust! Ce piază!
Destinul mă loveşte, dar mă şi protejează.
Mă urmăresc un înger şi-un monstru blestemat.
Îi simt cum pe tăcute, în taină, necurmat,
Mă urmăresc doi oameni, mă fugăresc orbeşte:
Un om ce mă urăşte... şi-un om ce mă iubeşte!
Prietenul putea-va răpune pe duşman?
Ce-nseamnă o regină? Un biet suflet sărman,
Plăpînd, fără putere... O biată inimioară
Lăsată-n voia soartei.

(Îngenunche în faţa Madonei şi se roagă.)

Ajută-mă, Fecioară!
Nu îndrăznesc nici ochii spre tine să-i îndrept.

(Se întrerupe.)

Scrisoarea şi dantela mă ard cumplit pe piept.

(Pune mîna în sîn şi smulge o scrisoare mototolită, un buchețel ofilit de flori albastre şi o bucată de dantelă pătată de sînge, pe care le aruncă pe masă; apoi se aşază din nou în genunchi.)

Fecioară, izgoneşte din inimă dogoarea...
Ajută-mă, Prea Sfîntă!

(Se întrerupe.)

M-atrage iar scrisoarea.

(Îngenunche din nou.)

Mă ispiteşte. Însă nu vreau s-o mai citesc,
Azvîrle, Prea Curată, tot harul tău ceresc

16

Asupra roabei tale... şi mîntui-o de rele!

(Se ridică, face cîţiva paşi spre masă, se opreşte; apoi ia repede scrisoarea, cedînd unei ispite căreia nu i se poate împotrivi.)

S-o mai citesc o dată... şi-o rup în bucăţele.

(Cu un surîs trist.)

De-o lună şi mai bine acelaşi lucru-l spun.

(Desface scrisoarea şi citeşte.)

„Domniţă-n preajma voastră trăieşte un nebun,
Ce vă iubeşte-n taină, pe-ascuns, ca un sihastru...
Şi suferă; un vierme îndrăgostit de-un astru
Şi care şi-ar da viaţa pe-un zîmbet efemer;
Un om ce moare-n umbră, cînd tu luceşti pe cer!"
Cînd inimii i-e sete, ea trebuie să beie...
Să fie şi otravă!

(Pune scrisoarea şi dantela în sîn.)

Sînt şi eu o femeie.
Mi-e dor de-o-mbrăţişare... mi-e dor de un sărut!
L-aş fi iubit atîta pe rege, să fi vrut!
Dar tristă şi uitată, mereu în sihăstrie...

(Uşa cea mare se deschide şi intră un lacheu cu livrea de mare ţinută.)

LACHEUL
(cu voce tare)

O veste de la rege-a sosit.

REGINA

(deşteptîndu-se parcă dintr-un vis urît, cu o exclamaţie de satisfacţie)

Ce bucurie!

SCENA III

Regina, ducesa de Albuquerque, Casilda, don Guritan, doamnele de onoare ale reginei, paji. *Ruy Blas.*

(Toţi păşesc în scenă cu un aer grav. Ducesa e în cap; apoi vin doamnele de onoare. Ruy Blas rămîne în fundul scenei. El poartă un costum minunat. Mantia îi cade pe mîna stîngă. Doi paji, ducînd pe o pernă de lamé scrisoarea regelui, îngenunchează în faţa reginei, la cîţiva paşi de aceasta.)

RUY BLAS

(aparte)

E-atîta de frumoasă!

REGINA

(aparte)

Scrisoarea ce primesc
E-un dar din cer!

(Tare.)

Hai, dă-mi-o!

(Intorcîndu-se către portretul regelui.)

O! Sire-ţi mulţumesc!

(Ducesei.)

Măria sa de unde-mi trimite-acea scrisoare?

DUCESA

Din Aranjuez, de unde-i acum la vînătoare.

REGINA

Îi mulţumesc din suflet! În nostalgia mea
Scrisoarea lui e-un balsam ce mă va mîngîia.
Vreau s-o citesc.

DUCESA
(făcînd o reverenţă şi arătînd scrisoarea)

O clipă. Uzanţa, majestate,
Iertaţi, dar îmi dă mie această-ntîietate.

REGINA

Of! Bine! Hai, citeşte!

(Ducesa ia scrisoarea şi o desface fără grabă.)

CASILDA
(aparte)

Mesajul fermecat!

DUCESA
(citind)

„Pe-aici e vijelie cumplită. Am împuşcat
Cinci lupi!" Semnează: „Carlos".

REGINA
(aparte)

O! Doamne!

DON GURITAN
(ducesei)

Atît?

DUCESA

Atîta.

CASILDA
(aparte)

Cinci lupi uciși! Sărmana regină! Amărîta!
Tot singură! Îți vine și inima să-ți rupi...
Și regele îi scrie: „Am împușcat cinci lupi!"

DUCESA
(reginei, întinzîndu-i scrisoarea)

Vrea majestatea voastră să?...

REGINA
(respingînd scrisoarea)

Nu!

CASILDA
(ducesei)

E tot?

DUCESA

Fireşte.

Măria sa vînează. Atunci cînd poposeşte,
El scrie cum e timpul şi ce-a vînat.

(Cercetînd scrisoarea.)

Acum

Abia văd că nu-i scrisul măriei sale.

REGINA
(smulgîndu-i scrisoarea şi examinînd-o)

Cum ?

Nu-i scrisul lui. E sigur. Pe orice fac prinsoare.

(O cercetează şi mai atent; pe faţa ei se poate citi o stupoare crescîndă.)

E-aidoma cu scrisul din cealaltă scrisoare
Pe care am primit-o.

(Arată cu mîna scrisoarea ascunsă în sîn.)

Aici e un mister!

(Către ducesă.)

Şi cine-i mesagerul ?

DUCESA
(arătîndu-l pe Ruy Blas)

E-un nobil cavaler.

REGINA
(întorcîndu-se spre Ruy Blas)

E tînărul acesta ?

DUCESA

Da. E numit de rege
Scutier pe lîngă casa reginei. Se-nţelege
Că lui i-a dat mesajul augustul suveran.

REGINA

Şi cine-i cavalerul ?

DUCESA

Don Cezar de Bazan...
Şi pe deasupra conte de Garofa. În fine,
Un gentilom de seamă, cu sînge-albastru-n vine.
Îl sprijină marchizul de Santa-Cruz.

REGINA

Doresc
Să-ntreb ceva.

(Lui Ruy Blas.)

Seniore, fii bun...

RUY BLAS
(aparte, tresărind)

Înmărmuresc !
Cînd îmi vorbeşte, tremur.

DUCESA
(poftindu-l pe Ruy Blas)

Te rog, dă-ţi osteneala...

DON GURITAN
(privindu-l pe Ruy Blas chiorîş, aparte)

Hm! Tînărul acesta îmi strică socoteala!

(Ruy Blas, palid şi tulburat, se apropie încet.)

REGINA
(lui Ruy Blas)

Ai fost la Aranjuez?

RUY BLAS
(inclinîndu-se)

Da. Acuma am picat.

REGINA

Măria sa e bine?

(Ruy Blas se înclină. Regina îi arată scrisoarea.)

Biletu-a fost dictat
De el?

RUY BLAS

Era călare... şi n-avea cum să scrie.
El l-a dictat...

(Şovăieşte.)

REGINA,
(aparte, privindu-l pe Ruy Blas)

Privirea lui plină de mîndrie

Mă înfioară toată. O! tare-aş încerca
Să-ntreb cui a dictat-o, dar...

(Tare.)

Bine. Poţi pleca!
Ia, stai!

(Ruy Blas, care făcuse cîţiva paşi spre ieşire, se întoarce din drum.)

Erau pe-acolo seniori?

(Ruy Blas se înclină.)

Ştii cine-anume?

RUY BLAS

Erau, mărită doamnă, dar nu-i cunosc pe nume.
Am stat cîteva ore. Cu totu-am fost plecat
De la Madrid trei zile.

REGINA
(aparte)

Trei zile?! Ce ciudat!

RUY BLAS
(aparte)

Mi-e pieptul o văpaie de foc. Ce nerozie!
Să fiu gelos, pe cine? Infamă gelozie!

DON GURITAN
(apropiindu-se de Ruy Blas)

Aţi fost numit scutierul reginei. Deci, dator
Sînteţi să staţi de veghe, dacă, întîmplător,

Vrea regele la noapte s-o vadă pe regină...
Şi să-i deschideţi uşa spre camera vecină.

RUY BLAS

(aparte, tresărind)

Ce ? Să-i deschid eu uşa ? !

(Tare.)

Cum ? Regele-i plecat.

DON GURITAN

Dar poate să se-ntoarcă oricînd, inopinat.

RUY BLAS

(aparte)

Ce-a spus ?

DON GURITAN

(aparte, observîndu-l)

Ce vrea ?

REGINA

(care a auzit conversaţia şi care l-a urmărit cu privirea pe Ruy Blas, aparte)

Ce palid e !

(Ruy Blas se clatină şi se sprijină de braţele unui fotoliu.)

CASILDA
(reginei)

Are ameţeală.

I-e rău !

RUY BLAS
(abia ţinîndu-se pe picioare)

Nu. Nu-i nimica. Puţină osteneală.
Călare.. de trei zile... pe drum... neodihnit...

(aparte)

Să-i deschid uşa !

(Cade istovit pe un fotoliu. Mantia i se desface într-o parte, lăsînd să i se vadă mîna dreaptă înfăşurată într-un bandaj plin de sînge.)

CASILDA

Doamnă, la mînă e rănit !

REGINA

Rănit ? Ce spui ?

CASILDA

Leşină !

REGINA
(căutînd în sîn)

Dă-i iute să respire
Acest flacon cu săruri... şi o să-şi vină-n fire.

(În această clipă, ochii ei au zărit manşeta lui Ruy Blas de la braţul drept; aparte.)

A! Recunosc dantela! E-aceeaşi! Aş putea
Să jur.

(Scoate flaconul din sîn şi totodată şi o bucată de dantelă. Ruy Blas n-a scăpat-o din ochi şi a urmărit tot ce s-a petrecut.)

RUY BLAS
(copleşit de emoţie)

O! O!

(Privirile lor se încrucişează. Un moment de tăcere.)

REGINA

E dînsul!

RUY BLAS
(aparte)

Pe inimă-o ţinea!

REGINA
(aparte)

E dînsul!

RUY BLAS
(aparte)

O! Fă, Doamne, să mor în clipa asta!

(In învălmăşeala produsă de accident, toate doamnele de onoare fiind ocupate în jurul lui Ruy Bals, nimeni n-a băgat de seamă ce s-a petrecut între acesta şi regină.)

CASILDA

(dîndu-i lui Ruy Blas să respire flaconul cu săruri)

Nu v-aţi rănit aicea. Prea mare-ar fi năpasta.
Cred că-i o rană veche, ce s-a deschis acum,
Cînd aţi venit la curte. De ce-aţi plecat la drum ?
A fost o imprudenţă...

REGINA

(Casildei)

Casilda, încetează !

DUCESA

(Casildei)

Sînt lucruri ce pe doamna nu o interesează.

REGINA

Cum el a scris scrisoarea — e limpede acum —
A vrut el s-o aducă.

CASILDA

Dar n-a spus nicidecum
C-a scris-o el.

REGINA

Casilda, taci !

CASILDA
(lui Ruy Blas)

Vă simţiţi mai bine?

RUY BLAS

Renasc!

REGINA
(către doamnele de onoare)

Să ne retragem. Primiţi, cum se cuvine,
Şi duceţi-l pe conte-n apartament la el.

(Către paji, în fundul scenei.)

Măria sa nu vine la noapte la castel.
Va mai rămîne încă un timp la vînătoare.

(Se retrage cu toată suita în apartamentele ei.)

CASILDA
(privind-o în timp ce iese)

Ce-o fi mocnind într-însa?!

(Iese pe aceeaşi uşă, luînd cu sine şi caseta cu relicve.)

RUY BLAS
(singur în scenă, e încă sub impresia ultimelor cuvinte ale reginei, pe care le-a ascultat cu o nespusă bucurie. Pare că visează. Apoi ridică bucata de dantelă, pe care regina, în tulburarea ei, a lăsat-o să cadă pe covor. O priveşte cu nesaţ şi o acoperă de sărutări. Apoi ridică ochii spre cer)

O! Doamne! Vrei tu oare
Să-nnebunesc?

(Privind dantela.)

Dantela a stat la sînul ei!

(O bagă în sîn. Apare don Guritan, pe ușa pe care a ieșit regina. Pășește agale. Ajungînd în fața lui Ruy Blas și fără a rosti un cuvînt, trage spada pe jumătate din teacă și o măsoară cu aceea a lui Ruy Blas. Spadele nu sînt deopotrivă de lungi. Apoi o pune la loc în teacă. Ruy Blas îl privește cu nedumerire și surprindere.)

SCENA IV

Ruy Blas, don Guritan.

DON GURITAN
(punîndu-și spada în teacă)

Aduc eu două spade la fel de lungi.

RUY BLAS

Ce vrei?

DON GURITAN

În anul șase sute cincizeci, în Alicante,
Un june foarte chipeș, în haine elegante,
Turnat ca o statuie, frumos ca Adonis,
Se tot ținea de fusta amantei mele-un vis!
Trecea pe sub balconul din fața catedralii

Mai mîndru și mai țanțoș decît toți amiralii.
Era un oarecare Vasquez. Scurt! L-am ucis!

(Ruy Blas vrea să-l întrerupă. Don Guritan îl oprește c-un gest și continuă.)

Era în șase sute și șaptezeci, precis.
Gil, conte de Iscola, un nobil cu renume,
Trimise-amantei mele de-atuncea, c-un anume
Griefel, sclav din Vizerta, un bilețel de-amor.
Știi care-a fost urmarea? Un îndoit omor:
Și sclavul și stăpînul! Așa le-a fost ursita!

RUY BLAS

Dar bine...

DON GURITAN

În șase sute optzeci și doi — iubita
Mea de pe-atunci, o zînă, cu trupul sculptural,
Mă înșela c-un june: don Tirso Gamonal,
Un gentilom de rasă și plin de cutezanță,
Avînd costum la modă de-o rară eleganță,
Cu tocul la coturne în aur căptușit.
A dispărut și Tirso!

RUY BLAS

Dar, domnule-n sfîrșit,
Ce-nseamnă toate astea?

DON GURITAN

Înseamnă că se crapă
Urciorul care merge prea deseori la apă.
Înseamnă că la patru se face zi; că știu

În spatele capelei, un loc dosit, pustiu;
Înseamnă că ești Cezar și pe deasupra conte
Și sper că nu ți-e frică de spadă sau de glonte;
Înseamnă că-s don Gaspar Tassis y Guevarra
Și conte de Onate...

RUY BLAS
(rece)

Bun. Vă voi onora!

(De cîtva timp Casilda, curioasă, s-a înapoiat, în vîrful picioarelor, pe ușița din fund, fără să fie văzută și a ascultat ultimele lor cuvinte.)

CASILDA
(aparte)

Să-nștiințez regina... și fără-ntîrziere.

DON GURITAN
(imperturbabil)

Dacă dorești să afli umila mea părere,
Am să ți-o spun în față, căci n-am ce să ascund.
Am o idee proastă și îmi displac profund
Toți domnișorii-aceia, pretinși seniori de viță,
Crai scoși ca din cutie, mustața-n furculiță,
Ce veșnic prin saloane roiesc printre femei,
Cînd miorlăiți, cînd țanțoși ca niște cocoșei,
Istorisind cu vervă o strașnică-aventură...
Eroi care leșină... pentru-o zgîrietură!

RUY BLAS

N-am înțeles o iotă.

DON GURITAN

Să am iertare. Ştiţi!
Ştiţi că sîntem de-aceeaşi femeie-ndrăgostiţi.
Din noi doi unul, sigur, e de prisos. Dar care?
Scutierul? Majordomul? Cumplită încercare!
Avem ranguri egale-n acest palat regal...
Dar totuşi n-avem drepturi de rang perfect egal.
Eu nu am decît dreptul vechimei şi-al nobleţei.
Dar dumneata ai dreptul semeţ al tinereţei.
De-aceea mi-e şi teamă. Pricepi, nu-s încîntat
Să mă aşez la masă c-un lup înfometat;
Nici să lupt în arena lui Cupidon c-un altul
Ce are tolba plină. Cu greu suporţi asaltul...
Cînd suferi şi de gută. Nu-s nici în aşa hal
De prost, ca să-mi închipui că pot să fiu rival
C-un june ce provoacă mereu cîte-o sincopă...
Şi să-i răpesc în tihnă pe dulcea-i Penelopă.
Cum văd că am de-a face c-un june-atrăgător,
Amabil, plin de farmec, aproape-ncîntător...
M-am hotărît să-l spintec ca pe ceilalţi.

RUY BLAS

Bun. Fie!

DON GURITAN

Deci mîine-n faptul zilei, cînd zorii reînvie,
Să fiţi prezent la locul ştiut. Dar numai noi,
Fără valeţi sau martori. Şi-acolo, amîndoi,
Cu spada sau pumnalul, semeţi şi fără teamă,
Ne-om despica în două, ca gentilomi de seamă!

(Îi întinde mîna, pe care Ruy Blas o strînge.)

RUY BLAS

Ce-am hotărît rămîne secret, neapărat.

(Contele confirmă din cap.)

Pe mîine!

(Ruy Blas iese.)

DON GURITAN,
(singur în scenă)

Mi-a strîns mîna... dar nici n-a tremurat.
Ştia cu toate-acestea că o să-i spintec guşa...
Şi n-a clintit. E tare!

(Se aude zgomotul unei chei în broasca uşei care dă în apartamentele reginei.)

St! Se deschide uşa!

(Apare regina. Ea se îndreaptă grăbită spre don Guritan, care e uimit şi încîntat de a o vedea. Regina ţine în mînă cutia cu relicve.)

SCENA V

Don Guritan, regina.

REGINA
(surîzînd)

Pe dumneata te caut.

DON GURITAN,
(încîntat)

Sînt, doamnă, încîntat!

(Regina punînd caseta pe măsuță.)

Vreau să te rog un lucru... un lucru ne-nsemnat.

(Rîzînd)

S-au spus mai adineauri și vrute și nevrute.
Printre-altele, Casilda — femeile-s limbute —
Mi-a spus că pentru mine ești gata dumneata
Să faci orice ți-aș cere.

DON GURITAN

E drept, măria ta.

REGINA
(rîzînd)

Eu n-am crezut, firește.

DON GURITAN

Greșit-ați, majestate.

REGINA

Mi-a spus c-ai fi în stare, cu generozitate,
Să-mi dăruiești și viața.

DON GURITAN

Casilda n-a mințit.

REGINA

Eu zic că da.

DON GURITAN

Nu doamnă. A zis ce-a presimţit.
Voi face ce veţi cere, orice, fără măsură.

REGINA

Orice ?

DON GURITAN

Orice !

REGINA

Ei bine, atunci fii bun şi jură
Că ce mi-a spus nu-s vorbe şi că-i adevărat.

DON GURITAN

Jur ! Jur pe Sfîntul Gaspar, patronul venerat !
Ordonă, majestate ! Sînt slugă devotată.

REGINA
(luînd caseta)

Atunci, iubite conte, te rog să pleci de-ndată
Să duci cutia asta, cu tot al ei cuprins,
La Neuburg, s-o dai tatii din partea mea.

DON GURITAN
(aparte)

M-a prins!

(Tare.)

La Neuburg?

REGINA

Da, la Neuburg.

DON GURITAN

La cinci sute de leghe?

REGINA
(arătîndu-i cutia)

Sînt lucruri de valoare. Să fii mereu de veghe.

DON GURITAN

Și cînd ar fi nevoie să plec?

REGINA

Numaidecît.

DON GURITAN

Nu s-ar putea pe mîine...

REGINA

Nu! Nu! E hotărît!

DON GURITAN
(aparte)

M-a prins!

(Tare.)

Vedeţi că...

REGINA

Pleacă!

DON GURITAN

Aveam...

REGINA

Mi-ai dat cuvîntul.

DON GURITAN

O treabă.

REGINA

Nu se poate! Respectă-ţi jurămîntul!

DON GURITAN

O zi măcar...

REGINA

Nici una!

DON GURITAN

O zi..

REGINA

Nici un minut!

DON GURITAN

Măria ta...

REGINA

Hai, pleacă! Și capeți un sărut!

(Îi sare de gît și-l sărută.)

DON GURITAN.

(necăjit dar și încîntat)

Plec! Nu-i bărbat pe lume în cale să vă steie.

(Aparte.)

Sînt sigur că Satana a fost întîi femeie!

REGINA

(arătînd spre fereastră)

La poarta de intrare te-așteaptă un rădvan.

DON GURITAN

(aparte)

A! S-a gîndit la toate!

(Scrie cîteva rînduri pe o hîrtie, apoi sună dintr-un clopoțel. Intră un paj.)

Don Cezar de Bazan
Așteaptă-aceste rînduri. Fugi fără-ntîrziere.

(Aparte.)

Duelu-o să rămînă acum la-napoiere.

(Tare.)

Eu plec, mărită doamnă, precum ați ordonat.
Sînt sluga dumneavoastră.

(Ia caseta, sărută mîna reginei, se înclină respectuos și iese. Cîteva clipe mai tîrziu se aude huruitul unei trăsuri care se îndepărtează.)

REGINA
(căzînd într-un fotoliu)

Don Cezar e salvat!

ACTUL III

RUY BLAS

Sala guvernului în palatul regal din Madrid.

In fund o ușă mare, în fața căreia sînt cîteva trepte. In unghiul stîng, un plan oblic, acoperit cu o tapiserie scumpă. In unghiul drept o fereastră. In dreapta o masă lungă, acoperită cu o catifea verde, în jurul căreia se găsesc opt sau zece fotolii, corespunzînd la tot atîtea pupitre așezate pe masă. La mijlocul mesei, cu fața la public, un fotoliu impunător, tapisat cu brocart de aur, sub un baldachin cu stema Spaniei și coroana regală. Alături de fotoliu, un scaun.

La ridicarea cortinei *Junta del dispacho universal* — consiliul privat al regelui — e pe punctul de a începe ședința.

SCENA I

Don Manuel Arias, președintele Castiliei, *don Pedro Velez de Guevarra,* conte de Camporeal, consilier civil și militar al Contaduriei, *don Fernando de Cordova y Aguilar,* marchiz de Priego, în aceeași calitate, *Antonio Ubilla,* administrator al venituri-

lor, *Montazgo*, consilier juridic al Camerei Indiilor, *Covadenga*, secretarul suprem al Insulelor[1] și alți consilieri.

Consilierii sînt îmbrăcați în negru; ceilalți în ținuta curții regale. Camporeal are pe mantie marea cruce de Calatrava; de Priego are prins la gît ordinul „Lîna de aur" Don Manuel Arias, președintele Castiliei și contele de Camporeal își vorbesc încet în fața scenei. Ceilalți consilieri sînt împrăștiați în grupuri, în toată sala.

DON MANUEL ARIAS

E cam suspect cînd omul obține-atîtea grații
Deodată.

CONTELE DE CAMPOREAL

Prim-ministru, un teanc de decorații,
Plus duce de Olmedo...

DON MANUEL ARIAS

În șase luni!

CONTELE DE CAMPOREAL

Încît
Te-ntrebi cine-i împinge?

DON MANUEL ARIAS
(în șoaptă)

Regina! Hotărît!

---

[1] Insulele din Mediterana, aflate în posesiunea Spaniei (n.r.).

CONTELE DE CAMPOREAL

Și regele becisnic, trăiește ca-n poveste
Lîngă mormîntul primei și scumpei lui neveste.
Retras, bolnav și singur stă la Escurial.
Regina face totul.

DON MANUEL ARIAS

Așa-i Camporeal.
Regina guvernează. Iar pe ea o conduce
Don Cezar.

CONTELE DE CAMPOREAL

Omu-acesta ciudată viață duce.
Întîi, el pe regina n-o vede nicăieri.
L-am urmărit într-una. Și nu-l pîndesc de ieri.
Ba o și ocolește. Pe ce vrei fac prinsoare.
Pe urmă, locuiește ca într-o închisoare,
Într-o căsuță lîngă palatul lui Tormez,
Sinistră-ntunecoasă... un cuib de huhurez...
La ușă cu doi negri, înfipți ca o statuie.
De n-ar fi muți, săracii, cîte-ar putea să spuie!

DON MANUEL ARIAS

Doi negri muți?

CONTELE DE CAMPOREAL

Pe ceilalți valeți i-a instalat
Aici, în locuința ce are la palat.

DON MANUEL ARIAS

E un mister!

DON ANTONIO UBILLA
(care s-a apropiat de grupul lor)

Și totuși, să știți, e-un om cu vază.

CONTELE DE CAMPOREAL

Dar face caz de cinste cu prea multă emfază.

(Lui don Manuel Arias.)

E protejat de domnul de Santa-Cruz. Văr bun
Cu don Salust, ce-aproape de-un an e în surghiun.
Pe vremi, acest don Cezar, ce-i azi atotputernic
Era tot ce există sub soare mai nemernic.
Un caraghios zănatic... și-n plus un grandoman.
Și-a cheltuit averea în mai puțin de-un an.
Schimba la două zile caleașca și femeia...
Și ar fi fost în stare — spun toți din vremea-aceea —
Să-nghită și-un imperiu pe zi, de-ar fi putut.
Cînd, într-o zi... adio! Plecă... și-a dispărut!

DON MANUEL ARIAS

Îmbătrînind, nebunul se face om cuminte.

CONTELE DE CAMPOREAL

Și fetele de stradă devin, cu vîrsta, sfinte.

UBILLA

E totuși om integru.

CONTELE DE CAMPOREAL

Ubilla, ești candid,
Cînd crezi în probitatea acestui individ.

(Cu intenție.)

Voi știți lista civilă-a reginei cît revine?
Nici pe Pactol[1] nu curge atît bănet!

(Apăsînd asupra cifrelor.)

Ei, bine,
Mai mult de șapte sute de mii de galbeni grei!
Dac-am zvîrli o plasă, am pescui cît vrei.
Cînd apele sînt tulburi e pescuitul spornic.

MARCHIZUL DE PRIEGO
(intervenind)

Fiți mai prudenți, prieteni. Bunicul meu, om dornic
De multă-nvățătură, spunea scurt, lămurit:
„Să-l muști pe rege... dar să-l săruți pe favorit!"
Hai, domnilor, să trecem la treburile țării!

(Consilierii se așază în jurul mesei. Unii iau condeiele în mînă; alții răsfoiesc hîrtii. Atmosferă de inactivitate. Un moment de tăcere.)

MONTAZGO
(încet lui Ubilla)

Te-am mai rugat o dată și n-ai dat curs rugării.
Numește-l pe nepotul meu pretor. Te rog eu.

UBILLA
(același joc)

Dar și eu te rugasem să-l pui pe vărul meu,
Don Melchior de Elva, judecător la Ebru.

---

[1] Rîu in Asia Mică. Legenda spune că in nisipul lui s-ar fi găsit aur. De aici, la figurat, izvor de bogăție (n.r.).

MONTAZGO

(protestînd)

Ai devenit, Ubilla, un căpcăun celebru...
Abia-ţi dotarăm fata. Prea eşti nesăturat.

UBILLA

(la ureche)

Nepotul va fi pretor...

MONTAZGO

(acelaşi joc)

Şi vărul... magistrat!

COVADENGA

(în picioare)

St! Domnilor miniştri-ai Castiliei! Eu stărui
Să discutăm pe faţă venitul fiecărui...
Căci unii au cu carul, iar alţii n-au de-ajuns.
Deci, să curmăm o dată acest grav neajuns.
Veniturile ţării sînt prea împrăştiate.
E un dezastru public. Să facem, deci, dreptate.
Ubilla-are tutunul. Domnul de Priego
Percepe tot venitul din mosc şi indigo.
Camporeal înghite, ca un titanozaur,
Impozitul pe sare, pe chihlinbar, pe aur...
Plus alte zeci de biruri... şi plus et-cetera!

(Lui Montazgo, care se agită.)

O! Montazgo, fă bine şi nu te supăra.
Din noi toţi laolaltă, ai partea cea mai mare;
Venitul de la porturi, plus dijma de la mare

Plus darea pe arsenic, pe cărțile de joc,
Amenzi nenumărate și multe la un loc,
Un bir pe plumb, aramă... Prea multă lăcomie!
Și eu nu am nimica! Să-mi dați ceva și mie!

CONTELE DE CAMPOREAL

(izbucnind în rîs)

Auzi! Auzi, vulpoiul! Domnind ca un calif,
C-o gheară în Majorca, cu alta-n Tenerif,
Pe insulele toate a două mări... ce dracu!
Și totuși, toată ziua, se tînguie săracu!

(Toți se scoală în picioare, certîndu-se.)

COVADENGA

(înfierbîntat)

Nu am nimic!

MARCHIZUL DE PRIEGO

(rîzînd)

Ai negrii!

COVADENGA

Ți-i dau!

MARCHIZUL DE PRIEGO

Ei, nu! Te-nduri?

MONTAZGO

Tot eu sînt cel mai șubred. Să-mi dați ceva păduri!

COVADENGA
(marchizului de Priego)

Dă-mi mie indigoul... și îți cedez toți negrii!

(Ruy Blas a apărut, cu cîteva clipe mai înainte, pe ușa din fund, fără a fi observat. Poartă un costum de catifea neagră și o mantie de catifea roșie pe deasupra. Are o pălărie cu pene albe și la gît ordinul „Lîna de aur". La început ascultă în tăcere, apoi coboară încet și se ivește deodată în mijlocul lor, chiar în toiul certei.)

SCENA II

Aceiași, Ruy Blas.

RUY BLAS

Ei, bravo! Poftă bună, miniștrii mei integri!

(Miniștrii întorc capul. Un moment de tăcere, surprindere și îngrijorare. Ruy Blas se acoperă, își încrucișează brațele și-i privește semeț în față.)

O! Sfetnici onorabili și mîndri demnitari,
V-ați transformat cu toții în bandă de tîlhari!
Vai! Cum nu vi-e rușine! Ba ați ales și ora
Cînd Spania se-neacă în văzul tuturora.
Deci asta-i grija voastră de trebile obștești?
Să-ți umpli buzunarul, să te căpătuiești?
Cînd țara își așteaptă plîngînd deznodămîntul,
Voi, cioclii ei hrăpareți, îi jefuiți mormîntul!
Deschideți bine ochii! Tot! tot ce ne-a sedus:
Virtutea țării noastre, grandoarea ei... s-au dus!

Pierdut-am fără lupte, Brazilia întreagă
Și țara portugheză ; -n Alsacia cea dragă
Ni s-a răpit Brisachul ; Steinfort în Luxemburg ;
Din Franche-Comté pierdut-am și ultimul foburg ;
Le Roussillon și Goa, teribila redută ;
Și șapte mii de mile de coastă-n veci pierdută !
Deschideți bine ochii ! De la apus la est
Europa ne privește zîmbind c-un ochi funest !
Sîntem de rîsul lumii ! Da ! Datorită vouă !
Olanda și-Englitera ne-mpart regatu-n două.
Sîntem trădați la Roma. În Piemont, la fel.
Dac-am avea armată, ne-am bate joc de el.
Ducatul de Savoia-i suspect și șovăielnic.
În Franța se așteaptă momentul mai prielnic.
Austria-i la pîndă. Infantul bavarez
Pe moarte. Viceregi-s de paie. Loganez
Ne compromite-n Flandra. Medina se întinde
La Neapoli în chefuri... iar Vaudémont ne vinde
Milano. Care-i leacul, iluștrii mei fruntași ?
Căci Spania-i slăbită de bani și de ostași.
În valurile mării pierdurăm, cu durere,
Vreo trei sute de vase și-n plus mii de galere.
Ce mai doriți, miniștri netrebnici și slugoi ?
Acest popor de oameni lihniți, desculți și goi,
Împovărat de sarcini și supt pîn' la ciolane,
V-a dat pentru desfrîuri, orgii și curtezane,
Știți cît ? V-a dat de-a lungul a douăzeci de ani
Aproape șase sute de milioane... bani !
Și tot nu vă ajunge ? Rușine să vă fie !
În tot cuprinsul țării, soldații, cu trufie,
Terorizează lumea și-o jefuie fățiș ;
O flintă te pîndește din orișice tufiș ;
În țară-i numai vrajbă, pe spatele opincii ;
Se bat prinți-ntre dînșii, se-ncaieră provincii ;
Călugării de-asemeni, de pradă ahtiați —

Și toți vor să despoaie pe cei mai despuiați.
Bisericile noastre sînt toate o ruină ;
Cresc ierburi și șopîrle ca într-o vizuină !
Unde te-ntorci tot intrigi, dezmăț și strîmbături !
Azi Spania-i haznaua pe care curg lături !
Ne invadară țara străinii și briganzii :
Ne pradă genovezii, și sarzii, și flamanzii !
Madrid e Turnul Babel ! Faimoșii alguazili
Sînt blînzi cu cei puternici, și cîini cu cei umili.
Nu trece-o noapte fără hoții și-asasinate
Și țipătul mulțimii mereu înspăimîntate.
Am devenit o cloacă de răi, de necinstiți.
Iau mită magistrații. Soldații nu-s plătiți.
Învingătorii lumii-s o haită destrămată
De goi, desculți și mizeri. Ce ? Asta e armată ?
Nici șase mii de oameni, haihui și fără frîu,
Cu o cămașă ruptă și un pumnal la brîu !
Un regiment e-o bandă, un fel de-adunătură ;
De cum se lasă noaptea, ieșind la cotitură,
Soldații se transformă în derbedei și hoți.
Matalobos e astăzi mai tare ca noi toți !
Cînd trece pe șosele caleașca-mpărătească,
Țăranii se adună, încep să cîrcotească ;
Ba unii chiar insultă cortegiu-imperial.
Iar el, regele vostru, stă la Escurial,
Îngîndurat și singur, închis ca-n presbiteriu
Și-asistă cum năvalnic se năruie-un imperiu !
Acesta-i adevărul ! Europa-ntreagă acum
Ne calcă în picioare, cum calci o zdreanță-n drum !
Sîntem în plin dezastru ! Și, fără să vă pese,
Dați buzna și pe bruma ce ne mai rămăsese !
Acest popor de vază și de străbuni măreți
A căror umbre sfinte ne văd de pe pereți —
E-n agonie. Era de glorii se termină
Dramatic... ca și leul ce moare de... vermină !

Ce faci tu, Carol Quintul, tu, împărat măreț,
Pe-aceste vremi de jafuri, teroare și dispreț?
De ce nu ieși din groapă, să vezi... și să te sperii,
Cum un regat, în care trăiesc zeci de imperii...
Se năruie. O! Quintus, îți cerem ajutor...
Căci Spania se stinge în văzul tuturor!
A! Globul tău pe care-l țineai în mîna dreaptă,
Un soare-a cărui raze păreau că se îndreaptă
Spre Spania, s-o facă să strălucească-n veci...
Azi globul tău e-un astru cu raze stinse, reci!
O lună pe trei sferturi mîncată de rugină
Și care nu mai poate să-mprăștie lumină.
Superba-ți moștenire e scoasă la mezat;
Iar sceptrul tău se vinde ca lucru vechi, uzat.
Atîți pitici, netrebnici, din mantia-ți regală,
Și-au încropit costume, așa-zise de gală;
Iar vulturul năvalnic, care pe vremi plutea
Deasupra-mpărăției... și care răspîndea
În lumea-ntreagă teamă, respect și strălucire...
L-au pus acum să fiarbă-n infama lor tingire!

(Consilierii au tăcut, umili și consternați. Numai marchizul de Priego și contele de Camporeal n-au plecat capul și-l privesc pe Ruy Blas cu ură. Apoi, Camporeal, după ce s-a sfătuit cu de Priego, se îndreaptă spre masă, scrie cîteva rînduri pe o hîrtie, pe care o semnează amîndoi.)

CONTELE DE CAMPOREAL
(înaintînd cu hîrtia, lui Ruy Blas)

Din partea amînduror, seniore, vă remit
Demisiile noastre.

RUY BLAS
(luînd hîrtia cu indiferență)

Prea bine. Le-am primit.
O să plecați chiar mîine. Eu mi-am și dat avizul.

(Lui Camporeal.)

Adică domnul conte-n Castilia...

(Lui Priego.)

Marchizul
În țara andaluză.

(Cei doi seniori se înclină și ies din scenă, țanțoși cu pălăria pe cap. Ruy Blas, către ceilalți consilieri.)

Nu vreau să mă răzbun...
Dar cei ce nu se-ndură s-o ia pe drumul bun
Sînt liberi să-i urmeze.

(Tăcere. Ruy Blas se așază la masă pe scaunul de lîngă tronul regal și desface corespondența. În timp ce parcurge scrisorile primite, Ubilla, Covadenga și Arias schimbă cîteva cuvinte în șoaptă.)

UBILLA
(lui Covadenga, arătîndu-l pe Ruy Blas)

E-un om ce nu se teme.
O să ajungă mare.

DON MANUEL ARIAS

Să aibă numai vreme.

COVADENGA

Şi să nu-şi bage nasul oriunde.

UBILLA

Am un crez:
E-un Richelieu[1] într-însul.

DON MANUEL ARIAS

Sau un Olivarez![2]

RUY BLAS
(după ce a citit o scrisoare)

Un nou complot? Ce-i asta? Poftiţi, vă dau citire:

(Citind)

„Se pregăteşte-n taină o groaznică-uneltire,
Cu scopul să dispară un mare personaj".

(Examinînd scrisoarea.)

Scrisoare-i anonimă. Ce ziceţi? Ce curaj!
Dar voi veghea.

(Intră un valet, care se apropie de Ruy Blas şi se înclină pînă la pămînt.)

Ce este?

VALETUL

Doreşte să vă vadă
Ambasadorul Franţei.

---

[1] Cardinal şi ministru al Franţei (1585—1642) sub domnia lui Ludovic al XIII-lea (n. r.).
[2] Ministru al Spaniei în secolul al XVI-lea (n.r.).

RUY BLAS

D'Harcourt ? O ! Ce corvadă !
N-am vreme. Cere-i scuze.

VALETUL
(inclinîndu-se din nou)

Şi nunţiul papal
V-aşteaptă, excelenţă,-n salonul principal.

RUY BLAS

N-am timp. E imposibil.

VALETUL

Prea bine, excelenţă.

(Valetul se înclină şi iese. De cîteva clipe a intrat un paj, în livrea roşie cu galoane de aur şi s-a apropiat de Ruy Blas. Acesta, zărindu-l.)

Nu mai primesc pe nimeni azi în audienţă.

PAJUL
(încet)

S-a-napoiat din Neuburg don Guritan.

RUY BLAS
(cu un gest de mirare)

Nu, zău ? !
Nu-l pot primi acuma. Să-i spui că-mi pare rău...

Şi să poftească mîine la cellalt domiciliu.

(Pajul iese. Adresîndu se consilierilor.)

Noi o s-avem de lucru. Vom ţine un consiliu.
Veniţi deci peste-o oră. V-aştept.

(Consilierii ies, salutîndu-l respectuos pe Ruy Blas. Acesta, rămas singur în scenă, face cîţiva paşi, adînc preocupat. Apoi, deodată, tapiseria din stînga scenei se dă la o parte şi apare regina. E îmbrăcată în alb şi poartă pe cap coroana regală. E strălucitoare de bucurie şi-l priveşte pe Ruy Blas cu admiraţie şi recunoştinţă. Ea ţine un moment tapiseria ridicată, lăsînd să se vadă, în spatele ei, o cameră secretă, mică şi întunecoasă. Ruy Blas, întorcîndu-se, dă cu ochii de regină şi rămîne împietrit.)

SCENA III

Ruy Blas, Regina.

REGINA

Iţi mulţumesc!

RUY BLAS

O! Doamne!

REGINA

Anevoie pot să mă stăpînesc.
Ai fost fără cruţare şi plin de măreţie.

Dă-mi voie să-ți strîng mîna cu sinceră mîndrie.

(Scoboară în scenă și-i strînge mîna cu emoție, înainte ca Ruy Blas să se poată dezmetici.)

RUY BLAS
(aparte)

Am ocolit-o-ntr-una... n-am vrut s-o văd... și-acum...

(Tare.)

Erați aicea, doamnă ?

REGINA

Și-am auzit tot.

RUY BLAS

Cum ?

REGINA

Nu mi-a scăpat o vorbă din cele cuvîntate.

RUY BLAS
(arătînd camera secretă)

Eu n-am știut de camera-aceasta, majestate.

REGINA

Nici n-o cunoaște nimeni. Acest locșor discret
A fost zidit de Filip al treilea-n secret,
Cu scopul să asculte ce se urzea din umbră.
Adesea și pe rege, din camera cea sumbră,

L-am urmărit... cînd domnii miniștri, stînd colea,
Prădau averea țării.

RUY BLAS

Și regele ?

REGINA

Tăcea.

RUY BLAS

Nu le spunea o vorbă ?

REGINA

Pleca la vînătoare.
Dar tu ? C-o voce dîrză și amenințătoare,
Le-ai azvîrlit în față cumplitul adevăr.
Ai fost măreț, don Cezar, măreț într-adevăr.
Săltasem puțin colțul de la tapiserie
Și te-am văzut de-acolo, cum, demn și cu tărie,
Le biciuiai obrajii cu fiece cuvînt...
Și cum plecau toți capul și ochii în pămînt.
Dar spune-mi, cum se face și prin ce străduințe
Ai căpătat atîtea și-atîtea cunoștințe ?
De unde vine glasul acela voinicesc
Pe care-l au monarhii atunci cînd poruncesc ?
Parcă venea din ceruri... parc-o divinitate
Din slavă pogorîse...

RUY BLAS

Pentru că, majestate...
Eu vă iubesc !... — și lașii — voind a mă-nfrunta —
Mă surpă, ca s-o surpe pe majestatea ta.

Dar nimeni n-o să-nfrîngă năvalnica-mi ardoare.
Ca să vă apăr, doamnă, de orice sînt în stare.
Eu vă iubesc atîta de mult... — cum să vă spui —
Cum îndrăgeşte orbul lumina soarelui.
De şase luni de-a rîndul visez fără-ncetare...
Şi vă iubesc în taină şi de la depărtare.
Nici trena să v-o mîngîi n-aş cuteza să cer...
Cînd vă zăresc mi-apare un serafim din cer!
Am vrut să lupt, să uit. Am vrut să spulber gîndul
Şi patima din suflet. De şase luni de-a rîndul,
V-am ocolit într-una. Cu cît însă fugeam
Mai tare, cu atîta mai tare vă-ndrăgeam.
Da. Vă iubesc! O! Doamne! Şi-am cutezat în faţă
S-o spun măriei voastre. Mă mir că-s încă-n viaţă.
Dacă mi-aţi spune-acuma: Să mori! Jur, aş muri!
Vă cer umil iertare...

REGINA

O! Nu! Nu te opri!
Vorbeşte mai departe. Ascult întîia dată
Cuvinte-atît de calde. Sînt încă tulburată.
Privirea ta şi vocea împrăştie fiori.
De-ai şti şi eu cît sufăr! De zeci şi zeci de ori,
De şase luni încoace, de cînd tu fugi de mine,
Eu, dimpotrivă, Cezar... — Dar nu, nu se cuvine
Să-ţi spun aceste taine...

RUY BLAS

(care a ascultat-o cu ochi plini de extaz)

O! Spuneţi! Vă implor!
Sufletul meu se umple de toată vraja lor.

REGINA

Ei, bine-ascultă...

(Ridicînd ochii spre cer.)

Doamne! Fac oare-o nebunie?
Cînd o iubire inima-n două o sfîșie,
Oricine poat'să vadă ce se ascunde-n ea.
Tu ocoleai regina... și dînsa te dorea!
Eu zilnic vin aicea și din ascunzătoare
Te-ascult și te contemplu, mereu admiratoare.
Te-am urmărit de-aproape... și știu tot, tot ce faci.
Ești plin de-nțelepciune, stăruitor, dibaci...
Tu ești în țara noastră adevăratul rege.
De șase luni încoace — din umbră, se-nțelege —
Te-am ajutat, don Cezar, să te ridici mereu
Spre culmea ce-ți urzise din ceruri Dumnezeu!
Tot ce mi-e drag îți este la fel de scump și ție...
Pînă mai ieri o floare... și azi o-mpărăție.
Întîi ai fost bun, darnic... Acuma ești măreț.
Pentru-o femeie-acestea sînt daruri fără preț.
De ce, mărite Doamne, m-ai ferecat de vie?
Sînt ca o păsărică-închisă-n colivie...
Lipsită de speranțe, de dragoste, de dor.
Îți dai tu bine seama cît e de-ngrozitor
Să fii mereu stingheră, uitată, ocolită
Și-n fiecare clipă amarnic umilită!
Am vrut chiar ieri, de pildă, să schimb odaia mea
De lucru, care-i tristă și mă nemulțumea...
Am vrut s-o schimb cu alta din celelalte toate
Mai veselă, mai mare... Mi-au spus că nu se poate.
Regina ta-i o sclavă. De-aceea eu îți cer —
Tu ce-ai picat pe lume ca un trimis din cer —
Să scapi această țară de hidra ce-o strivește...
Și să salvezi poporul acesta ce muncește...

Să mă iubeşti, don Cezar... şi să m-ajuţi să scap...
Îţi spun acestea toate cum mi-au trecut prin cap...

RUY BLAS
(în genunchi)

Iubita mea regină! Trăiesc o epopee!

REGINA
(gravă)

Regină-s pentru ceilalţi. Cu tine sînt femeie!
Şi sufletu-mi şi mintea îţi aparţin, la fel...
Mă-ncred profund în tine şi ştiu că nu mă-nşel.
Cînd vei avea nevoie, voi alerga în pripă.
Pe fruntea ta se vede cum flutură-o aripă...
Fii mîndru, Cezar, geniul este coroana ta!

(Îl sărută pe frunte.)

Adio!

(Ridică tapiseria şi dispare.)

SCENA IV

RUY BLAS
(singur, pare că ar contempla o făptură divină)

O! Văd cerul deschis în faţa mea!
Parcă renasc! Trecutul se spulberă-n ruină!
Trăiesc o viaţă nouă, o viaţă de lumină...
Un paradis feeric! Zău, nici nu cred că-s treaz.
Sînt copleşit deodată de-un infinit extaz...
De-o fericire oarbă, unică, fără nume...

De un superb orgoliu... de ceea ce pe lume
S-apropie mai tare de cer și de Cristos :
Amoru-atotputernic... amorul maiestos !
Regina mă iubește ! Atuncea sînt mai tare
Ca regele ! O ! Doamne ! E cu putință oare ?
Sînt amețit ! — Puternic, iubit, învingător...
Și peste țara asta atotstăpînitor !
Cu Spania întreagă întinsă la picioare !
Viața mea devine un vis plin de splendoare !
Numai amorul face miracole. — Un amant,
Cînd i-a căzut în mreje, devine un gigant !
O ! Parc-o văd și-acuma-n splendoarea ei supremă,
Purtînd cu-atîta farmec pe cap o diademă
De-argint și pietre scumpe. Mereu, brățara ei,
Cu pajura regală apare-n ochii mei !
Regina are-n mine o-ncredere deplină.
Dacă e drept că Domnul, cu vraja lui divină,
Cînd a sădit iubirea în noi, a mestecat
Ce-i bun, cu ce e mare, cu ce e delicat...
Eu, ce sînt fără teamă de cînd ea mă iubește ;
Eu, ce-s atotputernic și ascultat orbește ;
Eu, omul ce e astăzi invidiat de regi ;
Îți jur, mărită doamnă — tu care mă-nțelegi —
Îți jur, poți să te bizui — la brațu-mi ca regină
Și-n suflet ca amantă — cu-ncredere deplină
Pe tot devotamentul meu neprecupețit !
Jur să salvez regina și țara !

(De cîteva minute cineva a intrat pe ușa din fund ; e înfășurat într-o mantie largă și poartă o pălărie cu galoane de argint. Se îndreaptă agale spre Ruy Blas, fără ca acesta să-l fi simțit. În momentul cînd Ruy Blas, beat de fericire, ridică ochii spre cer, omul îi pune brusc mîna pe umăr. Ruy Blas se întoarce, tresărind. Omul lasă să-i cadă

mantaua și Ruy Blas îl recunoaște pe don Salust. Acesta poartă o livrea roșie, cu galoane de argint, la fel cu aceea a pajului lui Ruy Blas.)

SCENA V

Ruy Blas, don Salust.

DON SALUST
(punînd mîna pe umărul lui Ruy Blas)

Am sosit!

RUY BLAS
(înmărmurit, aparte)

Marchizul! Doamne sfinte! Sînt ca pierdut!

DON SALUST
(surîzînd)

S-ar zice
Că te cam minunează prezența mea, amice?

RUY BLAS

E drept că mă surprinde...

(Aparte.)

Vai! Vai! Ce piază rea!
În locul unui înger... mi-apare-un demon!

(Fuge la tapiseria care ascunde ușa secretă, pe care o închide cu zăvorul. Apoi se reîntoarce, tremurînd.)

DON SALUST

Ia,

Dă-mi veşti din capitală!

RUY BLAS

(cu ochii ţintă la don Salust, neputîndu-şi veni în fire.)

Cum? In livrea, seniore?

DON SALUST

(surîzător)

Puteam altfel pătrunde-n palat cîteva ore?
Cu haina asta însă mă pot încumeta...
Şi unde pui că-mi şade şi bine. E a ta.

(Işi pune pălăria pe cap. Ruy Blas e descoperit.)

RUY BLAS

Seniore-mi este frică...

DON SALUST

Cum, frică? E-o prostie!

RUY BLAS

Aci lumea vă ştie-n exil...

DON SALUST

Şi dacă ştie?

RUY BLAS

Și s-ar putea la curte să fiți recunoscut.

DON SALUST

O! Oamenii au lucruri mai bune de făcut
Decît să-și amintească de-o mutră în dizgrații.
Nu se gîndesc la asta. Au alte ocupații.
Și-apoi cine privește în față pe-un lacheu?

(Se așază într-un fotoliu, Ruy Blas a rămas în picioare.)

Dar prin Madrid, ia spune-mi, ce-i nou, amicul meu?
Aflai că din pornire meschină și zeloasă
Și pentru-o mică lipsă de-un milion la casă,
L-ai exilat pe bietul de Priego. Ce zel!
O! Ai uitat, pesemne, că ești și neam cu el?
Și mama lui și-a noastră e Sandoval. Ce dracu!
Blazonul lui e-același cu-al nostru. Vai! Săracu!
Vezi tu, acestea-s lucruri cu care nu mă-mpac
Și care între rude, să-ți spun drept, nu se fac.
Doar corb la corb — e-o vorbă mai veche — ochi nu-și scoate.
Mai trece cu vederea... că altfel nu se poate.

RUY BLAS
(prinzînd curaj)

Seniore, dați-mi voie, n-a fost un act netot.
Ca nobil și ca sfetnic al regelui, socot
Că Priego făcuse o faptă incorectă.
Soldații sînt în zdrențe... muniția-i defectă...
N-avem un ban în casă... Cu ce pot să răspund?
Infantele Bavariei e un muribund.

Ieri, contele de Harrach, mergînd direct la ţintă,
Mi-a spus de la-mpăratul, pe care-l reprezintă,
Că domnul arhiduce-şi susţine dreptu-n plin...
Şi că războiu-i gata.

DON SALUST

S-a cam răcit puţin.
Te rog să-nchizi fereastra!

(Ruy Blas, palid de ruşine şi fierbînd de necaz, ezită o clipă; apoi călcîndu-şi pe inimă se îndreaptă spre fereastră, o închide şi se înapoiază. Don Salust, răsturnat într-un fotoliu, îl urmăreşte din ochi, cu un aer indiferent.)

RUY BLAS
(reluîndu-şi cuvîntarea şi încercînd să-l convingă pe don Salust)

Mă zbat ca un zănatic...
Căci pentru noi războiul va fi ceva dramatic.
E visteria goală! Am fost nişte mişei!
Salvarea ţării noastre stă-n probitatea ei.
Şi totuşi, chiar în halul în care e armata,
Am pus să se răspundă-mpăratului că-s gata!

DON SALUST
(întrerupîndu-l şi arătîndu-i batista pe care a lăsat-o să-i cadă din mînă)

Fii bun şi dă-mi batista!

(Ruy Blas, care trece prin chinuri cumplite, ezită; apoi se pleacă, ridică batista şi o dă lui don Salust, care o bagă în buzunar.)

Şi ce spuneai?

RUY BLAS

(scrîşnind din dinţi)

Spuneam

Că e în joc, seniore, salvarea unui neam;
Că interesul public e-acel care primează...
Şi că nădejdea ţării spre noi se îndrumează.
Să izbăvim poporul de bandele de hoţi
Şi intriganţii curţii. Să-i demascăm pe toţi!

DON SALUST

(cu un aer de nepăsare)

Vezi tu, nu şade bine să faci caz de bravadă...
Miroase-a pedantism... şi a fanfaronadă,
Cînd pentru nişte fleacuri stîrneşti atît tumult.
Un milion în minus, un milion mai mult
Nu joacă rol. Nu-i cazul să-l tragi pe om în ţeapă.
Să nu uiţi că seniorii nu sînt de-aceeaşi teapă
Cu tine. Duc o viaţă mai largă. E un uz.
Degeaba strigi că-n ţară e jaf şi e abuz,
Cu ochi plini de mînie, umflat de vanitate.
Pricep, vrei să te bucuri de popularitate...
Vrei să momeşti burghezii, s-atragi pe negustori...
Dar astea sînt sisteme prea vechi, de impostori.
Nevoile mulţimii! Întîi vezi de-ale tale!
Salvarea ţării! Vorbe! Prostii sentimentale!
Cu care orişicine poate-amăgi pe proşti.
Ce-i popularitatea? Nu-i greu să recunoşti;
E un balon de spumă! — Tîmpită meserie
Să latri ca dulăul pe lîngă visterie.
Virtute! Probitate! — Palavre şi gogoşi!
Făceau efect pe vremea iluştrilor strămoşi.
Nu eşti doar de la ţară. Ce dracu! Nu te-aţîţă
Decît pălăvrăgeala? Erai copil de ţîţă

Cînd noi, fără cruţare, c-un pinten din călcîi
Am spart bășica monstră. Noi am fost cei dintîi
Care-am zvîrlit în aer gogoașa năzdrăvană,
Stîrpind polilogbia fățarnică și vană!

RUY BLAS

Dar totuşi, excelenţă...

DON SALUST
(cu un surîs glacial)

Eşti încăpăţînat.
Să ne-ocupăm de-un lucru cu mult mai însemnat.

(Pe un ton scurt şi răspicat.)

Mîini, toată dimineaţa, să mă aştepţi acasă...
Şi numai cei doi negri să mai rămînă-n casă.
Încolo nimeni altul. Prepar pentru moment,
Un lucru ce-o să-nsemne un mare-eveniment.
De-asemeni, să ai grijă — fireşte, în surdină —
S-aştepte o caleaşcă ascunsă în grădină
Pentr-o călătorie. — Voi fi, sper, mulţumit.
Dac-o să ai nevoie de bani, o să-ţi trimit.

RUY BLAS

Mă voi supune-ntocmai. Dar jură-mi pe onoare
Că-n toată treaba asta de tainică oroare
Nu-i vorba de regina.

DON SALUST

(care se juca cu un cuţit de fildeş pe care l-a luat de pe masă, se întoarce pe jumătate)

Te rog, nu-i treaba ta!

RUY BLAS
(clătinîndu-se şi privindu-l cu groază)

Îmi tremură genunchii! Nu mă mai frămînta!
Eu simt că-s într-o mînă cu totul nemiloasă...
O mînă ce mă-mpinge spre-o rîpă fioroasă.
Ai planuri monstruoase. Nu le cunosc. Dar văd
Că pui la cale-o crimă. M-aştept la un prăpăd!
Fii mai clement cu mine. Să-ţi spun care-i pricina!
Iubesc la nebunie, seniore, pe regina!

DON SALUST
(nepăsător)

Ştiam.

RUY BLAS

Ştiai?

DON SALUST

Vezi bine.

RUY BLAS

Dar cum? Prin ce mijloc?

DON SALUST

E fără importanţă.

RUY BLAS
(rezemîndu-se de perete, ca să nu cadă; vorbind mai mult pentru sine)

Atunci a fost un joc?!
A! Laşul! De aceea mă chinuie năprasnic!

De nu-l opresc la vreme se-ntîmplă ceva groaznic!

(Ridică ochii spre cer.)

Tu, Doamne-atotputernic şi veşnic preamărit,
Salvează-mă de chinuri!

DON SALUST

Ce ţi s-a năzărit?
Eşti comic! Faci din toate o dramă personală.
Eu mă îndrept acuma spre ţinta mea finală
Şi nu permit ca nimeni să-mi stea de-a curmeziş.
Ţi-am declarat adesea şi o repet făţiş:
O să am în vedere serviciile tale.
Eşti prada unor biete zvîcniri sentimentale.
Din dragoste nu moare un om. Te vei trezi.
Toţi am trecut pe-acolo. E chestie de-o zi.
Suspinele-amoroase nu pot fi un criteriu
Cînd e în joc destinul unui întreg imperiu.
Pricepe-atîta lucru. Puţin bun simţ, puţin.
Am fost întotdeauna cu tine bun, blajin...
Dar, în sfîrşit, băiete, nu eşti decît o slugă...
Şi n-o să mă împiedic în drum de-o buturugă.
Un servitor rămîne mereu un servitor.
El trebuie să fie supus, prevenitor,
Să execute-un ordin... oricît ar fi de drastic.
Te-am cocoţat ministru! A fost ceva fantastic!
Şi te-am făcut şi duce-al Castiliei! Tot eu!
Dar nu uita o clipă că eşti valetul meu.
Eşti mort după regina! Ei, şi! Eşti scurt la minte.
Tot eu ţi-am dat poruncă să faci curte fierbinte
Reginei. Cum ţi-aş spune acuma: Să te sui
Pe capră, să mîni caii. Naiv eşti, ce să-ţi spui!

RUY BLAS

(care l-a ascultat uluit și căruia nu-i vine să creadă că a auzit cu urechile lui)

O! Doamne! Doamne mare! De mine te îndură!
Mă izbăvește, Doamne, de-această grea tortură!
Cu ce-am greșit eu oare? Cu ce-am păcătuit
Ca să-ți suport osînda? Ce crimă-am făptuit?
Am vrut pe o femeie s-o scap de la pieire
Și am crezut în tine și în dumnezeire!
De ce te porți cu mine atît de crud, de rău...
Și de ce trebuiește să-ndur blestemul tău
Și crunta-ți răzbunare?

(Vorbind ca pentru sine.)

Căci e o răzbunare
În contra suveranei! Și cîtă-nverșunare!
Ce să mă fac? — La dînsa să merg și să-i spun tot?
Aș fi un om netrebnic, și josnic, și netot...
Un laș cu două fețe,-o ființă ordinară,
Ce merită să fie zvîrlit pe ușă-afară!
Nu! Asta niciodată!

(O pauză. Visează.)

O! Doamne! Mă-ngrozesc!
Tu nu vezi ce manevre infame se urzesc?
Se pune-acum la cale-o mașină infernală,
Cu zeci de roți dințate, cu arcuri în spirală...
Și ca s-o-ncerce dacă fărîmă mai vîrtos,
S-aruncă-n ea o slugă... un om ce-i de prisos.
O mînă nevăzută o pune în mișcare...
Și de sub roți ies rupte bucăți de mădulare,
Ciolane, carne,-o țeastă zdrobită... și apoi,
În urma lor, talazuri de sînge și noroi.

Cum să nu te cutremuri de-atîta grozăvie,
Cînd știi că biata slugă e o ființă vie!

(Întorcîndu-se spre don Salust.)

Dezastrul, seniore, mai poate fi oprit...
Căci pînă-acum mașina cumplită n-a pornit.

(Se aruncă la picioarele lui.)

Seniore, fie-ți milă de dînsa și de mine.
Ți-am fost plin de credință, oricînd. O știi prea bine.
Ai și mărturisit-o. La toate mă supui...
Dar cruț-o pe regina.

DON SALUST

A! Dar mă indispui!
Pricepe-o dată...

RUY BLAS
(tîrîndu-se în genunchi după el)

Iart-o!

DON SALUST
(cinic)

Să isprăvim, stăpîne!

(Se întoarce spre fereastră.)

Fereastra-i prost închisă. Se mișcă din țițîne
Și intră frigu-n casă.

(Se duce la fereastră și o închide.)

RUY BLAS

(ridicîndu-se)

În fond, sînt un nemernic.
Sînt duce de Olmedo, ministru-atotputernic
Şi să nu pot să-mi apăr renumele şi vaza ?

DON SALUST

Ce spui ? Ei, nu, că-i nostim ! Ia mai repetă fraza !
Bazan şi cu Olmedo se-mbină-armonios...
Dar Ruy Blas şi duce de-Olmedo-i caraghios !

RUY BLAS

Te arestez, ia seama !

DON SALUST

Dacă-ndrăzneşti, voi spune
Cu cine am de-a face.

RUY BLAS

Dar...

DON SALUST

Cred că te-ai expune.
Te-ai cam pripit, îmi pare, voind să fii abil.

RUY BLAS

Aş ! Voi nega !

DON SALUST

Ei, bravo ! Ha ! ha ! Eşti un copil !

RUY BLAS

Dar n-ai nici o dovadă.

DON SALUST

N-ai grijă, am s-o capăt.
Eu, cînd încep o treabă, o duc pînă la capăt.
Tu ești numai mănușa, căci mîna-i tot a mea.

(Apropiindu-se de Ruy Blas, încet.)

Dar dacă, din păcate, Ruy Blas, eu voi vedea
Că mîine dimineață nu au fost respectate
Și împlinite-aidoma ordinele date;
Sau dacă scoți o vorbă din tot ce-am ticluit;
Sau c-o privire lașă, c-un gest nechibzuit
Mă vei trăda; ia seama: aceea pentru care
Te temi cu-atîta groază și-atîta remușcare,
Va fi crunt defăimată și-amar va pătimi
De ura-ntregii Spanii. — Și-apoi va mai primi
Și-un bilețel pe care îl port mereu la mine,
Scris și subscris cu mîna — îți amintești de cine?
Să-ți spun ce-o să citească regina: „Eu, Ruy Blas,
Lacheul excelenței marchizul de Finlas,
Îmi iau însărcinarea și îmi voi da silință
De a-mi servi stăpînul cu zel și cu credință".

RUY BLAS

(înfrînt, cu vocea stinsă)

Destul! Mă voi supune... și te voi asculta.

(Ușa din fund se deschide. Se văd intrînd consilierii din consiliul privat. Don Salust își pune repede mantaua pe umeri.)

DON SALUST
(în şoaptă)

St ! Cineva ! Tăcere !

(Apoi se înclină profund în faţa lui Ruy Blas. Cu voce tare.)

Stăpîne-s sluga ta !

(Iese.)

ACTUL IV

DON CEZAR

O cameră mică somptuoasă și întunecată. Mobilă veche, cu poleiala ștearsă. Pereții sînt căptușiți cu catifea cărămizie decolorată, prăfuită și, pe alocuri, lustruită și roasă, mai ales în spatele fotoliilor, formînd astfel niște dungi orizontale de-a lungul pereților. În fund, o ușă cu două canaturi. În stînga, în plan oblic, un cămin mare, sculptat ca pe vremea lui Filip al II-lea [1], cu o stemă din fier forjat în interior. În partea opusă, în plan oblic, o ușă joasă care dă într-o încăpere întunecoasă. O singură fereastră, în stînga scenei, așezată foarte sus, cu zăbrele și cu o streașină interioară, la fel ca ferestrele temnițelor. Pe pereți cîteva portrete afumate și în parte șterse. Un dulap cu oglindă de Veneția. Fotolii mari de pe vremea lui Filip al III-lea [2]. Un alt dulap sculptat, înfundat în zid. O masă pătrată cu cele necesare pentru scris. O măsuță rotundă, cu picioare aurite, într-un colț. E dimineața.

La ridicarea cortinei, Ruy Blas, îmbrăcat în negru, fără mantie și fără ordinul „Lîna de aur", foarte neliniștit, se plimbă cu pași mari prin încăpere. În fund stă nemișcat un paj și așteaptă ordinele sale

---

[1] Rege al Spaniei (1527—1598) (n. r.).
[2] Fiul celui de mai sus (1578—1621) (n. r.).

SCENA I

Ruy Blas, pajul.

RUY BLAS

(aparte, vorbindu-și sie însuși)

Ce-i de făcut ? — Regina ! Regina-ntîi de toate !
Ea trebuie salvată ! E fără doar și poate...
Chiar dac-ar fi nevoie și-n iad să mă scobor,
Să-mi spintec beregata sau creierii să-mi zbor !
Ca tot acest năprasnic blestem să se termine
Aș da cu bucurie și inima din mine.
Aș da orice pe lume să pot afla și eu
Ce făurește mintea acestui om. Mereu
Și pe neașteptate, apare și dispare.
— Cînd îmi aduc aminte, cum de-am fost eu în stare
Să-l rog ca să mă ierte ! Am fost un ticălos !
M-am înjosit amarnic... și fără de folos.
Cînd ține-n gheare-o pradă plăpîndă și umilă,
Putea el să consimtă, de lacrimi și de milă,
Din gheara lui spurcată a o descătușa ?
O fiară prădătoare se poate-nduioșa ?
— Și totuși trebuiește să îmi salvez regina,
Cu orice preț pe lume... căci eu port toată vina.
— Cînd mă gîndesc ce iute, cît de vertiginos
M-am prăvălit deodată de sus și pînă jos !
— Mă-ntreb pe care ușă... prin care-ascunzătoare
Va apărea ființa aceasta-ngrozitoare ?
Cînd îl zăresc, o vorbă nu pot să mai îngîn.
Pe viața mea infamă el singur e stăpîn.
Sînt ca o jucărie în mîna lui dibace.
El vine, intră, pleacă, cînd vrea și cum îi place...
Căci cheile-s la dînsul. — Și cînd ne vom vedea,
Îmi va călca pe suflet... cum calcă pe podea !

— Am fost cu capu-n nouri ! — Destinul cîteodată
Ne ia cu totul mintea ! — Ce fac deocamdată ?
A ! mintea mea cea clară s-a îndobitocit.
În capul meu e totul atît de încîlcit,
Încît cuprins de groază și furie nebună
E-o trestie pe care a rupt-o o furtună.
— Ce-i de făcut, o ! Doamne ! — Întîi, neapărat,
S-o-mpiedic pe regina să iasă din palat.
Eu simt că-i cursa pusă. Dar nu știu cum și unde ?
Și-n care vizuină canalia s-ascunde ?
E clar. Nu trebuiește să iasă din castel.
Dar cum să-i dau de știre ? — Să-i scriu un bilețel ?
Prin cine ? N-am pe nimeni.

(Reflectează. Apoi, deodată, o fulgerare de speranță îl face să tresară și înalță capul.)

Don Guritan e omul !
Iubește pe regina... și e brav majordomul.

(Face un semn pajului să se apropie. Apoi îi spune în șoaptă.)

Ascultă, pleci îndată la Guritan. E zor !
Să-i spui că-l rog din suflet, că-l rog stăruitor,
Să meargă la regina la curte. Să invoace
Orice, dar s-o oprească, prin orișice mijloace,
Ca trei sau patru zile, nici din apartament
Afară să nu iasă. Hai, fugi !

(Pajul dă să iasă. Ruy Blas îl recheamă.)

Stai ! Un moment !

(Scoțînd din buzunar o foaie de hîrtie și un creion.)

Să-i dea și-aceste rînduri.

(Scrie pe genunchi.)

„Te rog nu te expune.
În Guritan te-ncrede și-ascultă ce ți-o spune."

(Împăturește hîrtia și o dă pajului.)

În ceea ce privește duelul, ai să-i spui
Că eu am fost de vină... Mai mult chiar, îi propui
Să îi prezint și scuze în public, dacă cere.
Să plece la regina... și fără-ntîrziere.
E în pericol mare. Ai să ții minte?

PAJUL

Țin.

RUY BLAS

Să stea-n palat închisă trei zile, cel puțin.
Fugi! Fii discret! Ia seama! E-o treabă însemnată.

PAJUL

Doar mă cunoști, stăpîne. Sînt slugă devotată.

RUY BLAS

Și repede! Ca vîntul!

PAJUL

Nu sînt un băiețel.
Să nu ai nici o grijă.

(Iese.)

(singur, trîntindu-se într-un fotoliu)

M-am liniștit nițel.
Don Guritan, desigur, e calea cea mai dreaptă.
— Și eu, în timpu-acesta, iar mai cobor o treaptă.
Mă-ntreb, ce fac acuma? L-aștept pe-acest mișel?
Tresar numai la gîndul de a da ochii cu el!
Plec! — Sufletul meu are nevoie de odihnă.
Voi căuta în cale-o biserică... și-n tihnă
O să mă-nchin. Iar Domnul de sus mă va păzi!

(Își ia pălăria de pe măsuță și sună din clopoțel. Doi negri, îmbrăcați în haine de catifea verde deschis și cu brocart de aur, în jachete cu pulpane largi, apar la ușa din fund.)

Eu plec. Un om, din clipă în clipă, va sosi
Pe ușa cea secretă. O să-l vedeți că face
În casă pe stăpînul. Voi să-l lăsați în pace.
Dac-or veni și alții...

(După o clipă de ezitare.)

La fel. Într-un cuvînt,
Să intre și să facă ce-or vrea.

(In urma unui gest cu mîna, cei doi negri se înclină adînc și ies.)

M-am dus!

(Iese. In momentul cînd Ruy Blas închide ușa, din cămin răzbate un zgomot și se ivește un om înfășurat într-o manta zdrențuită, care apoi se precipită zăpăcit în odaie. E don Cezar.)

SCENA II

DON CEZAR

(Speriat, răsuflînd din greu, zburlit şi zăpăcit, avînd o înfăţişare veselă şi neliniştitoare în acelaşi timp.)

Eu sînt!

(Se ridică, frecîndu-şi piciorul pe care a căzut şi înaintează în cameră, înclinîndu-se în dreapta şi în stînga cu pălăria în mînă.)

Scuzaţi dacă vă tulbur. V-am stînjenit, fireşte.
Socot c-aveaţi de lucru... şi vă cam stinghereşte
Prezenţa mea cam bruscă... intrarea pe furiş...

(Se opreşte în mijlocul camerei, dîndu-şi seama că e singur.)

Nu-i nimenea. Şi totuşi de pe acoperiş
Am auzit o voce. Nu-i nimeni! Foarte bine!
Pot medita în tihnă. — Vai! ce-a fost şi cu mine!
Cînd mă gîndesc prin cîte-am trecut! E infernal!
Mă scutur ca un cîine cînd iese ud la mal.
Cînd mi-amintesc de noaptea cînd m-au prins alguazilii
Cînd m-au urcat corsarii pe-o navă-n faptul zilii...
Oraşu-acela unde-n bătaie mă spetea...
O japoneză-a naibii ce mă tot ispitea...
Cînd mi-amintesc de ocna unde mă-ntemniţară...
Şi cîte şi mai cîte... pînă-am sosit în ţară...
Vai! ce roman s-ar scrie! Cînd am sosit aici,
Hop! mă zăreşte garda. Aceiaşi vechi amici.
Fug! Dînşii după mine! Ce piază-afurisită!
Sar peste-un gard! În faţă, o casă părăsită,
Ascunsă printre arbori. M-ascund în tufăriş.
Apoi, pierzîndu-mi urma, mă urc pe-acoperiş.

De-acolo îmi dau drumul pe-un coş ce mă sloboade...
Şi iată-mă-ntr-o casă de oameni cumsecade.
— Mantila mea cea nouă pe margini s-a cam ros.
— A! Don Salust! Ce cîine! Ce individ scabros!

(Uitîndu-se în oglinda de Veneţia de pe comodă.)

Surtucul meu de-asemeni pierdut-a din splendoare!

(Îşi scoate mantia şi-şi examinează costumul în oglindă. Costumul de mătase lucioasă trandafirie e uzat şi peticit. Apoi, deodată, aruncă o privire spre cămin şi duce mîna la piciorul la care s-a lovit.)

Mi-am cam sucit piciorul. Al dracului mă doare!

(Deschide sertarele comodei. Într-unul din ele găseşte o mantie de catifea verde, brodată cu aur, mantie dată de don Salust lui Ruy Blas.)

Mantaua asta parcă-i mai bună ca a mea.

(Îşi zvîrle mantia pe umeri; apoi o bagă pe a sa în sertar, după ce a împăturit-o; vîră şi pălăria, pe care o înfundă cu pumnul. Apoi, închide sertarul şi se plimbă prin cameră, mîndru şi încîntat.)

Uf! M-am întors! În fine! — Nu-mi şade rău cu ea!
— Ai vrut să scapi, marchize, şi m-ai trimis cu guarzii
În Africa, să pape din mine leoparzii?!
Dar mă răzbun, marchize. Voi fi ne-nduplecat.
Dar nu acum... ci după ce voi fi îmbucat
Ceva. Da, dragă vere-o să mă răzbun — n-ai teamă!
Adun toţi creditorii, le spun scurt cum mă cheamă
Şi ţi-i trimit, seniore, pe capul tău, pe toţi,
De-a valma, cu toptanul... cu fii şi cu nepoţi!

(Zărește într-un colț o pereche de cizmulițe cu garnitură de dantelă, își scoate pantofii lui vechi și-i încalță pe cei noi.)

În ce hal mă aduse infama-i perfidie!

(După ce a cercetat încăperea de jur împrejur.)

Misterioasă casă! Miroase-a tragedie!
Zăbrele la ferestre... uși cu zăvorul pus...
Aicea nu se intră decît numai pe sus...
Cum intră vinu-n sticle.

(Suspinînd.)

A! Vinul! Ce plăcere!
Cînd este vin de rasă!

(Zărește ușa mică din dreapta. O deschide, intră înăuntru, apoi iese repede afară, îngrozit.)

Ciudată încăpere!
Nici ușă, nici ferestre. Mai rău ca în mormînt!

(Se duce la ușa din fund, o crapă, privește afară, apoi o închide și coboară în scenă.)

Nici pui de om! Ce dracu'! Dar oare unde sînt?
Nu cred că alguazilii o să mai dea de mine.
E drept c-această casă-i suspectă. Dar, în fine,
Nu-s d-ăia să mă sperii, nici să mă sinchisesc.

(Se așază în fotoliu, cască, apoi se scoală din nou.)

Încep cu toate acestea să mă cam plictisesc.

(Zărind dulapul din zid, la stînga, în plan oblic.)

Asta-i biblioteca pesemne. Să verific.

(Deschide dulapul; e plin cu merinde.)

O! Ce-mi văzură ochii! A! ce ospăţ magnific!
Pateuri, băutură... Ce de mai bunătăţi!
Şi despre casa asta aveam prejudecăţi!

(Examinînd sticlele una după alta.)

Năstruşnice volume! Dulapu-i onorabil!

(Ia din colţ măsuţa rotundă, o aduce în faţa scenei şi aşază pe ea tot ce găseşte în dulap: mîncăruri, sticle etc. Scoate o farfurie, o furculiţă, un pahar etc. Apoi examinează din nou o sticlă.)

S-o răsfoiesc pe asta!

(Umple paharul şi-l dă pe gît.)

Volumu-i admirabil!
E-o operă de artă, de-un spirit jovial.
Socot că nici chiar Xeres nu e mai genial.

(Ia loc la masă, toarnă un al doilea pahar şi bea.)

E-un autor celebru... şi care te seduce.

(Bea.)

Pe cinstea mea, de-a dreptul la inimă se duce!
Să ne-ospătăm!

(Taie din pateu.)

Străjerii oftează-acum din greu
Că îmi pierdură urma.

(Mănîncă.)

Ce minunat pateu!
Dac-o veni stăpînul?

(Mai ia un tacîm și un pahar din dulap și le așază pe masă, în fața lui.)

O să-l poftesc la masă.
Dar dacă mă gonește? Ia, să-i dau zor!

(Înghite porții duble.)

Nu-mi pasă!
După dejun voi face o raită primprejur.
Dar cine-o fi stăpînul? Uite-aș putea să jur
C-această casă-i cuibul de întîlniri duioase.
În fond, nu cer nimica. N-am gînduri dușmănoase.
Atît cer: găzduire unui etern hoinar,
Ce-i mulțumește-n fața...

(Îngenunchează pe un picior și ia masa în brațe.)

Preasfîntului altar!

(Bea.)

De altfel, vinul ăsta e-al unui om de treabă.
Îi spun și cum mă cheamă cumva dacă mă-ntreabă.
O! Don Salust, vei rîde albastru-n adevăr,
Cînd lumea o să afle că sînt cu tine văr.
Păi cum? Un terchea-berchea, un rău, un pierde-vară,
Un Zafari, o brută, cu el văr? Ce povară!
Ce strașnică surpriză-n Madrid! Ce tămbălău!
„Cînd s-a întors?" „Azi noapte?" „Adevărat?" „Nu
zău!"
O să plesnească vestea ca ploaia de obuze,
Cînd numele lui Cezar va apărea pe buze.
Don Cezar de Bazan? El, pe care nimenea
De un deceniu-ncoace nici nu-l mai pomenea?
Credeați că-i mort? Ei bine, e viu și în putere.
Bărbații-o să mă-njure... femeile-o să spere!
Ce dulce mîngîiere acasă cînd te-ntorci...

De n-ar fi creditorii, care sînt niște porci!
N-am bani! Aici e buba! Ce nebunii aş face!

(Se aude un zgomot la ușă.)

Am auzit un zgomot! Ce-ar fi să mă înșface?
Ei, și! Trăit-am totuși o oră de miraj.

(Se înfăşoară în mantie pînă peste ochi. Uşa din fund se deschide şi apare un lacheu, ducînd în spinare un sac mare.)

SCENA III

Don Cezar, un lacheu.

DON CEZAR
(măsurîndu-l pe lacheu din cap pînă-n picioare)

Ce cauţi aici, băiete?

(Aparte.)

Îmi trebuie curaj,
Căci trec prin niște clipe care-s periculoase.

LACHEUL

Sînteţi cumva don Cezar?

DON CEZAR
(scoţînd capul de sub mantie)

În carne și în oase!

(Aparte.)

Acum ce-o fi să fie!

LACHEUL

Don Cezar de Bazan?

DON CEZAR

Ce dracu! Unu-i Cezar, celebru castelan,
Și conte autentic.

LACHEUL
(punînd sacul pe un fotoliu)

Am înțeles. — Acuma
Vă rog, vedeți de este exactă toată suma.

DON CEZAR
(înlemnit, aparte)

Bani! Asta-i culmea!

(Tare.)

Dragă...

LACHEUL

Vă rog să-i numărați.
E suma ce am ordin, don Cezar, s-o-ncasați.

DON CEZAR

A! Înțeleg...

(Aparte.)

Pe dracu! Nu înțeleg o boabă!
Trăiesc un vis fantastic! Acest om e-o podoabă!

(Tare.)

Doreşti să-ţi dau chitanţă de banii ce primesc?

LACHEUL

Nu, seniore.

DON CEZAR
(arătîndu-i masa)

Pune-i pe masă!

(Lacheul pune sacul pe masă.)

Mulţumesc!

Şi... cine mi-i trimite?

LACHEUL

Seniorul presupune...

DON CEZAR

Fireşte. Însă...

LACHEUL

Banii — şi-atîta vă pot spune —
Provin ştiţi de la cine şi pentru ce sînt daţi...

DON CEZAR
(satisfăcut)

Aha! Da!

LACHEUL

Să fim însă nespus de rezervaţi.
Nici un cuvînt!

DON CEZAR

Nici vorbă ! Aşadar, gologanii...
Ce minunată frază ! Ia mai repet-o.

LACHEUL

Banii...

DON CEZAR

Provin ştiu de la cine...

LACHEUL

Şi pentru ce sînt daţi...

DON CEZAR

Se cere să fim însă...

LACHEUL

Nespus de rezervaţi.

DON CEZAR

E limpede ca apa !

LACHEUL

Vă rog să luaţi notă !
Eu execut un ordin... şi nu pricep o iotă.

DON CEZAR

Zău ?

LACHEUL

Pentru dumneavoastră e însă clar.

DON CEZAR

Declar,

Cînd e să iau parale... e totdeauna clar!

LACHEUL

Nici un cuvînt!

DON CEZAR

N-ai teamă! E-o chestie cu cîntec!

LACHEUL

Nu-i numărați?

DON CEZAR

Nu-i cazul.

(Admirînd rotunzimea sacului.)

Ce admirabil pîntec!

Stăpînii tăi, băiete, sînt foarte galantoni.

LACHEUL

Monedele sînt toate-n quadrupli [1] și dubloni [2]
De aur fin, cu titlu de optsprezece grame.

---

[1] Monedă spaniolă de aur (n. r.).
[2] Monedă spaniolă de aur (n. r.).

(Don Cezar a deschis sacul de piele, din care scoate mai multe săculeţe pline cu monede de aur şi argint, pe care le desface şi le răstoarnă pe masă, cu un sentiment de admiraţie crescîndă. Îşi înfige mîna în bani, apoi îi îndeasă în buzunare.)

DON CEZAR

(întrerupîndu-se un moment, aparte, magistral)

Romanul vieţii mele, un lung şirag de drame,
Se-ncheie ca-n poveste : c-un milion rotund !

(Îşi umple din nou buzunarele.)

Ce chin pe tine, Cezar, pîn-o să-i dai de fund !

(Îşi umple mereu buzunarele, unul după altul. A uitat cu totul de lacheu.)

LACHEUL

(care asistă, nepăsător)

Aştept porunca ?

DON CEZAR

(întorcîndu-se)

Care poruncă, măi băiete ?

LACHEUL

Eu nu ştiu, seniore. Acestea sînt secrete.
Atît ştiu : că e vorba de-un lucru capital...
De-un interes ce este imens...

DON CEZAR

(întrerupîndu-l, ca și cînd ar ști despre ce e vorba)

Monumental !

LACHEUL

Și care trebuiește satisfăcut în grabă.
Spun ce mi-a spus anume să spun.

DON CEZAR

(bătîndu-l pe umăr)

Ce om de treabă !
Ești slugă de nădejde.

LACHEUL

Stăpînul meu mi-a zis
Să faci tot ce ți-o spune... și să nu zici nici pis !

DON CEZAR

Să facem cum dorește. Ce-atîta vorbă multă !

(Aparte.)

Să mor de știu ce naiba să-i mai răspund.

(Tare.)

Ascultă !
Ia, vino mai aproape.

(Toarnă vin în celălalt pahar.)

Toarnă-l pe gît. Rapid !

LACHEUL
(stingherit)

Vai, seniore...

DON CEZAR

Haide!

(Lacheul bea. Don Cezar îi umple din nou paharul.)

Ce minunat lichid!

(Il aşază la masă, îi dă neîncetat să bea şi-i umple mereu paharul.)

Să stăm puţin de vorbă.

(Aparte.)

A şi luat foc potaia!

(Tare, tolănindu-se pe scaun.)

Vezi, omul e ca fumul. Şi pe el vîlvătaia
Pasiunilor îl urcă în ceruri.

(Ii dă să bea.)

M-am ciupit!
In fond, ce spun acuma e-un lucru cam tîmpit...
Căci fumu-atunci cînd iese pe coşurile goale,
El se ridică-n aer, în mîndre rotogoale...
Pe cînd noi, indivizii, pe coş ne prăvălim...

(Frecîndu-şi piciorul.)

Căci omu-i greu ca plumbul.

(Umple ambele pahare.)

Să ne mai cherchelim.
Bănetul tău nu face cît cîntecul pe care
Il cîntă beţivanul cînd trece pe cărare.

(Apropiindu-se de lacheu cu un aer misterios.)

Să bem, dar cu măsură... c-altfel praf ne-am făcut!
Incheie-mă la guler, că iar s-a desfăcut.

LACHEUL
(jignit)

Eu nu-s valet, seniore.

(Ia clopoţelul de pe masă și sună, înainte ca don Cezar să-l poată opri.)

DON CEZAR
(aparte, speriat)

Pe cine sună? Drace!
Ce-ar fi s-apară-acuma stăpînul? Nu mi-ar place!

(Intră unul din cei doi negri. Don Cezar, cuprins de panică și neștiind ce să facă, îi întoarce spatele.)

LACHEUL
(negrului)

Incheie-l pe seniorul la haină. — Ai priceput?

(Negrul se apropie grav de don Cezar, care îl privește uluit; îi prinde gulerul, salută și iese. Don Cezar holbează ochii, năucit.)

DON CEZAR
(sculîndu-se de la masă, aparte)

Aicea e bîrlogul lui însuși Belzebut!

(Trece în fața scenei și se plimbă agitat.)

Uf! Am mai tras o spaimă! Era să mă dea gata!
Am la bănet acuma să-l vîntur cu lopata!
Ce fac cu el?

(Se întoarce către lacheu, care continuă să bea și începe să se clatine.)

Ascultă. — Nu, stai! Poți să mai bei!

(Aparte, făcînd planuri.)

Ce-ar fi s-achit deodată pe creditorii mei?
Și curcile ar rîde de-așa galantonie!
Le-aș da deocamdat-un acont din datorie.
De ce le-aș da adică chiar cîte-un mic acont?
Ar însemna, don Cezar, să fii un mare tont!
Pe oameni, de cînd lumea, tot banu-i preocupă,
Nimic mai mult ca banul n-ajunge să-i corupă...
Căci banii-s ochi de diavol, în mreaja lor te prind!
Ei, nu! Ce-ar zice lumea cînd m-ar vedea plătind!
Ha!

LACHEUL

(golind paharul)

Ordonați!

DON CEZAR

Nu încă. Mai meditez. Așteaptă...
Și trage-i înc-o dușcă.

(Lacheul se pune din nou pe băut. Don Cezar continuă a se plimba, meditînd; apoi deodată se lovește cu palma pe frunte, străfulgerat de o idee.)

Băiete, te deșteaptă !

(Lacheul se ridică, clătinîndu-se.)

Și iată ce vei face.

(Îi arată banii de pe masă.)

Înfige mîna-n ei
Și bagă-n buzunare cît vei putea să iei.

(Lacheul bagă bani în buzunare. Don Cezar îl ajută și el, în timp ce continuă a-i da instrucțiuni.)

Te duci în Plaza Mayor ; la stînga-i o străduță...
Și la numărul nouă vei da de o căsuță
Cu geamul spart, pe care-i lipit-o mucava.
Să iei seama la scară, căci poate cineva
Să cadă-n nas.

LACHEUL

Pe scară ? N-o fi cumva o schelă ?

DON CEZAR

Așa ceva. Acolo, stă singură-o donzelă.
O ! O vei recunoaște, căci e frumoasă coz.
E veșnic ciufulită, poart-o bonetă roz.
E roșcovană tare și scundă cum e ghinda.
Fii respectos cu dînsa. E-amanta mea : Lucinda.
Pe vremuri era blondă, cu ochii indigo...
Dansa în fața papei celebrul fandango [1].
Să-i dai — auzi ? — o sută de galbeni. — Mai departe
E o cocioabă scundă, cu geamurile sparte.
Acolo stă un munte de om cu nasul roș,

[1] Dans spaniol, cu acompaniament de castaniete (n. r.).

C-o pălărie ruptă, c-o pană de cocoş,
C-o haină răpciugoasă şi cu ciorapi albaştri...
Să-i dai acestui... nobil, din partea mea, opt piaştri.
Mai sus, la colţul străzii, se află-un cabaret;
S-aude-o caterincă într-un subsol discret.
Acolo-n pragul porţii un om bea şi fumează;
E gentilom la suflet şi oamenii-l stimează;
A scăpătat, săracul, şi-o duce foarte greu.
Îl cheamă Goulatromba şi e amicul meu.
Să-i dai treizeci de piaştri. Să-i bea, să se îmbete...
Şi să nu aibă grijă, că îi voi mai trimete.
Dacă mai dai pe-acolo chiar şi de alţi golani,
Fii larg cu fiecare, umple-i pe toţi de bani!

LACHEUL

Şi restul?

DON CEZAR

Ia tu restul. — Şi, în sfîrşit...

LACHEUL

Poruncă?

DON CEZAR

Fugi şi te-mbată turtă! Să intri-ntr-o speluncă,
Să spargi ulcele, geamuri... să faci un tărăboi...
Şi tocmai mîine seară să te-ntorci înapoi.

LACHEUL

Seniore, las' pe mine!

(Se îndreaptă spre uşă in zig-zag.)

DON CEZAR

(privindu-l, aparte)

Na ! Pică de-a-n picioare !

(Îl oprește din drum. Lacheul se întoarce.)

Ia seama, la plecare, prin dos, pe ulicioare,
O să te urmărească vreo cîțiva derbedei.
Să nu te-mbeți prea tare... și să fii larg cu ei.
Dacă cumva îți scapă pe jos, ceva monede,
Fă că nu bagi de seamă ; iar dacă se repede
Vreunul pe la spate s-adune ce-a căzut...
Treci țanțoș mai departe... și fă că n-ai văzut.
Chiar dacă — presupunem — vreunul, din greșeală,
Ți-i ia din buzunare direct, la-nvălmășeală,
Fii indulgent. Sînt oameni și dînșii ca și noi.
E bine că în lumea aceasta de nevoi,
De-nșelăciuni amare și prefăcătorie...
Să aibă și golanii un pic de bucurie !

(Cu melancolie.)

Cîți n-or pieri prin temniți sau pe spînzurători !
Să fim miloși cu dînșii. Noi le sîntem datori !
Hai, du-te !

(Lacheul iese. Rămas singur, don Cezar se așază cu coatele pe masă și pare scufundat într-o adîncă meditație.)

E o faptă creștină și-nțeleaptă,
Atunci cînd ai parale să faci o parte dreaptă.
Am bani și pot opt zile să mă tot fandosesc.
Iar dacă se întîmplă că-mi mai și prisosesc,
Atunci o să contribui la opere pioase
Și de filantropie. Am planuri grandioase !

Dar n-aş vrea bucuria pe faţă s-o arăt,
Ca, pîn' la urma turmei, să mi-i ia-ndărăt!

(Uşa din fund se deschide iar. Intră o femeie bătrînă cu părul cărunt, cu fustă şi mantilă neagră şi cu un evantai în mînă.)

SCENA IV

Don Cezar, bătrîna.

BATRINA
(în pragul uşii)

Sînteţi cumva don Cezar?

DON CEZAR
(scufundat în gînduri, întoarce capul)

Ce este?

(Aparte.)

O muiere!

(In timp ce bătrîna face o reverenţă respectuoasă, don Cezar se scoală şi înaintează în faţa scenei.)

Sînt sigur că Satana e prin apropiere...
Şi don Salust, de-asemeni, e tot în preajma lui.
O babă!

(Tare.)

Sînt don Cezar. Doreşti ceva să-mi spui?

(Aparte.)

De obicei o babă anunţă pe o jună.

BATRINA
(făcînd o reverență și semnul crucii)

Vă sărut mîna. Maica cea precistă și bună
Să vă blagoslovească!

DON CEZAR
(aparte)

Pentr-un sfîrșit duios
Debutul mi se pare cam prea bisericos.

BATRINA

Și să vă aibă Domnul în sfînta-i pomenire!

DON CEZAR

Amin!... și bună ziua.

BATRINA
(pe un ton misterios)

Ați dat vreo întîlnire
Cuiva, care-o să vină la noapte-aci-n secret?

DON CEZAR

Ce, nu mă crezi în stare?

BATRINA
(scoțînd din buzunar o scrisoare pe care i-o arată, fără a o lăsa din mînă)

Și-acest bilet discret,
Prin care e poftită aici la sindrofie —
E scris de dumneavoastră?

DON CEZAR

De cine vrei să fie?

BATRÎNA

V-am întrebat fiindcă e-un joc periculos.
E-o doamnă măritată cu un bătrîn gelos.
I-e teamă să nu fie la mijloc o-nscenare...
Și m-a trimis pe mine întîi în cercetare.
Eu n-o cunosc pe-aceea pe care o iubești...
Dar mi-a spus servitoarea că e ca din povești.

DON CEZAR

Dar cine-i?

BATRINA

Nu pot spune. E-o simplă prevedere.
O doamnă, cînd se duce la o întrevedere,
Se teme sau de-o cursă, sau de vreun trădător...
Nu strică niciodată să fii prevăzător...
De-aceea mă trimise pe mine în solie,
Să-mi confirmați scrisoarea.

DON CEZAR

Măi-măi, ce grijulie!
Pentru-o scrisoare dulce atîta pocinog!
Ți-am spus: Eu sînt don Cezar.

BATRINA

Dacă-i așa vă rog
Să scriți cuvîntul „Vino" pe plic... dar să se vadă.

Nu însă dumneavoastră. Căci scrisu-i o dovadă,
Puteţi s-o compromiteţi.

(Don Cezar întinde mîna să ia scrisoarea. Bătrîna nu i-o dă.)

DON CEZAR

(aparte)

Aici e-un şiretlic.

BĂTRÎNA

Nu-i voie. Recunoaşteţi, cred, scrisul de pe plic.

DON CEZAR

Cum naiba!

(Aparte.)

Mor de ciudă să aflu conţinutul.

(Sună din clopoţel. Apare un negru.)

Tu ştii să scri, băiete?

(Negrul dă din cap afirmativ. Don Cezar îl priveşte nedumerit.)

Eşti mut... sau faci pe mutul?!

(Negrul dă din nou din cap. Don Cezar cască nişte ochi surprinşi.)

Al ciorilor! Veniră şi muţii-n ajutor!

(Arată mutului scrisoarea pe care bătrîna o pune pe masă, ţinînd-o totuşi de un colţ.)

Ia scrie-aicea „Vino“ !

(Mutul scrie. Don Cezar face semn bătrînei să-și ia scrisoarea, iar mutului să plece. Acesta dispare.)

E foarte-ascultător.

BATRINA

(pune scrisoarea în buzunar ; apoi, cu un aer misterios, se apropie de don Cezar)

O s-o vedeți deseară. Cred că-i încîntătoare.

DON CEZAR

Divină !

BATRINA

Dar și slujnica-i ademenitoare.
In timpul liturghiei am trăncănit de zor.
Are-un profil de înger și ochi de drăcușor,
In dragoste, se zice, că-i atotștiutoare.

DON CEZAR

(aparte)

M-aș mulțumi atuncea cu mica servitoare.

BATRINA

Tot ce-i urît se teme de ce-i frumos. Ce vrei ?
Și pe stăpînă-o judeci tot după sluga ei.
A dumneavoastră, sigur, frumoasă e ca zîna.

DON CEZAR

Sînt măgulit.

BĂTRINA

(făcînd o reverență, înainte de a pleca)

Seniore, eu plec. Vă sărut mîna.

DON CEZAR

(dîndu-i un pumn de bani)

Să pleci cu mîna plină !

BĂTRINA

(vîrînd banii în buzunar)

Sînteți galant. Oho !

(Făcînd o nouă reverență.)

Eu sînt la mănăstirea de la San-Isidro
Și mă numesc Oliva...

(Iese. Apoi ușa se deschide iar și apare capul bătrînei.)

Și dacă — vorba-aceea —
De mine-aveți nevoie... eu stau în strana-a treia,
Pe dreapta.

(Don Cezar se întoarce scos din fire. Ușa se închide, apoi se crapă iarăși și capul bătrînei apare din nou.)

Noaptea asta va fi un paradis !
Să vă gîndiți la mine.

DON CEZAR
(gonind-o furios)

Uf ! Ieși !

(Ușa se închide. Bătrîna a dispărut.)

DON CEZAR

(singur)

Trăiesc un vis !
Parcă-s picat din lună ! — După băuturică
Un pic de aventură, să vă spun drept, nu strică.
Mi-am potolit stomacul... și inima-n curînd...

(Visător.)

O ! Începutu-i strașnic ! Ce-o mai veni la rînd ?

(Ușa din fund se deschide. Apare don Guritan, cu două spade lungi la subsuoară.)

SCENA V

Don Cezar, don Guritan.

DON GURITAN
(în fundul scenei)

Don Cezar e acasă ?

DON CEZAR
(se întoarce și-l vede pe don Guritan cu cele două spade)

Hait ! Altă lovitură !
O să-mi aduc aminte de-această aventură.

Ospăţ, o întîlnire, şi un duel, şi bani...
Zău, parcă sînt don Cezar de-acuma zece ani.

(Îl întîmpină pe don Guritan cu ploconeli repetate. Acesta îl priveşte cu nedumerire.)

Poftiţi, monseniore. Vă rog, intraţi în casă!

(Don Guritan înaintează ţanţoş. Don Cezar îi prezintă un fotoliu. Don Guritan refuză să se aşeze şi rămîne în picioare.)

Aici vă rog să credeţi că sînteţi ca acasă.
Luaţi loc. O! fără jenă! Ce mai e prin Madrid?
Eu nu mai ştiu nimica. E un oraş splendid.
Nădăjduiesc că lumea, ca şi pe vremi, admiră
Tot pe Matalobos şi pe dalba Lindamiră.
O! Mie mi-e mai teamă, dintre pungaşii toţi,
De hoaţele de inimi decît de ceilalţi hoţi.
Femeile, seniore, ce specie-ndrăcită!
Mi-e mintea după ele de-a dreptul buimăcită.
Vă rog, istorisiţi-mi ce s-a mai petrecut?
Eu sînt ca un sălbatic; sînt ca un nou născut;
Un mort trezit acuma de două sau trei ore!
Un hidalgo din Vechea Castilie, seniore.
Mănuşile pierdute... panaşul şterpelit...
Acum picai, seniore, dintr-un voiaj cumplit.

DON GURIŢAN

Veniţi din ţări străine? Şi eu vin de departe.

DON CEZAR

(vesel)

Adevărat? De unde? Din ce anume parte?

DON GURITAN

Vin de la dracu-n praznic! Din nord.

DON CEZAR

Ce curios!

Eu vin din sud.

DON GURITAN

Ți-nchipui cît sînt de furios!

DON CEZAR

Și eu. Turbez.

DON GURITAN

O mie de leghe depărtare.

DON CEZAR

Eu două mii. — Văzut-am femei, o încîntare!
Verzi, galbene, albastre! Ce locuri! Ca de vis!
Am vizitat Algerul, am fost pînă-n Tunis,
Acolo unde turcii, sfidînd oroarea morții,
Țin răposați-n țeapă înfipți în fața porții.

DON GURITAN

Și-au bătut joc de mine!

DON CEZAR

Eu am fost torturat!

DON GURITAN

M-au exilat!

DON CEZAR

Aproape să fiu și spînzurat!

DON GURITAN

Am fost trimis, seniore, la Neuburg, c-o cutie
Și c-o scrisoare. Știți ce era scris pe hîrtie?
„Rețineți-l acolo pe-acest bătrîn fazan."

DON CEZAR
(izbucnind în rîs)

Ha! ha! ha! Asta-i nostim!

DON GURITAN

A! Cezar de Bazan!
Iți frîng eu gitu-n două!

DON CEZAR
(grav)

Ce spui?

DON GURITAN

Și pasămite,
În locul lui pe cine-ți închipui că-mi trimite?
Pe-un paj, să-mi ceară scuze. Pe-un paj! Dar l-am închis!
Și am venit eu însumi, în mod franc și deschis,

Să dau ochi cu stăpînul, cu dînsul în persoană,
Cu-acest tîlhar sinistru, cu-această lighioană.
Dar unde e faimosul don Cezar... să-l ucid ?!

DON CEZAR

Eu sînt.

DON GURITAN

Eu nu fac glume !

DON CEZAR

Nici eu !

DON GURITAN

Și sînt lucid !

DON CEZAR

Ai întrebat de Cezar ? Eu sînt.

DON GURITAN

Ce nostimadă !
Hai, încetează-o dată cu-această mascaradă !

DON CEZAR

Dar știi că-mi placi ! S-ar zice că ești puțin gelos.
Te plîng, și foarte sincer. Te plîng, dar ce folos ?
Ce-și face omul singur, nici dracu n-o desface...
E-o vorbă bătrînească. Eu una știu și pace !
Decît zgîrcit, mai bine sărac adevărat ;

Decît gelos, seniore, mai bine-ncornorat.
Dar dumneata te bucuri de ambele damblale...
Căci am o întîlnire cu soața dumitale.

DON GURITAN

Cu soața mea ? !

DON CEZAR

Te miră ?

DON GURITAN

Greșești. Eu sînt flăcău.

DON CEZAR

Atunci de ce faci oare atîta tămbălău ?
De-un sfert de oră domnul trăsnește, urlă, mușcă
Și se-nvîrtește-n casă ca și un leu în cușcă.
Încît, mai adineauri — în mod prietenesc —
Îi mai dădeam și sfaturi, ca să-l mai liniștesc.
Păi dacă n-ai nevastă și nu ești în pericol,
De ce te faci, seniore, atîta de ridicol ?

DON GURITAN

Ei, domnule, ia seama ! Încep a clocoti !

DON CEZAR

Ei, și !

DON GURITAN

Ești cam obraznic !

DON CEZAR

Nu, zău?

DON GURITAN

Și-o vei plăti!

(Don Cezar cercetează c-un aer batjocoritor pantofii lui don Guritan, care, după moda zilei, aproape nu se mai văd de panglicuțe.)

Purtai la cap, pe vremuri, o panglicuță, două:
Azi văd că la picioare se poartă. Modă nouă!
Pentru acei la care piciorul-i mai... deștept!

DON GURITAN

Ajunge! Ne vom bate!

DON CEZAR

(nepăsător)

Sînt gata! Te aștept!

DON GURITAN

Pîn-o să dau de Cezar, o să încep cu tine.

DON CEZAR

De început e lesne. Să n-o sfîrșești cu mine!

DON GURITAN

(prezentîndu-i spada)

Ești încrezut! Dar lasă, te dau eu peste cap!

DON CEZAR
(luînd spada)

Eu cînd am dat de-o pleașcă, pentru nimic n-o scap!

DON GURITAN

Ei! Unde?

DON CEZAR

Chiar în curte.

DON GURITAN
(încercînd vîrful spadei în dușumea)

Să mergem! Și te asigur
Că vine și don Cezar la rînd.

DON CEZAR

Nu, zău?

DON GURITAN

E sigur!

DON CEZAR
(îndoind spada de podea, pentru a o încerca)

Din noi doi dacă unul e mort, prinsoare pui:
Nu-l mai ucizi pe Cezar!

(Ies. Se aude zgomotul pașilor lor, îndepărtîndu-se. In peretele din dreapta se deschide o ușă mascată și apare don Salust.)

SCENA VI

DON SALUST

(singur, într-un costum verde-închis aproape negru, intră preocupat și îngrijorat; privește în jurul lui nedumerit)

Ce dracu! Nu-i nici pui
De om!

(Zărind masa pusă.)

Ce-i masa asta?

(Se aud pașii lui don Guritan și don Cezar.)

S-aud și pași pe-afară.
De ce-au trimis ei pajul? Căci Gudiel declară
Că paju-a fost acasă la Guritan direct.
Dar Ruy Blas pe unde o fi? E cam suspect!
Don Guritan, probabil, că are-o-nsărcinare
La curte? Sau încearcă o mică înscenare...
Sau poate o cabală? — Nu m-am gîndit de loc
Că ar putea să intre și Guritan în joc.

(Don Cezar intră din nou în scenă. Ține în mînă o spadă pe care o zvîrle apoi pe un fotoliu.)

SCENA VII

Don Salust, don Cezar.

DON CEZAR

(în pragul ușii)

A! Iată-te, în fine, infamă creatură!

DON SALUST
(întorcîndu-se încremenit)

Don Cezar !

DON CEZAR
(încrucișîndu-și brațele, cu un hohot de rîs)

Pui la cale vreo nouă lovitură !
Nu te-așteptai la mine să pic așa... din horn
Şi planurile tale pe dos să le răstorn.

DON SALUST
(aparte)

Totu-i pierdut !

DON CEZAR

Aicea-i o casă cu chichițe !
Mă-mpiedic la tot pasul în fel de fel de ițe.
De azi de dimineață dărîm tot ce-ntîlnesc...
Și planurile tale pe rînd le prăvălesc
C-o sadică plăcere.

DON SALUST
(aparte)

Ce dracu-a putut face ?

DON CEZAR
(rîzînd din ce în ce mai tare)

Lacheul dumitale cu sacul cu parale...
Venind... știți de la cine... și pentru ce...

(Rîde.)

DON SALUST

Ei, da!

DON CEZAR

L-am îmbătat.

DON SALUST

Dar banii?

DON CEZAR

S-au dus, măria ta!
Am împărțit cadouri. Mi-a mers mai bine treaba.
Am doar și eu prieteni...

DON SALUST

Mă suspectezi degeaba.

DON CEZAR
(sunînd banii în buzunare)

Intîi mi-am luat eu partea. Nu sînt din ăia proști!

(Rîde iar.)

Pe urmă, doamna-aceea...

DON SALUST
(aparte)

O!

DON CEZAR
(observînd neliniştea pe care a produs-o)

Sigur, o cunoşti...

(Don Salust îl urmăreşte cu sufletul la gură. Don Cezar continuă să rîdă.)

M-am pomenit aicea c-o babă, c-o cotoarbă,
C-un nas cît pătlăgica şi cu tulei în barbă...

DON SALUST

Ce vrea ?

DON CEZAR

Să ştie dacă-s don Cezar şi că-i drept
Că eu pe doamna-aceea la noapte o aştept.

DON SALUST
(aparte)

Ce grozăvie! Doamne!

(Tare.)

Ce i-ai răspuns ?

DON CEZAR

Să vie!
O şi aştept acuma.

DON SALUST
(aparte)

Speranţa-mi reînvie.
Nu-i tot pierdut.

DON CEZAR

În fine, faimosul căpitan,
Care mi-a spus în curte că-l cheamă Guritan.–

(Don Salust face o mișcare.)

Făcînd la gură spume că Cezar îi trimise
Pe-un paj să-i înmîneze un bilețel, venise
Să-mi ceară socoteală, să-mi pună mîna-n gît...

DON SALUST

Și ce-ai făcut cu dînsul?

DON CEZAR

Nimic. L-am omorît!

DON SALUST

Ce spui?

DON CEZAR

La ora asta nu cred să mai respire.

DON SALUST

Ești sigur?

DON CEZAR

Foarte sigur!

DON SALUST

(aparte)

Uf! Mi-am venit în fire!
O! Mare ești tu, Doamne! Atunci, acest spurcat
Nu mi-a stricat nimica. Ba chiar m-a descurcat.
Dar totuși trebuiește să-i fac răvaș de ducă.
Banii-s pierduți, firește. Dar banii-s o nălucă!

(Tare.)

Ai mai văzut și pe-alții pe-aici?

DON CEZAR

Nu. Da-n curînd
Am să văd tot Madridul. Căci, vere, am de gînd
La toți să le dezvălui adevăratu-mi nume
Și să provoc o zarvă cum n-a mai fost pe lume!

DON SALUST

(aparte)

Cum? Ce?

(Tare.)

Oprește banii... dar fugi! Dispari!

DON CEZAR

Ai vrea!
Să pui iar alguazilii infami pe urma mea...
Și să-mi faci vînt pe-o navă — metoda-i suverană —
Ca să contemplu-azurul de pe Mediterană?
Nu-nghit!

DON SALUST

Îţi jur !

DON CEZAR

De altfel, de pe acum miros
C-aici se va petrece un lucru tenebros.
Ba văd şi cum se crapă la uşă-ncet canatul,
Cum, pămîntiu la faţă apare condamnatul...
Si-apoi pe altă uşă, avid ca un dulău,
Cum intră-ncet călăul. Tu eşti acel călău !

DON SALUST

Prostii !

DON CEZAR

Eu stau de veghe. Nu plec de-aici.

DON SALUST

Ascultă...

DON CEZAR

Vreau să-ţi răstorn manevra... şi fără vorbă multă.
Eşti ager, eşti puternic... şi cred că cu nesaţ
Ai vrea mai mulţi deodată să-i prinzi cu-acelaşi laţ.
Vei prinde încă unul.

DON SALUST

Stai, să vorbim ca fraţii...

DON CEZAR

A ! te cunosc ! Vrei iarăşi să mă vinzi la piraţii
Din Africa ? Să fabrici un alt Cezar fictiv ?
Să-nşeli o lume-ntreagă ?...

DON SALUST

Stai, să-ţi explic...

DON CEZAR

Tardiv !
Nu mai înghit aceste infame maşinaţii.
Vreau să salvez din gheara Satanei condamnaţii
Pe care-aştepţi cu sete să-i zvîrli în cazan !
Voi dovedi că eu sînt don Cezar de Bazan !

(Se urcă pe parapetul ferestrei şi priveşte afară.)

A ! Tocmai trece garda !

(Scoate braţul prin zăbrele şi-l agită, strigînd.)

Hei !

DON SALUST
(în faţa scenei, încremenit, aparte)

Totul se destramă,
Dacă se află cine-i şi-anume cum îl cheamă.

(Intră alguazilii, în frunte cu un alcade. Don Salust pare să fie într-o situaţie deznădăjduită. Don Cezar îl întîmpină pe alcade, cu un aer triumfător.)

SCENA VIII

Aceiași, alcadele, alguazilii.

DON CEZAR
(alcadelui)

Să consemnați în acte un lucru fabulos!

DON SALUST
(arătînd alcadelui pe don Cezar)

C-am pus, în fine, mîna pe Matalobos!

DON CEZAR
(înmărmurit)

Ce-a spus? Ce?!

DON SALUST
(aparte)

Dacă-ntîrzii o zi, cîștig partida.

(Alcadelui.)

L-am prins la mine-n casă pe cînd fura.

DON CEZAR
(aparte)

Perfida

Canalie!

DON SALUST

Legaţi-l !

(Alguazilii îl înşfacă pe don Cezar de guler.)

DON CEZAR

Minţi ! Ești un blestemat !

El e tîlharul care...

ALCADELE

Staţi ! Cine m-a chemat ?

DON SALUST

Eu v-am chemat.

DON CEZAR

E culmea !

ALCADELE

Senioru-are dreptate.

DON CEZAR

(apăsînd)

Sînt Cezar de Bazan...

DON SALUST

Zău ? Provoci ilaritate !

Don Cezar ? Luaţi mantaua aceasta de bun gust

Şi veţi vedea că scrie pe guler „don Salust".
E-a mea. Mi-a fost furată.

(Alguazilii îi smulg mantaua de pe umeri. Alcadele o examinează.)

ALCADELE

Aşa-i. E chiar marcată.

DON SALUST

Costumul lui, de-asemeni...

DON CEZAR
(aparte)

Dihanie spurcată!

DON SALUST

E-al contelui de Alba, furat acum un an...

(Arătînd blazonul brodat de pe mîneca stîngă.)

Se vede clar blazonul.

DON CEZAR
(aparte)

E fiul lui Satan!

ALCADELE
(examinînd blazonul)

Da. Cele două turle...

DON SALUST

Cu cele trei chenare.

(Tot zbătîndu-se în mîinile alguazililor, alunecă din buzunarele lui don Cezar cîteva monede de aur. Don Salust arată alcadelui buzunarele lui don Cezar, pline de bani.)

Așa se poartă banii, mă rog, prin buzunare?
Sînt bani furați, nici vorbă!

ALCADELE.
(dînd din cap)

E sigur!

DON CEZAR
(aparte)

M-a lucrat!

(Alguazilii îl caută prin buzunare și-i scot banii.)

UN ALGUAZIL
(scotocind prin buzunare)

A! Am găsit și acte!

DON CEZAR
(aparte)

Cu ce drag v-am păstrat,
Bilete dulci, suave!

ALCADELE
(cercetînd hîrtiile)

Scrisori ! Sînt adresate
Cui ?

DON SALUST
(arătînd adresele)

Contelui de Alba.

ALCADELE

Așa-i. I-au fost furate.

DON CEZAR

Aş vrea să spun o vorbă...

ALGUAZILII
(legîndu-l de mîini)

Te-am prins ! S-a terminat !

ALT ALGUAZIL
(intrînd)

In dosul casei zace un om asasinat !

ALCADELE

Şi cine-i criminalul ?

DON SALUST
(arătîndu-l pe don Cezar)

El !

DON CEZAR

(aparte)

Toate vin grămadă!

DON SALUST

Cînd a intrat în casă avea în mînă-o spadă.

(O ia de pe fotoliu și o întinde alcadelui.)

Poftim!

ALCADELE

(examinînd spada)

E sînge!

(Către don Cezar.)

Haide! La drum!

DON SALUST

(lui don Cezar, în timp ce alguazilii îl duc)

Matalobos!

Petrecere frumoasă!

DON CEZAR

(făcînd un pas spre el și privindu-l drept în ochi, cu dispreț)

O! Ești un ticălos!

ACTUL V

TIGRUL ȘI LEUL

Aceeași cameră noaptea Pe masă e o lampă La ridicarea cortinei. Ruy Blas e singur. Poartă un halat negru peste costum.

SCENA I

RUY BLAS
(singur)

Vai! Visurile mele s-au prăbușit grămadă!
Pînă tîrziu spre seară am hoinărit pe stradă.
Mă simt acuma parcă mai liniștit. — Bizar!
Întotdeauna noaptea poți cugeta mai clar.
Aceste ziduri sumbre nu mă mai înspăimîntă...
Și gîndurile negre abia mă mai frămîntă.
Ce liniște adîncă! Ce calm netulburat!
Nici nu mai am temeiuri de-a fi îngrijorat,
Am chiar speranțe. — Pajul mi-e slugă devotată.
Regina-n clipa asta a fost înștiințată
De Guritan. — O! Doamne, în veci fii proslăvit!

Și de această dată tu iar m-ai izbăvit!
M-ai ajutat s-o apăr... să-mi apăr suverana
De don Salust, infamul, al doilea Satana
Și să răstorn tot planul lui înspăimîntător.
Dac-am salvat regina... atuncea pot să mor!

(Scoate din sîn o sticluță pe care o pune pe masă.)

Să mori!... așa cum moare valetul sau argatul!
Să mori ca toți aceia ce-și ispășesc păcatul...
Hulit, uitat și singur. Vai! ce povară grea!

(Își desface halatul. Ruy Blas poartă livreaua din actul I)

Un giulgiu o s-ascundă groteasca mea livrea!
N-aș vrea să vadă monstrul cum victima lui moare.

(Impinge o mobilă în dreptul ușii secrete pe care o baricadează.)

Ce-ar fi să intre-acuma pe ușă! Ce oroare!

(Revine la masă.)

O! Sigur sînt că pajul a dat de Guritan.
Doar l-am trimis cu noaptea în cap pe băietan.

(Privește sticluța.)

M-am condamnat eu însumi. Așa voiră sorții
Să-mi iscălesc eu însumi sentința crud-a morții
Și lespedea eu însumi s-o pun peste mormînt.
Mă mîngîi cu ideea că nimeni pe pămînt
Nu poate să mă scape. — Aștept călătoria
Cea mare.

(Prăbușindu-se într-un fotoliu.)

Mă iubește ! — Și totuși n-am tăria
Să mor. Ce chinuri, Doamne !

(Plînge.)

A ! Ar fi trebuit
Să fim lăsați în pace !

(Iși ia capul în mîini și plînge cu hohote.)

Destin nesăbuit !

(Inalță capul, cu ochii pierduți.)

Mă doare capul. — Lumea e rea. Mor ca un cîne !...
Să nu ai chiar pe nimeni o vorbă să-ți îngîne !
Cît sufăr ! — Mă iubește ! — I-atîta de cumplit
Să pierzi tot ce pe lumea-aceasta ai iubit !
N-am s-o mai văd de-acuma ! Mînuța ei plăpîndă,
Pe care-am strîns-o-n mîna mea toată tremurîndă...
Sărutul de pe frunte... — Ce înger adorat !
E groaznic să mori singur și să mori desperat !
I-aud și-acuma pașii săltînd pe dușumele...
Ii văd și-acuma rochia-i albă de dantele...
Privirea ei... surîsul... Vai ! E atît de crud !
N-o s-o mai văd de-acuma și n-o s-o mai aud.
Nu ! Niciodată ! Doamne ! E cu putință oare ?

(Intinde cu groază mîna spre sticluță ; în clipa cînd o ia în mînă, tremurînd, ușa din fund se deschide. Apare regina în rochie albă, peste care poartă o mantie închisă, cu o glugă lăsată pe umeri. E palidă. Are un felinar în mînă, pe care îl așază pe podea ; apoi se îndreaptă repede spre Ruy Blas.)

SCENA II

Ruy Blas, regina.

REGINA
(intrînd)

Don Cezar!

RUY BLAS
(întorcîndu-se, înspăimîntat, își încheie repede halatul peste livrea)

Doamne sfinte! Regina! Ce oroare!
E prinsă-n cursă!

(Tare.)

Doamnă...

REGINA

Ce ai?

RUY BLAS

Măria ta,
Cine ți-a spus aicea să vii?

REGINA

Cum? Dumneata!

RUY BLAS

Eu?

REGINA

Am primit scrisoarea.

RUY BLAS

Scrisoarea ? De la cine ?

REGINA

A ta.

RUY BLAS

E-o născocire !

REGINA

E scrisă doar de tine.

RUY BLAS

Îmi vine să mă zvîrlu cu capul de pereţi !
N-am scris nici o scrisoare.

REGINA

S-ar zice că regreţi.
Citeşte-o !

(Regina scoate din sîn o scrisoare şi i-o întinde lui Ruy Blas. Acesta o ia, se apropie de lampă şi citeşte.)

RUY BLAS

(citind)

„Un pericol cumplit mă amenință.
Regina vieții mele e singura-n putință
Să mă salveze..."

(Privește scrisoarea cu stupoare, neputînd citi mai departe.)

REGINA

(continuînd a citi scrisoarea)

„...Dacă se-ndură un minut
Să vină-n astă seară la mine. Sînt pierdut!..."

RUY BLAS

(cu vocea stinsă)

A, mîrșava trădare!

REGINA

(continuînd a citi)

„...Ca să nu fiți zărită,
Băteți în dosul casei în poarta zăvorită
Și o să vă deschidă un devotat de-al meu."

RUY BLAS

(aparte)

Vai! am uitat de-această scrisoare!

(Cu o voce teribilă.)

Fugi!

REGINA

Cum? Eu,
Să fug, don Cezar? Bine! Ce rău te porţi cu mine!
Ce ţi-am făcut eu oare?

RUY BLAS

Ce faci, vai! nu e bine.
Îţi rişti viaţa, doamnă.

REGINA

Viaţa? Cum?

RUY BLAS

Nu pot
Să-ţi spun mai mult.

REGINA

Vai! Cezar! Şi prevăzusem tot,
Trimis-am şi-o femeie-nainte de amiază...

RUY BLAS

Cu fiecare clipă care înaintează
Viaţa dumitale se scurge strop cu strop.
Fugi! Fugi!

REGINA

(tresărind)

Abia acuma pricep cu care scop
Vrei să m-alungi. Te-aşteaptă desigur un pericol
Şi vrei să cruţi regina. Nu plec!

RUY BLAS

Dar e ridicol !
Ce-ţi mai trecu prin minte ! Fugi, doamnă ! Te implor !

(Aparte.)

Aici ! La ora asta ! Şi în capcana lor !

REGINA

Nu mi-ai scris tu scrisoarea aceasta ?

RUY BLAS

(ridicînd mîinile către cer, deznădăjduit)

Doamne sfinte !

REGINA

De ce vrei să mă-nlături ?

RUY BLAS

Cum să găsesc cuvinte
Să te conving ?

REGINA

Sau poate cumva te-ai răzgîndit ?

RUY BLAS

Nu ţi-am scris eu. Eu doamnă-s un demon, un bandit !
Această casă-i iadul ! De ce mai şovăi oare ?
Ţi s-a întins o cursă, o cursă-ngrozitoare.
Nu-ntîrzia o clipă. Fugi, pentru Dumnezeu !

Știi cît îmi ești de dragă! Că pentru tine, eu —
Să-mi smulg, aș fi în stare, și inima din mine...
Ca să te știu salvată, iubita mea, pe tine!
Fugi!

REGINA

Cezar!

RUY BLAS
(frămîntat subit de o idee)

Stai! În casă aici cînd ai intrat,
Ți s-a deschis...

REGINA

Da.

RUY BLAS

Cine?

REGINA

Nu știu. M-a și mirat.
Un om mascat din umbră țîșni ca o stafie.

RUY BLAS

Un om mascat?! Ce-i asta? Cine putea să fie?
Și cum era? Vorbește! E-o cursă-i străveziu!

(Un om îmbrăcat în negru și mascat apare pe ușa din fund.)

OMUL MASCAT

Eu sînt !

(Işi scoate masca. E don Salust. Regina şi Ruy Blas îl recunosc şi sînt cuprinşi de panică.)

SCENA III

Aceiaşi, don Salust.

RUY BLAS

Vai ! Majestate ! Fugi ! Fugi !

DON SALUST

E prea tîrziu
Acum. Doamna de Neuburg azi nu mai e regină.

REGINA
(îngrozită)

O ! Don Salust ! E groaznic !

DON SALUST
(arătîndu-l pe Ruy Blas)

E simpla concubină
A omului acesta ce ştiu că v-a plăcut.

REGINA

Am fost atrasă-n cursă !

RUY BLAS
(deznădăjduit)

O! doamnă, ce-ai făcut?

DON SALUST
(înaintînd agale spre regină)

Vă am în mînă, doamnă. Fatală-mprejurare!
Vă voi vorbi pe față... și fără supărare.
Cum? Dau de dumneavoastră, cînd noaptea e în toi,
In camera lui Cezar... și singuri amîndoi?
Acest fapt — dacă-i public — formează mărturia
Care-o să anuleze de drept căsătoria,
Cînd papa de la Roma va fi înștiințat.
Cred totuși că scandalu-ar putea fi evitat...

(Scoate din buzunar un pergament pe care îl desfășoară și-l prezintă reginei.)

Dacă semnați scrisoarea aceasta către rege,
Pe care i-o voi duce eu însumi se-nțelege.

(Arătînd spre ușă.)

V-am pregătit în curte-un rădvan. O să găsiți
Și două genți cu galbeni. Vă rog să părăsiți
Cît mai e încă vreme și cît mai iute țara.
Veți trece prin Toledo, apoi prin Alcantara,
Spre țara portugheză... sau unde veți pofti.
Vreau să vă fac un bine. Vă rog a v-aminti
Că nimenea nu știe de-această aventură
Pînă-n această clipă. Ghiciți ce tevatură
Va fi-n Madrid cînd știrea se va împrăștia.
Gîndiți-vă ce faceți. Sînteți în mîna mea!

(Arătînd masa pe care se găsește o călimară.)

Aveți pe masă-o pană... aveți și călimară...

REGINA

(înfrîntă, înspăimîntată, cade într-un fotoliu)

Ce să mă fac ? Vai !

DON SALUST

Soarta va fi mult mai amară
De nu-mi daţi semnătura pe care-o solicit.

(Lui Ruy Blas, care a ascultat nemişcat, ca o statuie.)

Tu n-ai să te amesteci ! Te fac om fericit !

(Reginei.)

Semnaţi !

REGINA

(tremurînd, aparte)

Ce să fac, Doamne !

DON SALUST

(aplecîndu-se spre dînsa şi şoptindu-i la ureche, în timp ce îi prezintă o pană)

Ce-nseamnă strălucirea
Coroanei, cînd în schimbu-i v-aşteaptă fericirea.
Chiar dacă pierdeţi tronul, nu-l pierdeţi în zadar.
In casă sîntem singuri, nu-i nimeni...

(Incercînd să-i pună pana în mînă, fără ca regina s-o ia sau s-o respingă.)

Aşadar ?...

(Regina, nehotărîtă, îl privește înspăimîntată.)

De nu semnaţi scrisoarea, ghiciţi ce vă pîndeşte:
Scandalul... mănăstirea...

REGINA
(istovită)

Vai!

DON SALUST
(arătîndu-l pe Ruy Blas)

Cezar vă iubeşte.
E un bărbat de seamă, un nobil curtezan...
E descendent din viţa măreţilor Bazan...
Si e om cu avere; castele, o moşie...
E duce de Olmedo...

(Impinge spre pergament mîna tremurîndă a reginei, care e gata să semneze.)

RUY BLAS
(ca redeşteptat)

A! Ce ticăloşie!
Eu sînt Ruy Blas! Nu-s Cezar! Sînt un lacheu infam!

(Smulge pana din mîna reginei şi rupe pergamentul în bucăţi.)

N-ai să semnezi nimica! Destul! Mă sufocam!

REGINA

Ce spune? Nu e Cezar?

RUY BLAS
(zvîrlindu-şi halatul şi apărînd în livrea)

Sînt Ruy Blas, o slugă
In slujba-acestui cîine ce vrea să vă distrugă.

(Intorcîndu-se spre don Salust.)

M-am săturat de-atîtea nelegiuiri. Destul!
De falsa ta momeală sînt pînă-n gît sătul...
Ca şi de fericirea ce spui că mă aşteaptă.
Revolta mea cea veche, în fine, se deşteaptă.
Am tăinuit prea multe, prea multe grozăvii.
Nu! Nu mai sînt părtaşul acestor mîrşăvii.
Din noi doi numai tu eşti mişelul şi licheaua!
Ai sufletul de slugă! Eu n-am decît livreaua!

DON SALUST
(reginei, foarte calm)

Da. Individu-acesta este lacheul meu.

RUY BLAS
(autoritar)

Destul! Să taci acuma!

REGINA
(cu un strigăt de deznădejde, frîngîndu-şi mîinile)

O! Doamne-Dumnezeu!

DON SALUST

S-a cam pripit lacheul... cătînd să mă doboare.

(Incrucişîndu-şi braţele, obraznic şi crud, cu o voce tunătoare.)

Acuma răzbunarea e mai usturătoare!

(Reginei.)

Cînd va afla Madridul, ce se va minuna!
Ați vrut să mă distrugeți? Eu vă voi detrona!
Ați vrut să-nfund exilul? Vai! ce nechibzuită!
Mi-ați oferit ca soață o fată din suită?

(Izbucnind în rîs.)

E rîndul meu acuma de a vă oferi
Lacheul de ibovnic; el poate deveni
Și-un soț perfect — cu darul ce-aveți de a seduce...

(Rîde.)

Și cum sînteți ducesă... va deveni și duce!

(Scrîșnind din dinți.)

Ați socotit că, sigur, mă veți extermina!
Ați fost nebună, doamnă, eu vă voi detrona!

(In timp ce a vorbit don Salust, Ruy Blas s-a strecurat la ușa din fund și a tras zăvorul; apoi se apropie de el pe furiș, pe la spate. In momentul cînd don Salust dă ultima replică, zvîrlind asupra reginei privirea sa plină de ură și triumf, Ruy Blas pune mîna pe mînerul spadei și i-o smulge afară din teacă.)

RUY BLAS
(înspăimîntător, cu spada lui don Salust în mînă)

Ai insultat regina!... Și-ai pîngărit femeia!

(Don Salust se precipită la ușa din fund, Ruy Blas îi taie calea.)

E de prisos, căci ușa închisă e cu cheia.
Marchize, pînă astăzi Satana te-a păzit.
Dar pofta răzbunării, în fine, s-a trezit!
Nu te mai smulge-acuma din brațele-mi vînjoase,
Nici de-ar veni Satana în carne și în oase.
Cînd întîlnesc un șarpe, eu îl strivesc în drum.
Fii liniștit. Nici dracul n-o să mai intre-acum.
În fine-mi veni rîndul și mie, excelență!
Acest om a fost, doamnă, de-o rară insolență.
E-un monstru fără seamăn. Chiar ieri m-a umilit...
Și-a bătut joc de mine amarnic. M-a silit
Să-nchid fereastra. Doamnă, nu știi cu ce durere
Am îndurat această cumplită decădere.

(Marchizului.)

Ți-ai dat pe față-arama! Acum știu cine ești.
N-am priceput prea bine ce-anume urmărești.
Am priceput atîta: Că ești un mizerabil!
C-ai înjosit regina — un suflet admirabil —
Fiind și eu de față. Ai fost crud și nedrept.
Ce-i uimitor e faptul că te știam deștept.
Dar nu-ți închipui oare c-o să te las în pace
Să-ți faci mendrele-n voie, cum vrei și cum îți place!
Cînd cineva comite un act injurios,
Un act atît de josnic, de laș, de odios,
Oricine: nobil, slugă, un om de rînd din piață,
E-ndreptățit să-i scuipe sentința drept în față,
Să ia în mîn-o spadă, o bardă, un pumnal...
Am fost valet, seniore... pot fi și criminal!

REGINA

Să nu-l lovești! Oprește!

RUY BLAS

Vă cer umil iertare.
Afacerea aceasta de mîrşavă trădare,
O lămuresc eu singur, acum, aicea, eu!

(Il împinge pe don Salust spre încăperea alăturată.)

Hai, du-te şi te-nchină întîi lui Dumnezeu!

DON SALUST

Comiţi o crimă!

RUY BLAS

Mofturi!

DON SALUST

(dezarmat, zvîrlind o privire plină de ură şi de furie în jurul lui)

Aveam o panoplie!
O armă? Dă-mi o spadă!

RUY BLAS

Ei, asta-i chiar hazlie!
Marchize, am eu oare aspect de gentilom,
Ca să mă bat cu spada? Sînt un pîrlit de om,
Un biet valet ce uşa o-nchide şi-o deschide,
O slugă ce serveşte... dar care şi ucide!
Căci vei muri, seniore, acum, de mîna mea...
Aşa cum moare-un cîine... cum moare o lichea!

REGINA

Vai! Iartă-l!

RUY BLAS
(înhăţîndu-l pe don Salust şi adresîndu-se reginei)

Fiecare la rîndu-i se răzbună.
Nici îngerul pe diavol de-acum nu-l mai îmbună!

DON SALUST
(strigînd)

Săriţi! Săriţi!

REGINA
(în genunchi)

O! Iartă-l!

RUY BLAS
(ridicînd spada asupra lui don Salust)

Cu tine am isprăvit!

DON SALUST
(zbătîndu-se şi ţipînd)

Săriţi! Mor! Mă omoară!

RUY BLAS
(împingîndu-l spre încăperea alăturată)

Da, mori! Mori pedepsit!

(Dispar în camera de alături. Uşa se închide în urma lor.)

REGINA

(pe jumătate moartă, prăbuşindu-se într-un fotoliu)

E groaznic!

(Un moment de înfricoşătoare tăcere. Apoi Ruy Blas intră din nou în scenă, palid, transfigurat, fără spadă.)

SCENA IV

Ruy Blas, regina.

(Ruy Blas se îndreaptă spre regină, clătinîndu-se, ca beat. Regina a rămas împietrită. Ruy Blas cade în genunchi, cu ochii în pămînt, neîndrăznind să-i ridice spre dînsa.)

RUY BLAS

(cu o voce gravă)

Nu m-apropii. Permiteţi, majestate
Să vă vorbesc pe faţă şi cu sinceritate.
Nu-s vinovat atîta cît poate s-ar părea.
Această crimă — sigur — oricît aş protesta —
Apare ca o faptă smintită, scelerată.
Nu sînt un om netrebnic. Mi-e inima curată.
Dar dragostea aceasta m-a ros, m-a mistuit.
Eu nu-ncerc să mă apăr. Ştiu c-ar fi trebuit
Să caut-o altă cale. Greşeala-i săvîrşită.
O! V-am iubit cu-atîta pasiune nesfîrşită...

REGINA

Te rog...

RUY BLAS
(în genunchi)

Nu! Nu vă temeţi. N-am să mă apropii. Jur!
Vă voi vorbi pe faţă şi fără înconjur.
V-asigur, majestate, că n-am suflet de fiară.
De azi de dimineaţă şi pînă-acum spre seară
Am hoinărit pe uliţi, cu capu-ncovoiat.
Alături de spitalul ce l-aţi întemeiat,
Simţii cum o femeie cu pletele cărunte
S-apropiă să-mi şteargă sudoarea de pe frunte.
O! Doamne, fie-ţi milă, ca şi în alte dăţi...
Căci inima din mine se rupe în bucăţi!

REGINA

Ce vrei?

RUY BLAS
(împreunîndu-şi mîinile)

Vă cer iertare cu toată desperarea.

REGINA

A! Nu!

RUY BLAS

Nu?
(Se ridică şi se îndreaptă spre masă.)
Sigur?

REGINA

Sigur!

RUY BLAS

(ia sticluța de pe masă, o duce la gură și toarnă conținutul pe gît)

Atunci... tu ești salvarea!

REGINA

(ridicîndu-se din fotoliu și alergînd spre el)

Ce faci?

RUY BLAS

(punînd sticluța pe masă)

Nimic. Durerea c-o clipă o scurtez.
În timp ce tu mă blestemi, te binecuvîntez.

REGINA

(copleșită de durere)

O! Ce-ai făcut, don Cezar?

RUY BLAS

Cînd mă gîndesc, iubito,
Iubirea noastră mare cum aș fi-mpodobit-o!...

REGINA

Ce-a fost în sticla-aceea? Răspunde! Îți vorbesc!
Răspunde-o dată, Cezar! Te iert și te iubesc!

RUY BLAS

Eu sînt Ruy Blas, nu-s Cezar.

REGINA

(luîndu-l în brațe)

Ruy Blas, nu mă răpune!
Iți poruncesc! Vorbește! Ce-a fost în sticlă? Spune!
Nu cred c-a fost otravă! Nu! Nu...

RUY BLAS

Ba ai ghicit.
A fost... a fost otravă... și mă simt fericit!

(Ținînd-o pe regină în brațe, cu ochii spre cer.)

Ingăduie, tu, Doamne — justiție divină —
Să binecuvînteze-un lacheu... pe o regină...
Ce mîngîie un suflet... un suflet ce trăia
De dorul ei... și care se stinge pentru ea!

REGINA

Eu l-am ucis! Eu, Doamne! Ce chin! Nenorocitul!
Doar te iertasem, Cezar...

RUY BLAS

Era la fel sfîrșitul.

(Vocea i se stinge. Regina sprijinindu-l.)

Viața-nsemna... tot moarte! Adio! Mă sfîrșesc!

(Arătîndu-i ușa.)

Fugi! Fugi de-aici, iubito!

(Se prăbușește.)

REGINA

(zvîrlindu-se asupra lui și dînd un țipăt)

Ruy Blas!

RUY BLAS

(pe punctul de a-și da sufletul, se redeșteaptă cînd își aude numele)

Îți mulțumesc!

T. 546

Responsabil de carte: S. Gredinger
Tehnoredactor: A. Vîntu
Corector: M. Sufaru

Dat la cules 14.09.955. Bun de tipar 13.03.956. Tiraj 20.100 ex. Hîrtie tipar de 52 gr. m.p. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 10,60. Coli de tipar 11,75. Ediția I. Comanda 2282. Planșe tiefdruck 1. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 84—2=R.

Tiparul executat sub com. nr. 2528 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", București R.P.R.

BIBLIOTECA
PENTRU TOTI

